

ISBN:

Bu kitabın bütün hakları ve içeriği ile ilgili
bütün sorumluluklar yazara aittir.

Dizgi : İsmail Hakkı Altuntaş
Kapak : Haluk Karslıoğlu
Baskı : Seçil Matbaacılık
Cilt : Gözde Matbaacılık

GÖZDE

Matbaacılık Mücellit & Reklam Hizmetleri

San. ve Tic. Ltd. Şti

Tel : 0 212 481 81 69

Fax: 0 212 481 05 06

GAVS'ÜL-ÂZAM
İHRAMCİZÂDE
HACI İSMAİL HAKKI TOPRAK
SİVASÎ
KADDESE'LLÂHÜ SIRRAHU'L-AZİZ

İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم اجمعين

İnsana kelâmı ve beyânı öğreten Allah Teâlâ'm aklın mâveralarından ve kalbin dehlizlerinden sızan düşüncelerime istikamet ve aydınlık ver. Anlayışımızdaki olgunluğu ziyadeleştir. Bu niyetimiz ve kardeşlerimiz ile sana olan yakınlığımız art-sın. Bu nedenle Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemi daha iyi anlamak bize nasip olursa bizi de çok sever ve affedersin.

Sultanım Hz. Halid İbn-i Zeyd Ebu Eyyüb-el Ensârî radiyallâhü anhin ve Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizin üzerimdeki bereketlerinin ziyadeleşmesi niyetiyle, yardımlarını talep ve niyaz ediyorum.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi hakkında yazılmaya çalışılan bu eser belgesel roman türü olarak düşünülmüştür. Daha önce yazdığım araştırma türü olan kitabımızda geçen olaylarla bağlantıları kuramayanlara bir kolaylık sağlaması hem de İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendiyi dünya gözüyle görmeyenlere anlayışta berraklık zuhur eder niyetiyle kardeşlerimize hediyeimizdir.

Kitapta İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin hayatında geçen olaylar, sohbeti ve konuşmalarında tarih vermediklerimizde genellikle uygun olacağı düşünülen senelere dağıtılırken oluşan kanaatler ile hareket edilmiştir.

Bazı olaylar ve kişiler hakkında bilgilerde kapalılık görülürse, bilginizin azlığı veya gerekli görüldüğü unutulmamalıdır.

Eksik veya yazılmadığı görülen bir şey varsa o da bizim noksanlığımızdır. Bu nedenle özür beyan ederiz.

19.02.2009

İhramcızade

İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

KATRE ŞİİRİ

Katremizden hisse al bî-gâr-ı derya olmuşuz.

Cümle halka bir bakışla çeşm-i bînâ olmuşuz.

Gerçi zahirde lisân-ı nâs ile güftârimiz.

Mânâ yüzünden soyunup hep muarrâ olmuşuz.

Validem merhume açmıştı bize bir kutlu fâl,

Ravzâ-i Pâk-i ziyarette demişti: 'Ey Kerîmü-l Müteâl'

Bu Habîbin hürmetine ver bana ferzend bî-melâl

Ândan aldığı libâsı bunda iksâ olmuşuz.

Tâ ezelden intisabım âlemin Seyyidine,

Düştüm aşkına anın geleliden bu ânasır bendine

Çok aradım ağladım yüz tutup Hakk'ın kendine,

Âlemi devrân içinde Hubb-u Mevlâ olmuşuz.

Kühümü bilmek dilersen sırr-ı Hâkî'dir özüm.

Anın edvârıncadır dâim özüm ve sözüm

Her neye baksa basar Hâkî'dir bakan gözüm,

Zîrâ evvelden anınla tek-ü tenhâ olmuşuz.

Bir acep sırrı Tâkî'den aldığım ders-i iber,

Anı bilmek dilersen sana vereyim haber,

Her ûlûmî almıştı pîrimden O şeyh-i muteber,

Biz anda mahvolup bezm-i ferda olmuşuz.

Çünkü kıtmîr olalıdan bu kapıda bu hakîr,

Her işin sırrın ezelden bildim Takdîr-u Kadir,

Ol sebepten işimiz cümleye tazim ve tekrimdir.

Böylelikle halk içinde Hakk-ı rânâ olmuşuz.

Bu tarîkat âleminde olmak istersen sû-dimend,

Sen de bu halde olup halktan lisânı eyle bend,

İşte budur âcizânem Hubb-u fi'llâh sana pend,

Hayr-u hakanı cihan Simurğ-u Anka olmuşuz.

Bunca ilm-ü fazl ile bilmez imiş nûr-i basar,
Her işi eden ettiren Allah değil mi ver haber?
Leyk hulûli ittihazdan eyle gayetle hazer,
Biz hakâyık âşiyân içre mîmâr olmuşuz.

Emr-i mâ'rûf münkeri bilmez miyiz?

Anlar ile biz amel kılmaz mıyız?

İsr-i Pâk-i Ahmed-i bilmez miyiz?

Şimdi izmâr eyleyü biz râh-ı mânâ olmuşuz

Herkesin miktarı ihlâsınca fiili eder zuhur.
Sen çalış ol muhlisândan çıkmasın senden kusur,
Gayride görsen hatâyı setredüp andan al huzur,
Bunu âdet edinip bir dürr-i yekta olmuşuz.

İbtîlâ âlemde var ikmâldir etme cedel,

Her kula nasip etmez ânı Huda izz-ü ve cel,

Başa gelse bil ânı devlet ve nimet bî-bedel,

Biz anı görmüş ve geçirmiş pâk musaffa olmuşuz

Hakk'ı her şeyde âyân görmüş ve bilmişlerdeniz.
Ol sebepten halk katında Hubb-u Mevlâ gözleriz.
Kahr-u lütfün cümlesin bir bildim ve tuttum ey-azîz,
Hamdülillâh biz bu lutfu mazhâr-ı mücellâ olmuşuz.

Bilmediler zevkimi cümle ins ü cin melek,

Derdine düştüm bana neler çektiydi felek,

Hâl-i Hakkı bulmaya beyim zikrin dâim gerek,

Zikr-i Hakk, seyr-ü sebakla ders-i yekta olmuşuz.

İhramcızade

Hacı İsmail Hakkı TOPRAK

Kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

***İki âlemde tasarruf ehlidir ruhu veli
Deme kim bu mürdedir, bunda nice derman ola
Ruh şimşiri Huda'dır ten gılaflı olmuş ana
Dahi âlâ kâr eder bir tığ kim üryan ola***

"Allah'ım! İhtiyarlamaya başladım, saçım başım ağardı. Ve ben, Rabbim, sana ettiğim dualarımda hiç bedbaht olmadım. Bana bir evlat nasip kılmazsın."

Diye Aîşe Hanım ¹ ağlıyıp, bir gizli sesle Rabbine niyaz etmişti. Geceler uykudan uyanırsa bir daha uyuyamaz, niyaz kapısında Hakk'a yüz tutardı. Kocasını Kolağası² Abdulkadir Efendi durumun farkında olmasına rağmen sürekli ona;

"Aîşe! Niyet üzülsün ki, sen ahlak yönünden yücelik üzere-sin. Allah Teâlâ seni muhakkak sevindirecektir." O ise

"Efendim! Güzel efendim! Ana olmak duygusu içimi böyle çöştürüyor."

Sözlerin bittiği tükendiği yer olur mu? Bitiyor. Çünkü kalbin derinliklerini akıl nasıl sakın kılabilirdi. Kocaman evin büyük odalarını gezerken yalnız ayağın tahtadan çıkarttığı gıcırta insanı nasıl teskin edebilirdi ki, Aîşe Hanım sürekli yüreği yakan evlat sevgisini nasıl terk edebilirdi.

Birde sürekli duasını

"Allah Teâlâ'm evlat verirken onu cami hizmetkârı yapacağım" diye bitirirken bir gizli anlaşmayı da sürekli tekrar tekrar yapıyordu.

Kolağası Abdulkadir Efendi her zaman hanımına dua ederdi.

"Allah Teâlâ'm! Aîşe'yi sevindir. Onun dualarını boşa çıkarma"

Günler, aylar birbirini o kadar hızlı takip etti ki, Allah Teâlâ dualarını kabul etti. Ancak bir güz yeli aile üzerinden esmişti.

Aîşe hanım eve bir akşam erken gelen Abdulkadir Efendinin

halini hiç iyi görmedi.

“Hayırdır, Efendim rahatsız mısın?”

“Evet”

“Allah Teâlâ büyüktür, senin için şifâ isteyelim.”

Ancak hastalık Kolağası Abdulkadir Efendiye terk edecek gibi değildi. Evlat hasreti ile yoğrulan Aişe Hanım bu defa kocasını mı kaybedecekti.

“Allah Teâlâ bana yardım et. Güç ve takat ver. İsyan etmekten sana sığınırım.”

Kolağası Abdulkadir Efendi otuz üç yaşına gelmiş Aişe Hanımı yanına çağırdı ve

“memnun be mesrur olarak hakkımı helâl ediyorum. Sakın ben öldükten sonra nasbini kapalı tutma. Benden bir çocuğun olmadı. Nazlı yârim! Ben büyük ihtimalle yarına çıkamayacağım. Senden çok Biliyorum ki Allah Teâlâ sana cihanı aydınlatacak bir evlat verir.”

“Aman Efendim! Allah Teâlâ ömrüne bereket versin.” Diyen Aişe Hanımın içine ateş düştü. O bir yandan gözyaşlarını dökerken evinin direği son nefeslerinde *“Ben senden razı oldum. Allah Teâlâ da seni sevindirsın”* son kelâmı olmuştu.

Sarıseyh mahallesi Nalbantlarbaşı’nda 12 numaralı hanenin³ üzerine matem düştü. Çocuğu olmadığı için üzülen Aişe Hanım, şimdi dul kalmıştı.

Bir veya iki sene geçmişti.

Aişe Hanımın arkadaş çevresi çoktu. Paşa hanımları, memur kesimden mahkeme hâkimlerinin hanımları onu çok severlerdi. Ziyaretine gitmedikleri günde yok gibiydi. Fakat onun bu yoğun ilgi içerisinde bile yalnızlık halini bir türlü gideremiyordu. Sürekli içinde bir sıkıntı vardı. Artık karar verdi. Dede vatanını⁴ ziyaret etmek istiyordu. Çünkü arkadaşları Nilli Hatun dedikçe Mısır’ın ve Nil’in güzel havasını içinde duyuyordu.

Ancak İhramcızâde Mehmet Efendi bu durumun bu şekilde

devam etmesine gönlü razı değildi. Aîşe Hanıma

“Güzel kızım. Bu iş böyle devam etmez. Bizim Hüseyin⁵ ile seni evlendirelim. Yaşı senden küçük ama kemal yönünden ailemiz içinde onun gibisi yoktur. Duyduğum kadarıyla hacca da gitmek istiyormuşsun, hem de dini açıdan mahremiyet sıkıntısı ortadan kalkar.”⁶

Aîşe Hanım sukut durdu. Bu şekilde Abdulkadir Efendinin kendisine söylediği sözlerin gönülden söylendiğini anladı.

Evlilik hazırlıkları ve hac yolculuğu birbirine karışarak bir telaş bütün İhramcızâdelerin sevinç kaynağı oldu. Hazırlandıkları sırada bir paşa hanımı,

“Aîşe Hanım hacca gittiğinde bir çocuk elbisesi yaptır. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem kabri şeriflerinin yanına koy ve Allah Teâlâ’ya;

Yarabbi! Habibinin yüzü suyu hürmetine bana bir erkek evlat ver, diye dua et. İnşallah, Rabb-ül Âlemin sana bir erkek evladı verir” dedi.

Aîşe Hanım bir çocuk elbisesi yaptırdı.

Gemi ile yapılan yolculuk ile Mısıra varıldı. Akrabalar ziyaret edildi. Önce Ecdadının memleketi Medine’ye varıldı. Ravzâ-i şerif ziyaret edildi. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem kabri saadetlerinin hizmetkârını bulup elbiseyi sanduka-ı şerifin ayakucuna bıraktırır ve

‘Ey Kerîmü-l Müteâl! Bu Habîbin hürmetine ver bana ferzend bî-melâl”

“Ya Rabbi Habîbin yüzü suyu hürmetine bana bir evlat ver ki, onu cami kölesi yapayım” diye niyazda bulundu.

Medine’de o gece kutlu çocuğun müjdesi Aîşe Hanıma hemen verildi.

Rüyasında Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem *“Biz İsmail’i kendi toprağımızdan yoğurduk, ekşitmedik ve sana da hediye ettik”* müjdesini duyarak uyanmış, kalkmış iki rekât Hacet namazı kılmıştı. Müjdeyi de Hüseyin Efendiye duyurmuş.

Hac yolculuğu iki tatlılıkla bir olmuş. Artık üzülen Aişe Hanımın bir daha hiç üzülmeyecekti. Çünkü İsmail geliyordu. Hem de Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemın müjdesi İsmail.

Mekke'ye gidildi. Aişe Hanım, Efendi Hazretlerine hamile iken Tavaflar yapıldı. Hac görevlerinden olan Safâ ve Merve'yi say ederken ilham olan aşağıdaki beyitleri çok tekrar ediyordu.

*İsmail'im Âzam sensin
Gül yüzlü tazem sensin
Dört kitabın hakkı için
Gönlümde gezen sensin.*

Hacı Aişe Hanımın Güzel İsmali ana karnında Hakk'ın kapısına yüz tutup tavaf ediyordu. Arafata çıkıp Allah Teâlâ'ya niyazın sırlarına kavuşuyordu. Tekrar Medine'ye ikinci bir ziyaret daha yapıldı. Ravza'ya bırakılan çocuk elbiseleri alındı. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemın emaneti artık Sivas diyarına doğru yola çıktı.

Sarışeyh Mahallesinde artık bütün insanlar çok mutluydu. Hacı Aişe Hanımın oğlu dünyaya gelmişti.⁷ Adını Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem vermişti, İsmail.

Bu şekilde annesi kendi babasının adınıda koymuş olacaktı. Birde Hakk'ın adamı olsun diye Hakkı ismini ilave ettiler. Çünkü adağı vardı, cami hademesi olsun istiyordu.

Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemın Ravzâ-i Pâkine teber-rüken bir süre bırakılan çocuk elbisesi daha sonra kendisine giydirildi.

İsmail Hakkı daha çocukken mahlûkatın dahi gözbebeği idi. Hacı Aişe Hanım gözünden sakındığı İsmail Hakkı'ya abdestsiz süt vermedi.

Bir gün evlerinin önünde yılan yüzüne uzanmış, yalamaya

başlamıştı.

Hacı Aîşe Hanım

“İsmail’i yılan yiyor” dedi. Yılanı kovdu. Meğer mahlûkat sevgisinden dolayı ziyarete gelirdi.

“Ah, İsmailim, mazhariyetin büyük, unutuyorum. Sen Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem’in emanetisin, sana kim zarar verir ki.”

Hacı Aîşe Hanımın dört sene sonra dünyaya gelen erkek kardeşine de Ömer Sıtkı⁸ ismi verdi. Abisinin can dostu ve yardımcısı olsun istiyordu.

Çocukluğu Sarıseyh mahallesinde geçiren İhramcızâde İsmail Hakkı daha sonra babasının adliye başkâtibi olduğu için Zara’da yedi yaşına kadar bulunmuş ve sıbyan mektebini burada okudu.⁹

İhramcızâde Mehmet Efendi asker olmasını istiyordu. Annesi ise cami hizmetkârı.

On yaşındayken Sivas’a gelip Örtülüpınar mahallesine göç ettiler ve Askeri Rüştîye’ye girdi.

Kazancılardaki Deli Fikri Paşa Konağında İsmet (İnönü) ile beraber okudu. İsmail Hakkı’yı severdi.

İsmet (İnönü) ile sınıfın girişinde beraber otururdu. Zayıf ve cılızdı. Onun numarası 32 ve İsmail Hakkı’nın ki, 34 dü. O zamandan İsmet siyasetçiydi, öğrencileri başına toplar, masaya çıkar konuşma yapardı. İsmet’in başı ne zaman sıkışsa İsmail Hakkı’dan yardım isterdi. İsmet şehrin yerlisi değildi. Bu nedenle İsmail Hakkı’nın her zaman yardımına muhtaç oluyordu. İsmet 1895 yılında okulu bitirince bir yıl Sivas Mülkiye İdadisinde okuduktan sonra 1897 İstanbul’a gitti.

Hiçbir zaman onu üzmemek istemezdi. Gençliğin verdiği yaramazlıklar olursa da elinden geldiği kadar kendini korumaya

çalışırdı.

Şehirde bazen Hacivat ve Karagöz oyunu getirilince evin tavuklarını Hacı Aişe Hanımdan habersiz 3 kuruşa 5 kuruşa satar, giderdi.

Aslında durumun farkında olan annesi ufak tefek bu kaçaklara göz yumuyordu.

Bazen İsmail Hakkı harçlığı biterdi. Fakat bu durumdan dolayı annesine dert yanardı. O ise

“Oğlum İsmail, dünya için babanla kötü olma bir ihtiyacın olursa benden iste; denizde kum bende para, sarı sarı liralар minderin altında” diyerek babanla sakın kötü olma diyerek analığın koruyuculuğunu gösteriyordu.

İsmetin İstanbul’a gitmesinden dolayı İsmail Hakkı’da gidip okumak istiyordu. Bu nedenle İsmail Hakkı:

“Anne izin verirsen bende İsmet gibi, İstanbula gitmek istiyorum.”

Hacı Aişe Hanım:

“Gül yüzlü İsmailim, deden Mehmet Efendi Kars Muhabere-lerinde büyük yararlıklar gösterdi. Kolağası Abdülkadir Efendi asker idi. Ancak benim senin için adağım var. Cami hademesi olmanı istiyordum. Dedengile fazla bir şey diyemedim. Onlar artık Hakk’a yürüdü. Baban bu konuda bir şey demez. Fakat artık sen yolunu Hakk’ın tarafına çevir. Senin Mazhariyetin büyük. Sana abdestsiz süt vermedim gönlünü hoş tut. Ben senden ancak bunu isterim.”

İsmail Hakkı okuluna giderken elbiselerini güzelce giyinir, bir gencin yakışıklılığı üzerinde nasıl olursa onda bunu görmek mümkün olurdu. Genç kızlar pencerelerin arkasından

“Güzel İsmail gidiyor” diyerek hayran hayran bakarlardı.

Bir kız onu çok sevdi, fakat nede çok sevmişti ki, İsmail Hakkı’da onun bu sevgisini kendinde buldu. Bu aşk bir zaman sür-

dü. Artık bu iş aşikâr olunca Hacı Aişe Hanım bu durum üzerine kızı istediler. Fakat kızın annesi bu evliliğe razı olmayınca kız derdini kimseye anlatamamış, bu nedenle verem olmuştu. İsmail Hakkı'da bu acıyı sinesinde o kadar duydu ki gizli gizli sigara dahi içiyordu. Sanki sigara onun iç yangının dışa vuruntusu oluyordu. İsmail Hakkı bazen ah çekip

"Allahım bu aşk acısı ne zor bir şeymiş." *"Sevdiğimi bana vermediler."* Derdi. Sevgilisi vefat edince İsmail Hakkı uzun bir süre kendini toplayamadı. Fakat Hacı Aişe Hanım

"Oğlum sevmek güzeldir, fakat senin mazhariyetin büyük bu hal üzere kendini meşgul kılma" diyerek bu sıkıntılı dönemin geçmesine yardımcı oldu.

İsmail Hakkı arkadaş sohbetlerinden çok geç saatte eve dönerdi. Geldiğinde de annesini uyur bulunca muhabbet ve hürmet o ya, ayaklarının altını öpünce ve o anda annesi uyanır, ve *"Güzel oğlum, dağ taş evladın olsun"*. Derdi.

Annesinin sözünü dinleyip medrese eğitimi ¹⁰ için Şifâiye medresesine ¹¹ devam ederek manevi hayatın temellerini attı. Annesinin manevi tarafa yönelmesini istemesi nedeniyle Sivas'ta bulunan Rifâi Tariki büyüklerinden Arab Şeyh ismi ile bilinen Seyyid Abdullah Haşim kuddise sırruhu'l-azîz Efendi dergâhının sesli zikirlerinin müdavimi oldu. Beş yıl kadar sürecek beraberliğin temelleri atıldı.

Bu ara sesli zikir esnasında ilahi söylemek adet olduğundan Niyazi Mısırî Divanıyla uzun yıllar sürecek bir arkadaşlığı başladı. Öyleki koynundan çıkarmadığı bir sevgili olmuştu. Sıkıntıları ve soruları olduğu zaman her an divanın yardımını yanında buluyordu.

Bendeki tarikat ahvali etrafımdakiler tarafından âyan olunca, yaşlı akrabaları onu sever ve meşgul olurlardı.

“Bu çocuğun başına bir iş gelecek” diye söylenirler ve *“İsmail sen daha gençsin, zamanımız nazik, bırak şu tarîkat işlerini”* dediler. İsmail Hakkı onlara;

“Siz yiyip içmeyi bıraksanıza” derdi. Onlar

“Yiyip içmek bizim gıdamız” dediler. O da;

“Bu da bizim gıdamız, bu işi böyle bilip, böyle inanmayan yola gidemez, kuştan korkan darı ekmezmiş” dedi.

İlk mürşidi olan Abdullah Haşim El-Mekki kuddise sırruhu'l-aziz (Arab Şeyh) in *“Evlâdım, senin nasibin bizden değil!”* diyerek bir nevi izin vererek arayış içinde olmasını tavsiye buyurdu.

Babası Hacı Hüseyin Efendi adliyede zabıt kâtip olduğu için oğlu İsmail Hakkı için mülazimeten (stajyer) memur olarak görev almasını sağladı. Ancak annesi Hacı Aîşe Hanım bu durumdan sitem ederek

“Mazhariyetin büyük, ben sana cami hademesi ol dedim, sen memurluk yapıyorsun; adam olmadın oğlum” gözyaşları ile söylerdi.

İsmail Hakkı bu konuda fazla ısrarcı olmasa da kendisi için bir kazanç kapısının açılmasına sevindi. Bu arada Abdullah Efendinin kızı İmmihan Hanımla evlendi. İlk çocuğu 1901 Halis Turgut doğdu.

Ancak İsmail Hakkı Efendi hayatın içine atılmış Osmanlının yıkılma dönemlerindeki sıkıntılı hayatın çözümleri için çareler üretmek istiyordu.

Hacı Aîşe Hanım Tokat'ta Hacı Mustafa Hâki Hazretlerinin ziyaretine gitmişti. Evladı İsmail Hakkı hakkında önce dünyaya gelişini Ravza-i Pâkiden Harem-i Şerif hediyesi olduğunu söyledi. Efendi hazretlerinde ona bir aşk düştü. Gönülden onu sevdi. Gönülden gönüle yol var derler. İsmail Hakkı'da bu sevgiyi duydu ki arkadaşları bir gün Tokat'ta bir şeyhin rivayetleri ile sürekli meşgul olunca gönlüne Şeyhin sevdası düştü

Bir gün arkadaşları
"Tokatta bir şeyh var onun yanına gidiyoruz" dediklerinde
O'da onlarla gitmeye karar verdi.

Tokat'a atlar üzerinde arkadaşları ile gittiler. Mola verdiklerinde arkadaşları bu türküyü hemen dile alıyorlardı.

*Tokat yolu kaldırım
Düştüm beni kaldırın
Sevdiğimin uğruna
Vurun beni öldürün
Gidiyom elinizden
Kurtulam dilinizden
Yeşilbaş ördek olsam
Su içmem gölünüzden
Aslan yârim kız senin adın Hediye
Ben dolandım sende dolan gel beriye
Fistan aldım endazesini on yediye
Az mı geldi gönderdiğim hediye
Tokat bir dağ içinde
Gülü bardağ içinde
Tokat'tan yar sevenin
Yüreği yağ içinde.*

Ziyaretten önce Peşkircioğlu Nuri Efendiyi gördü. İsmail Hakkı'nın ziyaret maksadını anlayınca Seyyid Hacı Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l aziz Hazretlerini çok övdü.

"Benim Efendim...." Diye başlayan bütün sözleri ile artık gönüldeki yangın artmıştı. Namaz vaktini bekliyorlardı. Çünkü Efendi hazretleri gelecekti. Ali Paşa Camii'nde cemaate namaz kıldırın Mustafa Hâki Hazretlerinde her nasılsa sehvi secde hali zuhur etti. Namazdan çıkıp dışarıda bekledikleri sırada kendisinden daha evvel bu yola intisap etmiş bulunan Peşkircioğlu

Nuri Efendi;

“Şeyhim hiç böyle bir şey yapmazdı” “Şeyhimde hiç böyle bir hal omazdı” diye söyleniyor ve övdüğü Efendisini düşünüyordu. İsmail Hakkı, caminin iç kapısından çıkmakta olan Mustafa Hâki Efendi Hazretlerinin göğsünün her iki tarafında ALLAH yazılı olduğunu gördü

“Nuri Efendi! Sen benim gördüğümü görseydin hiç bir şey söylemezsin” dedi.

İhvan gurubu efendilerin peşinden yürüyerek şeyhin dergâhına gittiler.

Seyyid Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Efendi, ihvanı ile sohbet ederken huzura gelen İsmail Hakkı'ya;

“Oğlum! Nerelisin?”

“Sivaslıyım, İhramcızâdelerdenim”

....

“Sen, Hacı Aişe Hanım'ın oğlu musun?” Diye sorduklarında;

“Evet, Efendim!” Diye cevap verdi.

İsmail Hakkı tarif edilemez bir heyecana düştü. Kendini kaybetti. O anda kendisinin Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Efendi olduğunu zannetti.

Bir an ki bir ömre bedel gibi uzadı uzadı ki kısa zaman içinde alınacak alındı verilecek verildi. İsmail Hakkı huzurdan çıktıktan sonra Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri ihvana dönüp,

“İşte şu kapıya yakın yere oturup giden genci gördünüz mü? O, bizde ne varsa hepsini aldı götürdü” dedi.

Daha sonra Peşkirioğlu Nuri Efendi İsmail Hakkı'ya bu müjdeyi O'na ilettiler.

Olan, olmuş, kâinata can ve nur olacak hayatın kutsal doğumu gerçekleşmiştir. Orada Seyyid Mustafa Hâki Efendi ile tanışmış ve terbiyesine girmiştir.

İsmail Hakkı Sivas adliyesinde stajyer memur olarak çalışırken 1905 yıllarında Tokat'ta Duyûn-u Umûmiye de Müskirat Memurluğunda çalıştı.¹²

İlk bu göreve başladığında Mürşidi Mustafa Hâkî kuddise sırruhu Efendi ona:

"İsmail Efendi, memur olduğun yerdeki müskiratın tadına da bakıyor musun?" diye sordu. Sonra;

"Gardaşım! İçkinin katresi haramdır. Fakat çoluk çocuğun nafakası için çalışırsanız, Allah Azimüşşânın affedeceği umulur."

"Fakat sen paranı yinede değiş tokuş yap."

Bu nedenle İsmail Efendi başkasından borç alırdı. Aylığını borcuna karşılık verip parayı değiştirirdi.

Çocukluğunda normal olan bazı harika haller ders alındıktan sonra arttığı için rahatsız olmaya başlamıştı. Öyle bir hal aldı ki, artık rahatta edemiyordu. Tuvalete dahi giderken zikir halinden ar etmeye başladı.

Mürşidi Mustafa Hâkî kuddise sırruhu Efendiyi ziyaretinde kendini meşgul eden şeyleri halen arzede bilirdi. Ancak annesi bu durumu bildiğinden Şeyh Mustafa Hâkî kuddise sırruhu'l-azîze ziyaretlerinde anlattı. İşte bu minval üzere bir gün arkadaşlar ile ziyarete gittiler.

İsmail Hakkı Efendi arkadaşlar ile şeyhin elini öptüler. Ancak o şeyhinin göğsünde Lâ ilâhe İlla'llâh yazılı olduğunu görüyordu. Zannediyordu ki, herkes bu yazıyı görüyor. Sonra anladığı arkadaşları görmemişler. Şeyhi halinden İsmail Hakkı'nın durumunu anlayarak

"Kendi başına biten bir ağacın meyvesi olmaz. Allah Teâlâ'nın âdetinde bir şeyi sebebe bağlamak lazımdır. Nasıl ki, ana ve baba olmadan çocuk dünyaya gelmiyorsa, bir Mürşidi kâmil terbiyesine girmeden olan doğuştan sakatlıklar olur."

"Büyüklerin vazifesi ihvanlardaki sıkıntı veren bu halleri al-

maktır. Allah Teâlâ'nın izni ile bu halide alırlar" dedi.

O hal birden kayboldu.

İsmail Hakkı Efendide zikrin sırlanma hali sürekli olup zikrin sesini duymazsam diye içine bir korkuda gelmedi de değil. Fakat baktı ki bu hal ortama göre değişiyor ve tuvalette ise artık rahattı. Bu aslında ona büyükler olmadan bu yolda yalnız gidilemeyeceğini göstermek içindi.

Hergün yeni bir hikmet öğrenen İsmail Hakkı, Efendimin güzel sözlerini yazayım unutulmasın diye düşündü. Bir şeylerde yazıya dökmüştü. Defterini de sürekli yanında taşıyordu. Bir gün şeyhi Hâki Efendi durumun farkına vardı, deterini istedi ve baktı, dedi ki;

"Yazdığın da okunurmuş, lakin sen kitap yazma" dedi. İsmail Hakkı Efendi bu olaydan sonra ne zaman aklına bu türlü niyet gelirse önüne Elif Harfi gelirdi.

İmmihan Hanımdan Hayriye Hanım 14.07.1907 doğdu.

1908 yılında İkinci Meşrutiyetin ilanında Mustafa Hâki kuddise sirruhu'l-azîz Hazretleri, Tokat mebusu olarak İstanbul'a gitti.

Tokat mebusu olarak İstanbul'a giden Mustafa Hâki kuddise sirruhu'l-aziz Efendiden sonra, Sivas Duyûn-u Umumiye'ye görev değişikliği yaptı.

31 Mart 1325 (13 Nisan 1909) vakası ile Hareket Ordusu İstanbul'a girmiş ve II. Abdulhamid Hanı 33 yıl padişahlık yaptıktan sonra 27 Nisan 1909 da tahtan indirmişlerdi. Divan-ı Harb-i Örfi (Sıkıyönetim Mahkemeleri) kararları neticesinde birçok kişiye idam, sürgün vb. cezalar verildi.

Abdullah Haşimî el Mekki Hazretleri 24 Kanunisâni 1324 / Cumartesi / 6 Şubat 1909'da kurulduğu ilan edilen İttihad-ı

Muhammedi Cemiyeti'ne girdiğinden 31 Mart vakasından sonra ki, yargılamalar neticesinde cemiyet azalarına ağır cezalar verilince Abdullah Haşimî El Mekki'ye Sivas'tan Mekke-i Mükerrerme'ye müebbeden nefyine karar verildi.

16 Ağustos 1909 Mekke-i Mükerrerme'ye sürgün edilen Sivas'ta Rifai dergâhı şeyhi Abdullah Haşimi kuddise sirruhu'l-azîz ve ailesi maddî sıkıntıya düşmüştü.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin 1909 yılında İmmihan Hanımdan oğlu Mehmet Sabit Kemal doğdu.

1909 da Seyyid Hacı Mustafa Hâkî Efendi İttihatçılar ve gayri müslimlerin oyları ile meclis azalığı düşürülmüş ve İstanbul'da mecburi ikamete tabi tutularak kendisine Çarşamba semtindeki Cebecibaşı mahallesindeki Mevlana Mustafa İsmet Garibu'llah Efendi konağı dergâh olarak verilmişti.

Mustafa Hâkî Hazretlerini ziyaretine giden Hacı Mustafa Tâki Efendiye

"Sivas'ta ne var ne yok, İhramcıoğlu İsmail Efendi ne yapıyor" dedikten sonra,

"Canım İsmail iyidir" dedi. Bunun üzerine Hacı Mustafa Tâki Efendi, Sivas'a döndüklerinde İsmail Hakkı Efendiye Hazretlerine gelip dediki.

"İsmail Efendi gözün aydın, Efendi Hazretleri senin için İsmail iyidir" diye buyurdular. Hacı Mustafa Tâki Efendi ilâveten

"Onların iyi dediklerine Allah'ü Azimüşşan da iyi der." Dedi.

1912 yılında Hacı Hüseyin Efendi Hakk'a yürüdü. 1913 Hacı Aîşe Hanım Hakk'a yürüdü.

Anne ve babasının peşpeşe Hakk'a yürümesi onu yalnızlığa düşürdü. Devletin durumunda iyi olamaması durumu daha ağırlaştırıyordu.

01.03.1914 yılında İmmihan hanımdan Mevlüde vefa doğdu.

Birinci Dünya Savaşı başlamadan Sivas'ta bir zelzele oldu. Bu zelzelede, Çifte minare ve Ulu Camii çok hasar gördü, minarelerin külahları aşağıya düştü. Halk bu olayı hayra yormadı. Memlekette büyük bir felaketin olacağını söyleyenler oldu ve savaş çıktı.

I. Dünya savaşı ilan edilince asker altına alındı.

Askerliğini görevi icabı kol komutanı olarak emrindekilerle birlikte Suşehri'ne cephane taşımak ve Ordu, Koyulhisar, Suşehri arasında postacılık ve erzak nakli yapmaları suretiyle vatanî görevini yerine getirdi. Bu sebepten bulunduğu yörede *Emanetçi Baba* diye anıldı.

Mustafa Hâkî kuddise sırruhu'l aziz Efendi'nin tekkeye yerleşmesinin ardından biraz maddi sıkıntı içine düşmüştü. İsmail Hakkı içinde şeyhine hediye göndermek niyeti hâsıl olmuştu. Bu niyetle posta ile dokuz altın gönderdi.

Meğer Mustafa Hâkî birinin dokuz altın borcuna kefil olmuş, o an için parası olmadığından sıkıntıya düşmüştü. Kefalet parası için dokuz altın istendiği an İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin gönderdiği dokuz altının havalesi eline geçince, bu halden gayet memnun ve mesrur oldular.

O gün İsmail Hakkı mana âleminde şeyhinin iki elini kaldırmış ve bir parmağının kapalı olduğunu gördü. Anladı ki; emanet yerini buldu ve kabul edildiğini anladı. Ancak bu hal İsmail Hakkı'da ziyaret aşkını çoşturdu.

Şeyhini ziyarete gidecek mali durumu da yoktu. Şeyhinin muhabbetine ayrılık ve hasret de eklenince İstanbul'a gidebilmek için işyerinden izin isteğinde bulundu.

"Biz kalb hastasıyız. İzin verilmesini rica ediyoruz" diye bir

dilekçe yazdı. Bu ilk dilekçe cevapsız kaldı.

“Kalb hastalığımız şiddetlendi, acilen dilekçemin sıraya konulması” diye ikinci bir dilekçe daha yazdık ve ardından izin hakkı çıktı.

İzin aldıktan sonra yol parası için 12 lira gerekiyordu. Maaşı üç altın idi. Annesinden hatıra kalan altınları beş liraya liraya bozdurdu. Üç lira da borç alıp yol hazırlığı yaptı.

Peşkircizade Nuri Efendiyede ziyarete giderken beraber gidelim diye teklif etti. Nuri Efendi de mazeret beyan ederek gelmedi. İzinde aniden çıkınca işyerinde tahsildarlıkla ilgili olduğu için para için icmal yapmak için zamanı dahi yoktu. Sevgisinin coşkunu aklın engellerini dahi tanımadı. Yanındaki arkadaşın elinde eğri hırsız biri idi. O zaman savaş zamanı olduğundan bir lira için bir adam asılıyordu. Parayı sayıp teslim etmek dahi mümkün olmadı. Arkadaşına;

“Ben Şeyhimi ziyarete gidiyorum. Senin vicdanına bırakıyorum” dedi.

Bende gidiyorum diyenlerle dokuz arkadaş oldular.

İstanbul’a gitmek için Samsun’dan gemiye binmek gerekiyor, zamanda kış olunca vasıta bulmak zorlaşıyordu. Sivas’tan Samsun’a kadar yayan yürüdüler. Samsuna geldiler. Aksilik ya gemide yer yoktu. Yalvarıp yakarıp kaptanın gönlünü yapıp hayvanlar bölümünde yolculuk yapmak için izin alabildiler.

Vapura bindiler. Vapur lebaleb (çok kalabalık) dolu oturacak bir yeri ancak kademhaneler (tuvalet) yanında buldular. Ve orada İstanbul’a geldiler. Şeyhimi ziyarete gidiyorum diye oranın husumeti (kötü kokusu) İsmail Hakkı’ya misk-ü amber gibi gelmişti.

Şeyh sevgisi ve nişanı olan bu yolculuk İsmail Hakkı için hayatının belki en güzel vakiası olacaktı.

Mustafa Hâki kuddise sırruhu’l-azîz Hazretleri İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı’ya

“Oğul, bu iş bizimle bitecekti sen bunu bizden aldın” dedi.

Bu yolculuktan sonra bir daha Mustafa Hâki Efendiyi ziyaret etmek mümkün olmayacaktı.

Sonra

“Oğlum İsmail kadın ve erkek ihvanlarımıza selam götür” dedi. İsmail Hakkı Efendi biraz duraladı. Çünkü kadın ihvan yoktu. Sonra düşündü ki büyükler çekirdeğe baktıkları zaman, çekirdekten yetişecek ağacın meyvesini görebileceklerini idrak etti.

Abdullah Haşimî el Mekki kaddese’llâhü sırrahu’l azîz savaş çıkınca Sivas’a döndü. Milli Mücadele döneminde, Sivas’ta yapılan 4 Eylül Sivas Kongresine Sivas temsilcisi olarak katılmış,¹³ Mustafa Kemal Paşa’ya destek vermiş, kendisini Sivas’da bulunduğu müddetçe dergâhında misafir etmiş ve Paşa’yı suikastten kurtarmışlardı.

Mustafa Kemal Sivas’ta içinde bir sıkıntı olunca dergâha gizlice gelir, Abdullah Haşimî el Mekki kaddese’llâhü sırrahu’l azîzden bu işi başarıp başaramayacaklarını sorar ve her seferinde

“Oğul, Allah Teâlâ sana yardım edecek, korkma” telkinleri ile yurdun kurtuluşu için tavsiyelerini dinlerdi.

Sivas Kongresi boyunca delegelerin yemek ihtiyacına büyük miktarda katkı ve eşyalar Abdullah Hâşimî el Mekki kaddese’llâhü sırrahu’l azîz dergâhından karşılanmıştı.

Abdullah Haşimî el Mekki Hazretleri Sivas Kongre Binası önünde Mustafa Kemal ile fotoğraf çektirdiler. Bu şekilde aralarındaki dostluğun işareti için gelecekte Mustafa Kemal’in nasıl insan olduğunu insanlara anlatmak istedi.

Memlekete düşman girmiş ve kurtuluş için Milli Mücadele’nin temelleri atılmaya başlamıştı. Sivas halkı Milli Mücadelede Mustafa Kemal’in yanında yer aldı. Ulu Camii de 12 Eylül 1919

günü Kongre salonunda halka açık bir toplantı yapıldıktan sonra Sivaslılar tam kadro ile aynı gün Ulu Camii'nde toplantı yapmışlardı. Sivaslılar Mustafa Kemal Paşa'nın heyecanlı konuşmalarını can kulağı ile dinlemişti.

Mustafa Kemal Paşa, arkadaşları ve Temsil Kurulu üyeleri 108 gün kalarak Sivas'ta çalışmalarını yürüttüler.

Tokatlı Seyyid Mustafa Hâki Efendi dünyadan göçeceğini anlayınca oğlu Bahâeddin Efendi ile teberrüken tesbihini, takkesini, maşlahını ve benzeri hediyelerini Sivas'ta bulunan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'ye götürmesini istedi.

Sıkıntılı günler devam ederken Mustafa Hâki Efendiye tekke için Ali Haydar Efendi zor durumda bıraktı. Ali Haydar Efendi zamanın Şeyhülislâmı Esa'd Efendiye sürekli *"Efendim, benim hakkım ne olacak"* derdi. O da

"eğer Mustafa Hâki Efendi memlekete giderse fesat durum çıkacak, bir zaman sabret" dedi.

Ali Haydar Efendinin arkadaşı Albay Kenan Bey tekkenin Ali Haydar Efendi devrine çok uğraştı. Mustafa Hâki Efendi ise,

"Benim ölüm çıkar, dirim çıkmaz" dedi.

Sonunda Albay Kenan Bey ferman ile '13 Kasım 1919 Serkatib-i Hazreti Şehriyari Ali Fuad'a cevabi meşihat cevabı ile' mazbataların hazırlanmasını almış ve Mustafa Hâki Efendiye götürmek için hazırlanmıştı.

Fakat gazeteler Mustafa Hâki Efendinin Hakk'a yürüdüğü haberini yazıyordu. Mustafa Hâki Efendinin, *"Benim ölüm çıkar, dirim çıkmaz"* sözü tecelli etmişti.

Bu olay için Ali Haydar Efendi ve arkadaşları gasbetti diye Mustafa Hâki Efendiye serzenişte bulunuyorlardı. Ancak tekke el değiştirmesine rağmen oturmak mümkün olmadı. Çünkü Küçük Mustafa Paşa ile Fevzi Paşa Mahalleleri arasında büyük bir yangın çıkmıştı. Tekke yandı. Ali Haydar Efendinin ve ihvanın

birçoğunun evi de yanmıştı.

Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri (m.1856 / h.y.t: m.15 Ocak Perşembe 1920) ¹⁴ de Hakk'a yürüdü.

Kabr-i saadetleri Fatih Camii haziresindedir.

Mustafa Hâki Efendinin Hakk'a yürüdüğü haberi Sivas'ta bulunan bütün ihvanı ziyadesiyle üzmüş bütün ihvan günlerce toplanıp Kur'an okumuşlar, hatim indirmişler ve Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri için ilahiler söylediler.

Peşkircioğlu Nuri Efendi'nin de bulunduğu bir sohbette, bir arkadaş Kerem'in şu türküsünü söyledi.

*Karadır kaşların eğmeli değil
El ele kol kola değmeli değil
Fırsat elde iken sarmadık yâri
Beni öldürmeli döğmeli değil*

*Benim yârim incelerden pek ince
Yâdlara sardırmam ben ölmeyince
Azrail gelmiş de canım almaya
Ben vermem canımı yar gelmeyince*

*Bacadan aşıyor ayvanın dalı
Yüzüme dokundu yazmanın alı
Güzel nedeceksin bu kadar malı
İşte görünüyor dünyanın halı*

Nuri Efendi hem ağladı ve hem de,
"İsmail Efendi senin bana İstanbul'a ziyarete gidelim dediğin zaman vaktim de vardı, param da vardı. Zamanın kıymetini bilemedim. Gitmedim çok pişmanım. Siz o fırsatı ve zamanı

kullandınız ve kazandınız” dedi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kırk yaşındadır.

Bir gece İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretleri evdekilere;

“Toplanın ve hazırlıklı olun bir misafirimiz gelmek üzeredir” dedi. Gece yarısını müteakip kapının çalındığı ve gelen ise Mustafa Hâki kuddise sırruhu’l-azîz Hazretlerinin mahdumu Bahâeddîn Efendi olduğu görüldü.

Etrafa verilen haber üzerine bütün ihvan İsmail Hakkı Efendi Hazretlerinin evinde toplandı. Görüşme ağlayıp sızlaşma ve konuşmalar olurken Bahâeddîn kuddise sırruhu’l-azîz Efendi;

“Biz buraya bir vazifenin ifası için geldik. Durun evvela şu vazifemizi ifa edelim” dedikten sonra,

“Efendi Babam irtihalinden üç gün önce oğlum Bahâeddîn bize yolculuk göründü. Bizden sonra ihvanı kiramı idare etme yetkisi Sivas’taki İhramcıoğlu İsmail Efendi’ye verildi. Şu cüb-bemi, sarığımı ve tesbihimi kendisine teberrüken götür ve vazifenin kendisine verildiğini tebliğ et, buyurdular. İşte bende bugün bu vazifeyi tebliğ için geldim” dedi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ise, henüz Tokatlı Pir Mustafa Hâki kuddise sırruhu’l-azîz Efendi’nin Hakk’a yürümesi Sivas’ta duyulmadan Ali Ağa Camiinde dersiyle meşgulken manevi işaret gördü.

Bu manevi işarete İsmail Efendi gördü ki, Tokatlı Pîr Efendimiz bir tarafta, Sivaslı Mustafa Tâki Efendi de bir tarafta oturuyorlardı. Pir Efendi yerinden kalkarak, Mustafa Tâki Efendinin yanına geldi, bir süre sonra da kayboldu. Gördü ki, Tâki Efendinin siması, Pirin mübarek yüzüne dönmüştü. Bu görülen işaret ile Tâki Efendiye biat etmesi ve eksik dersini ikmâl etmesi gerekli olduğunu anladı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Mustafa Tâki Hazretlerini

işaret ederek,

“Canım Hacı Mustafa Efendi yaşça bizden büyük ve tarîkatta da bizden eski ve ayrıca da sülûk görmemiş olmam hasebi ile bu vazifeyi onun yapması gerekir” dedi.

Oradaki ihvanlar da, *“İsmail Efendi bu vazife sana verilmiş. Vazifeyi ifadan kaçamazsın”* demişlerdir. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi fikrinde ısrar etti.

Yapılan uzun müzakerelerden sonra kabul ettiği takdirde bu vazifeyi vekâleten yürütmesi için Mustafa Tâki Hazretlerine teklif yapılmasını ister. Sabah namazı vakti yaklaştığı için topluca Mustafa Tâki Hazretlerinin evine gidilerek, alınan karar kendisine bildirilir. Onun da kabulü sonucu bütün ihvanlar gibi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendide Mustafa Tâki Hazretlerine biat ederek hizmetlerine devam edildi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir ihvan olmasına rağmen etrafındaki insanların meseleleri ile yakından ilgilenirdi. Birgün Ulu cami’de bir sabah namazı sonrası İsmail Efendi, arkadaşlarına dedi ki,

“Dağılmayın, Osman Efendi emaneti teslim etmek üzere... Oraya gitmemiz lazım” Namaz sonrası, Osman Efendi’nin evine giderler ve Osman Efendi ruhunu teslim eder. Defin sonrası taziye için geldiklerinde, annesi altı aylık bir bebek olan Ahmet Turan Türkmenoğlu’nu kucağına almış ağlamaktadır.

“Niye ağlıyorsun gelin hanım” der, İsmail Efendi.. Annesi

“Ne yapayım, artık, altı aylık çocukla...” deyince, , İsmail Hakkı Efendi küçük Ahmet Turan’ı kucağın alır,

“O artık bizim emanetimizdir, merak etme” dedi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin ilk şeyhi Abdullah Haşimî kuddise sırruhu’l-azîzi 13 Kasım 1922¹⁵ tarihinde 92 yaşında Hakka yürüdü.

Mustafa Kemal Abdullah Haşimî el Mekki içinbir başsağlığı

telgrafı ile cenaze için yüz lira para gönderdi.

Satın alıp Rifâi Tekkesi olarak vakfettiği konağının alt katındaki bir odada ebedi istirahatına çekildi.

1923 Mustafa Kemal Türkiye Cumhuriyetini kurdu.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 1923 Börkçü Ömer Oğulları'ndan Zeynep Hanımla ikinci evliliğini yaptı.

Bir kış günü şeyhi Mustafa Tâki Efendinin bir emri veya hizmeti olur diye kapısında oturup beklerken, tanıyan birisi yoldan geçerken onun üzerine bir karış kar yağmış olduğunu gördü. Ertesi gün eşi Hacı Zeynep Hanım'ın babasına gidip,

“Yahu Hacı Hasan Efendi! Bu senin damadın deli midir, mecnun mudur, nedir? Gece yarısı Hacı Mustafa Efendi'nin kapısına oturmuş, üzerine de bir karış kar yağmıştı”

Şeyhi olarak yerine gelmesini istediği kişinin kapısında yokluk şerbetini içebiliyordu.

Bu arada Mustafa Tâki efendinin kontrolünde Sivas Ürdünlünün Konağında 23 kişi ile beraber 21 günlük seyri sülûk dersini ikmal ettiler.

Şeyh Said ayaklanmaya karar verdiği sırada Bediuzzaman Van'da Ereğ Dağında inzivaya çekilmişti. Şeyh Said ise çevredeki nüfuzlu kişilere adamları ile haber yollayıp kendisi ile birlikte hareket etmelerini istemişti. Eski ilmi hayatı ve âlimliğini bildiği için Bediuzzaman'a da haber göndermişti. Fakat aldığı cevap çok anlamlı ve uyarıcı idi,

“Altıyüz sene İslamiyetin bayraktarlığını yapmış bu milletin torunlarına kılıç çekilmez. Halk irşad edilmelidir.”

deyip derhal bu fikrinden vazgeçmesi için haber gönderdi. Ne yazık ki Şeyh Said buna kulak asmadı 13–14 Şubat 1925 te

isyan etti. Zamanın hükümeti olayla en küçük ilgisi olanları dahi mahkeme edip ceza verdi.

Ortalık iyice karıştı. Tekkeler artık feyz yerine korkuların kol gezdiği yer olmuştu.

Mustafa Takî kuddise sirruhu'l-azize kendinden sonraki halife sürekli sorulunca derdi ki;

“İhramcızâde Hacı İsmail Efendi Allah'ın halifesidir. Bizim halife tayin etme salahiyetimiz yoktur.”

İsmail Hakkı Efendinin Sülûk Şeyhi Mustafa Tâki Doğruyol kuddise sirruhu'l-azîz (m.18 Ağustos 1925) ¹⁶ Hakk'a yürüdü.

30.11.1341/1925'de kabul edilen 677 sayılı *“tekke ve zaviyelerle türbelerin kapatılması ve türbedarlıklarla birtakım unvanların men ve ilgasına dair kanun”* ve yeni devletin laik olduğunun anayasaya konulunca tarikat faaliyetleri artık sinelerde yaşanılması istendi. Çünkü insanlar hakkı batıla karıştırıyorlardı. Mesela İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi hakkında dört yıl önceki olaylar unutulmuş, insanlar vesveli rüyalarının peşine düşmüştü. Bu durumlar bir bütün şeklinde bütün ehli tarik için geçerli idi.

Şeyh öldümü, herkes bir parça kapmanın veya gönlünün yaverini kabul etmek için gayret gösteriyordu. Bazıları bu işe Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemi dahi alet ediyorlar, uydu-ruk rüyalar ve rivayetler ortalığa saldıyorlardı. Bu işten en çok zarar görenler edeb sahipleri olduğu görülüyordu. Gizli gizli fısıltıların karşısında ezilen ezileneydi. Bunlardan kurtulmak ve sıyrılmak ise çok zor işlerdendi. Ancak İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu dönemi çok çabuk atlattı. Hacı Mustafa Hakî ile geçen olaylar canlılığını kaybetmemişti.

Ancak devletin kanun ile tekke faaliyetlerini yasaklaması ayrı bir sıkıntı idi. Bu nedenle İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin şeyhlik yapmanın zorluğunu her şekilde hissetti.

Arkadaşları durumu gelip sorduklarında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye;

“Efendi siz şeyhsiniz. Tekke ve zaviyeler kapatılıyor, siz irşat faaliyetlerinize devam edecek misiniz?” O ise

“Evet, gök kubbenin altı bizim tekkemiz. Ay, güneş ve yıldızlar tekkemizin kandilleridir.” Diyerek teselli verip vazifeyi ifa edeceklerini haber verdi.

Nakşî usulünde bu iş kolaydı. Fakat Rifâilerde durum böylede olmadı. Abdullah Haşimî el Mekki kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Hakk'a yürüyünce oğlu Mehmet Ragıp Efendiye icazet verdiysede Rifâî yolu cehri olduğundan hiçbir şekilde toparlanamadılar. Neticede yolları sırlandı.

Niçin bu oldu diye herkes düşünüp duruyordu. Ancak anlaşılan bu müesseselerde yenilenme için bu kırılmanın gerekli olacağı idi. Çünkü cahiller şeyhleri tayin etmeye başlayınca bu durumun olması hiçte vahim bir durum olmadığı görülüyordu. Allah Teâlâ dinini cühela eline teslim etmeyeceğinden kötünün yanında iyide yanması caizdir hükmünce yeni devlet yöneticilerine daha fayda getirecek bir ameliyeyi nasip kılarak tekkelerin sırlanma yolunu açtılar.

Mustafa Tâki Efendi Hakk'a yürüyünce fiilen irşad makamında, İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı kuddise sirruhu'l-azîz vazifeye başlamıştır.

İlk intisab eden ihvanı Hacı Hasan (Akyol) Efendi'dir. İlk intisap ettiğinden O'na *“Hacı Hasan'dan daha yaşlı ihvanımız yoktur, sıddığımızdır. Biz ondan razıyız O da bizden razıdır.”* Buyururdu. Hacı Hasan Efendi, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin dert ve sır ortağı idi. Çok meselerini onunla paylaştı. O kadar bir paylaşma oldu ki, bu bütün hayatı boyunca onun ileriye atılma konusunda gerçekleri tam söyleyememesine sebep olacaktı.

Daha sonra ihvanlardan Cencinli İbrahim Başar Efendi, Ömer Başar Efendi, Hacı Berber Bekir Efendi, Hayyat Mehmet

Gündüzoğlu Efendi, Hafız Hakkı Ürgüp Efendi intisab ettiler.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi memuriyeti ile beraber mânevi vazifesini yürütmeye başladı.

Mustafa Tâki kuddise sirruhu'l-azîzin Hakk'a yürümesinden sonra yukarıda bahsedilen olay unutulmuş ve sıkıntılı dönemler başlamıştı. Bu duruma sebep aramak gerekirse çok şey söylenebilir. En güzelini şu şekilde anlatabiliriz.

Niyâzî-i Mısırî kaddese'lâhü sirrahu'l azîz Bursa'da halife olarak Ahmet Gazzi Efendiyi bıraktı. Ancak herzevekiller Oğlu Ali Çelebi'yi kandırarak halife tayin ettiler. Oğlu bildiği bir şey hakkında etrafın telkinlerinden kendini alamayıp tekkeden Ahmet Gazzi Efendiyi devlet zoruyla attırdı.

Anlatmak istediğimiz, senelerce niye tekkeler kapatıldı konusunda bu durumlar anlatılmadı. Onun içindir ki Allah Teâlâ bir fiilin kapsamını açıyorsa hikmete binâendir.

Bu arada Bahâeddîn kuddise sirruhu'l-azîz Efendi ihvanın kendisini şeyh tanımları korkusu ile yaptığı hac dönüşünde Şam'a yerleşme kararı aldı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ilk zamanlar ihvanın dağılmasından müteessir oldu. Bu dağınlılığın yüzünden Garibu'llah (Allah Teâlâ'nın garib kulu) lakabını kullandı. Fakat bu dörtlük onun gönlüne şifa oluyordu.

*Cihanın devleti başındayken
Sana gam yakışmaz İsmail
Eğer konmasaydı aşkın kuşu başına
Olmazdı cihan âşık sana*

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye iki kimse geldi.

"İsmail Efendi sen bu şeyhliği buldun mu?

Çaldın mı?

Aldın mı? Dediler. O da dediki;

"Bende onlara; ne buldum, ne çaldım, ne de aldım. Hini sabavetinden beri kendimi bir yokluk içinde ve yok bilirim; dedim." Onlar;

"Haydi, İsmail Efendi imtihanı kazandın dediler."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Sivas içerisinde büyük bir destek kaybına uğradığı için çevre kasabalara (Koyulhisar, Zara, Gürün, Darende) ziyaretler yaparak ihvan yetiştirmeye çalıştı. Çünkü arkadaşları dahi onu anlamada zayıf kalmıştı. Desteklerini tam olarak göstermiyorlardı. Kaderin iktizası tecelli ediyordu. Hacı Mustafa Hâki Hakk'a yürümüş, ihvanlar başıboş ve ham kalmasın diye fedakarlık yapılmıştı. Lakin yine Allah Teâlâ'nın dediği oldu. İhvan parçalandı.

"Şeyh Hakk'a yürüdüğünde ihvanları sallanır hamları dökülür. İhvanın özü sarmaşık gibi olur. Sevdiğini sarmaşık gibi tutmalı." Denildi.

Kasaba ziyaretlerinden bir seferinde ihvanları ile İsmail Hakkı Efendi Darende'ye gitti. Zaviye Mahallesine gitmek istediler. Yolda Hatip Efendinin oğlu Hulusi'ye rastladılar. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi O'na hitaben;

"Oğlum, Hacı Mustafa Efendi'nin evini biliyor musun" diye sorunca

"Biliyorum efendim" diye cevap verdi. Bunun üzerine

"Bizi oraya götürür müsün" deyince de

"Tabi götürürüm Efendim" der ve bahçelerin arasından, kısa olan yoldan götürürken, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi,

"Oğlum nereden gidiyoruz" diye sorar, O da;

"Efendim sizi yâr yolundan götürüyorum" diye cevap verir. Bunun üzerine;

"Oğlum Hulusi, bu yâr yolu nedir?" diye sorduklarında,

"Yâre giden en kestirme yoldur" diye cevap verdi. Bu cevap

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin çok hoşuna gider ve Hulusi Efendi'ye karşı muhabbet duydu. Hulusi Efendi kapıya kadar onları getirir, bunun üzerine İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi elini cebine atarak;

"Oğlum, sana para vereyim" deyince,

"Efendim ben para almam, himmet isterim" diye cevapladı.

"Oğul al, himmet bunun içinde" demelerine rağmen yine de onu almamakta ısrar edince;

"Peki, oğul, himmet ettik, parayı da al" deyip onu razı etmişti.

1925 Zeynep Hanımdan Ahmed Salih doğdu.

Şapka ve kıyafet devrimi yapıldı.(25 Kasım 1925)

Hangi dine mensup olursa olsun din görevlilerinin mabet ve ayinler dışında dini kisve taşımaları yasaklandı.

Bu durum karşısında ihvanlar Efendi Hazretlerine sürekli şapka konusunu sormaya başladılar.

"Buna herkes şapka diyor, biz ise, serpuş¹⁷ diyoruz" Bu şapka içinde itirazda bulunanlara da,

"Gardaşlarım ulü'l emre (kanunlara) itaat gereklidir" derdi. Evine dışardan geldiğinde şapkasını kapının yanındaki çiviye asar, iç mekâna sokmaz çıkarken de, abdest almaya çıkıyor dahi olsa, şapkasını örtmeden çıkmazdı.

Çünkü talebeliğinde hep babası ile olan hatıra aklına gelirdi.

Bir gün annesine *"Babama söyle de, bana sarık alsın."* Dedi. Annesi Hacı Aişe Hanım;

"Oğlum sen sarık ol, âlem seni başında taşısın." Dedi.

Aslında erkeklerde bu kadar giyim ve kuşam üzerinde durulması daha önceki dönemlerde fazla görülmeyp, şimdi niçin ısrarla üzerinde duruluyordu. Devletin büyükleri ve insanların Avrupa'ya gittiklerinde oranın kılık ve kıyafetini rahatça tebbüs ederlerken, yurtlarında sarığın müdafî olmaları tena-

kuz çerçevesinde olumsuz durumdu. Çünkü kimse artık doğu ile ilgilenmiyor, batıyı kendine hedef seçiyordu. Bunun sebebi güneşin batıdan doğması idi.

Kanun erkekleri sıkıştırırken kadınlara karşı da bir serbestiyeti vardı. Bu fark edilen durum karşısında yapılacak hareket elbiseden vaz geçip fiiliyatın terakkisinde olgunlaşmaktı. Ancak bir şeyler ters gidiyordu. Evet bir şeyler. Sonra anlaşıldığı olmasa gerekenin vakti gelmişti. Bu da zor ile olacaktı. Zor işleri başarmak için bazı sıkıntılara katlanmakta gerekti. Bu durum karşısında hakikatten haberdar olanlar kanuna karşı fazla direnmediler. Direnenler ise doğru bildikleri zahiri hükmü uyguladılar. Buradaki ısrarlarının karşılıklarını elbet gördüler.

Neticede yeni kurulan devletin misyonu dünyayı etkilemek üzere olduğu için bazı köprülerin atılması gerekiyordu. Bu da görünüşün altındaki ayrıcalığı kaldırıp, yabancıların yaptığı gibi onların içine sızdırmaktı. Bunu başarmak zordu. Fakat Mustafa Kemal bunu başaracaktı. Çünkü ona destek veren bütün meşayih yaptığı hiçbir inkılap karşısında tekellüm etmedi. Çünkü dünyanın müslüman olabilmesi için ona yardım edilmesi gerekiyordu. Avrupa'yı kılıçla elde edemeyen müslümanlar Mustafa Kemal Atatürk sayesinde yeniden fethedecekti. Bu plan müvacehesi içinde adımlar atıldı. Allah Teâlâ kullarını hergün bu çeşitli anlaşılması zor ahvaller ile yeniler ki, kıyame-tin kopmasını geciktirmek murat ettiği bilinen gerçektir. Dünya ise bu milletin hizmetinin minettarlığını yüzyıllar sonra anacaktı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin canı bir gün çok sıkıldı acaba bir hata mı yapıyordu. Bu şapka için adam asıyorlar. Biz bu kasketi takmayalım ve dışarı da çıkmayalım diye niyet ettiler. Fakat manasında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi gördü ve dedi ki;

“İsmail Efendi bezde bir keramet yok. Ümmet-i Muhammed’i

irşada çık vazifeni yap."

Bu durum karşısında hem rahatladı ve insanlara hizmetin asıl gaye olduğunu anlayıp emrine tabi olup kasketi takındı ve soranlara *"Oğul, eğri ayağa eğri ayakkabı yaparlar. Bizde öyle yapıyoruz"* Derdi.

Kendisi dışarıda kasket takdığı için O'na *"Kasketli Şeyh"* de diyenleride hoş karşılar huzur ve sukûnun sağlanması için gayret etti.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kıyafet kanunun çıktığında, eşleri Hatun Hanım ve Hacı Hanım için iki manto iki atkı alıp getirdiğinde Hatun Hanım'ın,

"Efendi bunlar ne ki?" sorusuna karşılık, dedi ki;

"Hanım! Bundan sonra dışarı çıktığınızda bunları giyeceksiniz" demesi üzerine Hatun Hanım,

"Efendi bizim çarşaflarımız var. Biz onları giyeriz" demesine cevaben, *"Hanım onlar kanunen yasak olmuştur. Onun için bir zaman bunları giyeceksiniz"* dedi ve ayrıca ulü'l emre itaati anlattı.

Çarşaf yasak değildi. Ancak uygulayıcıların keyfi muameleleri çarşafı kapsama alanı içine alıyordu.

Sakal resmi kurumlarda yasaktı. Memur kesimin dışındakilere bir şey denilmiyordu. Yinede İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye, *"Sizin ihvanınız, sakalını niye kısa uzatıyor"* diye sorulunca, *"Gardaşım bizde içeriye doğru uzatıyoruz"* derdi.

Mustafa Kemal'in Mevleviliğe yatkın olması, onun Hz. Mevlâna gibi tek eşliliği tecih etmesinde etkin rol oynamıştı. Tekkeleri kapatırken Konyada Hz. Mevlâna'nın türbe ve tekkesini müze şeklinde açık bıraktı. Bu konuda onun duyarlılığını görmeden geçmek mümkün değildir. Aslında olayları birbirlerine bağlayıp müsbet bakılınca bir güzel niyetin saklı olduğu anla-

şılmaktadır.

7 Şubat 1926'da İsviçre Medeni Kanunu, üzerinde bazı değişiklikler yapılarak Türk Medeni Kanunu olarak kabul edildi. Medeni Kanun'un kabul edilmesiyle Zeynep Hanımla ile resmi evlilik yapıldı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 07.03.1927 de Zeynep Hanımdan bir oğlu dünyaya geldi. Adını Mehmet Kâzım koydu. Öfkesini yenen, meydana vurmayan demektir. Zamanına ve gününe uygun bu ad aslında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin günün şartlarına sabrı ve tahammülü ifa ediyordu. 1909 doğan evladına da Mehmet Sabit Kemal dedi. Artık Kemal isminin devri başlamıştı. Meğer evlatların doğumu babanın sırlarını içinde saklıyordu.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir sohbetinde murakabeye dalıp yaklaşık yarım saat sonra başını kaldırarak, etrafındaki ihvanları tek tek gözden geçirdikten sonra, Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem vermiş olduğu müjdeyi haber verdi.

“Gardaşlarım! O gün bu gün, el eleyiz. Sizler de Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem ashabının sohbet faziletine nail olmuş kimselersiniz. Bize de ihsan olarak Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem ve Allah Teâlâ’ya kurbîyyet makamı verildi”.

“İrşat vazifemizin evvelinde çok garip kaldık. Kendimize ‘Allah Teâlâ’nın garibi’ diye Garîb’ullâh diyorduk. Ama şimdi ‘gayını kâf ettik’.”¹⁸

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Meydan Camiinde bu dersler ikmal edilirdi. Yine bir seferinde Darende’ye ziyarete gidildiğinde Hulusi Efendi hastalanmıştı.

Bunu duyan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Hulusi Efendi'nin babası Hatip Efendi'ye gelerek;

“Müsaade ederseniz oğlunuz Hulusi'yi Sivas'a götürüp, tedavi ettireyim” diyerek, müsaadeyi aldıktan sonra Sivas'a getirdi. Hastalığı ile bizzat kendileri ilgilendi. Hatta bazen;

“Oğlum Hulusi, sen hiç üzülme, gömleğimi satar, seni yine tedavi ettiririm” diye ona manevî destekte bulunurdu. Böylece Hulusi Efendi'nin kısa zamanda iyileşmesine vesile oldu.

İlerlemiş ihvanlar için Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem'in emri ile sülûk denen halvet dersleri olurdu. Hulusi Efendi iyileşip ayağa kalkınca, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Meydan Camiinde, ihvanlardan olan Sırrı Efendi ve Avni Efendi ile beraber, camide halvete girdiler.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Hazretleri 1928 de Duyûn-u Umumiye müesseselerinin kapanması ile Sivas İnhisarlar Dairesine geçmiştir.

İhvandan bazıları Mustafa Tâki Efendiden sonra vazife Bahaddin Efendidedir diyerek bir fitne çıkardılar. Bu fitne yüzünden İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi durumun vehametini gidermek için Mustafa Hâki kuddise sirruhu'l-azîz Efendinin mahdumu Bahâeddîn Efendi'ye mektup yazarak şeyhine bağlılığını dile getirerek sadakatini beyan etti.

Seni sevmek benim dinîm imânım

İlâhî din- ü imandan ayırma

İşte öteden beri derd-i muhabbetinizle nâlân olan kalbîm, nâle-i efgânını baştan aşırmağa giryân u sûzan olarak kâlemi elime aldım.

Sultanım, ne buldum ise, sizden buldum ve bu fenâda ne gibi bir zevke erdimse, mutlaka sizinle erdim. Bende-i peder-i büzürg-vârımız sırr-ı insanü'l ayn, aynü'l-insan min-haysül-kühliyye maksûd-u vücud iken Seyyidinâ Hâkî kuddise sirrühü'l-âli Efendimiz sultanımızdır. Onun derd-i rûhâniyetinin perver

derdi bezminden bir an hâlî olamam. Ne çare ki, her an tahtı gâh-ı saltanatlarına varamam. Nâdiren varabilsem de, kendilerini bulamam. Eğer görsem nîm-ü nazarla mazhar-ı iltifat olsam bir zevki huzur tuma'nînet bulurum ki, âdeta kendimi bu âlem-den çıkmış ve cânâna dâhil olmuş bilirim.

İşte bu te'sirin icrâ-yı ahkâmından olmalıdır ki, sizi hiç unutamam. Aks-i timsâlinizi gözlerimden ve sûr-i hayâlinizi gönlümden çıkaramam. Her nerede bir çeşm-i siyâhın füsunkâr bakışını görsem yüreğim çarpar ve dîde-i kalbim size bakar. Bu zevk ile geçirdiğim günlerimi feleğe değişmem.

İşte bunların ulviyeti-pesendânesinden olmalı idi ki, arada nezd-i âlinize gelir, envâr-ı cemâl ve ahvâl-i bî-melâlinizden bî-hâd ve bî-gaye feyzler alırım. Şimdi o nazar-ı kimya-eserinden dûr mu oldum?

Ey name! Git, mazhar-ı füyûzât-ı âlem-yan olan bir payeye kemâl-i tazim ve muhabbetle hâl-i pür-melâlimi Hazret-i Bahâ'ya husûsan arz et. De ki; Sizin feyz-i nazarınızdan şâh-ı râh-a yol gider. Lütfen bu nazarlarını üzerimizden dirîğ etmesinler. İşte ahkaru-l vücud şu tarzda dergâh-ı Bârî'ye arz ve ilticâ ediyorum ve diyorum ki,

Ey Hüdâ!

Nazar-ı iltifât-ı yârdan sâkıtım. Fakat hâlâ ümit dâr-ı lutfunum. Aczimi muhabbetine bu âr u varımı sana ve seni sevenlerin rahına sarf eden bir kılun değil miyim?

Elbette bir gün olur, mazhar-ı iltifatın ve nâil-i mükâfâtın olurum. Lütfet, kerem et, beni o zümre-i dil-ferîbden ayırma."

15 Rebû'l-evvel 1347 (M. 1928)

İsmail Hakkı TOPRAK

23 Aralık 1930'daki Menemen olayı, bir "irtica" ayaklanması gibi gösterilse de Atatürk'e karşı uygulanan bir komplo idi.

Atatürk CHP'nin halktan koptuğunun ayan beyan ortaya çıktığını görünce 17 Kasım 1930 tarihinde büyük bir yurt gezisi

düzenledi ve böylece halkın nabzını tutmak ihtiyacını hissetti. İşte Menemen olayı tam da bu gezinin ilk kısmındayken patlak vermişti.

Gezi notlarında Atatürk'ün bazı "itirafları" dikkat çekicidir. Mesela halkın şikâyetlerinden söz etmektedir.

"Bu seyahattaki temaslar bize halk şikâyetlerinden devlet işlerinin nasıl yürüdüğünü anlamak faydasının çıkarılabileceğini gösterdi. Şikâyetler... büyük halk tabakalarının hangi ızdıraplarla mahmul olduğunu gösteriyor."

Atatürk, halkın şikâyetlerini dinliyor ve ızdırap içinde kıvrandığını tespit ediyordu. Köylü Alpullu İstasyonunda ihmal edildiğini, gırtlığına kadar borca battığını, parasızlıktan hayvanlarını sattığını bağıırıyordu.

Atatürk, halkının huzursuzluğunu görüp bir şeyler yapamaması ve olayların kontrolden çıkarak birileri tarafından yabancıların çıkarları için kullanıldığını görmüştü. Bu onun çok üzülmesine sebep oldu. Bu olaylar onun yalnızlığını daha artırdı.

23 Aralık 1930'da Menemen'de Derviş Mehmet'in isyanında yörede 2200 kişi tutuklandı.

Şeyh Esat Efendi zehirlendi, Şeyh Halit ve Hoca Saffet Efendi gibi zatlar asıldı.

Olayların bu şekilde sürekli olarak bir yöne gittiğini herkes anlıyordu. Ancak çözüm üretmek konusunda halk devletine güvenini yitirmişti. Çünkü komplocular sürekli olarak halkı devlete karşı körüklediler.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yoğun olaylar yüzünden Zaira-Çarhı Tuzlasına bağlı Cedit Tuzlasına görevlendirilerek Sivastan uzaklaştırıldı. Ancak bu görevini aniden bırakıp Sivas'a tekrar gelmiş ve 1931 Temmuz ayında kendi isteği ile emekli oldu.

1931 yılında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin oğlu Halis

Efendi Havva Hanımla ile evlendi

1931 yılında sel felaketinde Zeynep Hanımdan olan oğlu Ahmet Salih Hakk'a yürüdü.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Çaykurt'da köprü yapılırken iflas etti. Bütün mallarına haciz gelmişti. Alacaklıların taarruzunâ maruz kaldı.

O hale geldi ki, hile-i şer'iyyeye başvurarak kendisini evde yok dedirtecek hale geldi. O kadar bunaldı ki, ne yapacağını şaşırdı. Hayır işleri yarıda kaldı. Borçları ödeyemez hale geldi.

Bir gün yine devlethaneye alacaklılar geldi. Evin üst katında saklandı. O katta annesinden kalmış bir sandığı gördü. Annesi HacıAişe Hanım,

"Oğlum daraldığın zaman bu sandıkta Allah Teâlâ'nın izniyle para olur. Paraya daraldığında da oradan al" dediği hatırına geldi, *"bir bakayım"* dedi. Baktı ki, ağzına kadar para dolu gördü. Meğer kudret hazinesi açılmış. Bütün borçları Allah Teâlâ'dan gelen yardım ile ödedi. Sonra Şeyhinin *"Arif-i billâhlar, dünyada hiç gam çekmezler."* Sözü hatırına geldi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ihvanı ile sürekli hatim adı verilen toplantılarda buluşur sohbet ederlerdi. Bu sohbetler ihvanı yetiştirme amaçlı olduğu gibi sorunları ile de ilgilenmekte idi. sohbetlerde oturur iken çaylar içilirdi. Bu sürekli olagelen işlerdendi. Ancak randevu yerleri için sürekli bir gizlilikte hakimdi. Herkes bir sonraki görüşme yerini zor öğrenirdi. Çünkü güven kirizi ihvan içinde dahi vardı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi genellikle bir süre rabıta eder. Sonra başını kaldırır, kişilerin ihtiyaçları nisbetinde konuşurdu. Genellikle;

"Gardaşlarım! Bu dünya bir âlem. Allah Teâlâ'dan geldik.

Allah Teâlâ'ya gideceğiz." Sonra biraz murakabe eder, sonra "Gardaşlarım, çay içerken, kulağımız bir ses ister" der, güzel okuyuşlu bir ihvan ilahi okuturdu.

*Erenlerin sohbeti ele giresi değil
İkrâr ile gelenler mahrum kalası değil
İkrâr gerek bir ere göz açıb dîdâr göre
Sarraf gerek gevhere nâdân bilesi değil
Bir pınarın başına bir destiyi koysalar
Kırk yıl anda durursa kendi dolası değil
Ümmî Sinan yol ayan oluptur belli beyân
Dervişlik yolu hemân tac ü hırkası değil¹⁹*

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bir kaç ihvanıyla beraber bir köye gidiyorlar. Akşam o köyde kalmaları mecburiyeti hâsıl oldu. Kalacakları köy odası tek oda halinde olduğundan, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ve ihvanın bir odada yatmaları mecburiyeti ortaya çıkıyor. İhvanlar arasında ve tarîkata yeni intisap etmiş Osmaniyeli Hüseyin adında biri;

"Canım şeyhimde bizim gibi yiyor, içiyor, oturuyor, kalkıyor. İşte şimdi bizim gibi yatıyor"

"Dur bakalım ne yapacak, şöyle yorganın altından gözetleyeyim" diye düşünürken uyuyup kaldı. Bu arada suratına gelen bir şamarla uyandı, baktı ki, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi namaz kılıyor. Namazın bitimine kadar bekliyor. Namaz bitiminden sonra gidip ayaklarına kapanıyor. Buyuruyor ki;

"Gardaşım! Hüseyin, insan dışarıda halk ile içerde Hakk ile olmalıdır"

21 Haziran 1934 tarihinde çıkarılan soyadı kanunu gereği Arapça olan lakaplar kaldırılıp herkese yeniden bir soyadı verilmeye başlandı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin lakabı *İhramcıoğlu-İhramcızâde* idi.

Nüfus memuru “İsmail Efendi senin bu lakabın Arapça olduğundan bunun aynı şekilde soyadına çevrilmesi mümkün değil. Sen kendin ve ailen için bir soyadı beğen ki, biz onu nüfusuna soyad olarak geçelim” dedi.

Efendi Hazretlerinin soyadını mürşidi Mustafa Haki Efendinin kuddise sırruhu ismiyle de ilgisi ve bağı olsun diye TOPRAK olarak almayı düşündü. Çünkü Hâk, Farsçada toprak manasına geliyordu.

Bunun üzerine, “Gardaşım biz topraktan olduk yine toprak olacağız bizim soyadımızda TOPRAK olsun” dedi.

Yine bu manzumeden olarak oğluna, “Oğlum Kâzım, Toprak olabiliyor musun?” diye soyadının hikmetinden sual ederlerdi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Mur Ali Baba kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinin tevazusundan konuşanlara derdi ki,
“Gardaşım! Karıncada toprağın üzerinde gezer”

1936 yılında Mehmet Sabit Kemal Bey Gürünlü Şefika Hanımla Evlendi.

Tokatlı Mustafa Hâki Efendinin şeyhi Çorumlu Mustafa Rumi Efendinin ²⁰ halifelerinden Şeyh Hacı Ahmet Efendi, Niksar’da tekke faaliyetlerinin yanında Danişmentli Devletinden kalma Ulu Cami’de verdiği vaazlarıyla halkı aydınlatmaya ve morallesini yükseltmeye çalıştı. İki defa evlenmiş olan Hacı Ahmet Efendi, 90 yaşlarında iken (30.01.1937) Hakk’a yürümüştür. Naşı, iyi bir müderris olan kardeşi Ömer Lütfü Zarakol naşını yıkayıp, namazını kıldırdı.

İrşad vazifesine bakacak vasıfta birini yetişmediği için, kendi ihvanlarının terbiyesini, Hakk’a yürümeden önce bir icazetname ile İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye bıraktı.

Yıl 1938. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Sivas'tan başka bir vilayete babam ziyarete giderken emniyetten en fazla üç veya dört gün izin (müsaade) ile gidebilirdi. Bir mevlid-i şerif yazmıştı. Bunu duyan birileri dini neşriyat çıkarıyor diye şikâyet ettiler. Emniyet haber alınınca mevlidi istinsah eden Abdurrahman Hoca'nın adını verdi. Yoksa hapse atılacaktı. Bu durum üzerine iki ay sabahtan akşama kadar İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin kütüphanesindeki kitaplar incelemeye tabi tutuldu. Baskı çok arttı. Adliye sanki ikinci adresi olmuştu. Çeşitli zamanlarda kısa süreli olmak kaydı ile altı sefer nezarette yattı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi artık olayların ve ahvalin vehâmetile deniz yolu ile hacca gitmek istedi. 1938 yılı ocak aylarında hacca gitmeye niyetiyle bu sebeple İskenderun'a kadar gitti. Hacca gidemeyeceğini anladı ve bu sırada,

"Efendi sen buraya niye geldin" denildiğinde, *"Çeşme yaptıracağım da buraya su borusu almaya geldim"* deyip hac parasını su borusuna yatırıp geriye döndüler.

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi sık sık gittiği Cencinde su meselesini bildiğinden iki buçuk saatlik uzaklıktaki içme suyunu Cencin Köyü'nde akıtmak üzere boruları gönderdi. Daha sonra Mayıs ayı sonlarına doğru bir ön çalışma ve keşif maksadı ile makinist Osman Efendi ve Hüseyin Çavuş'u alarak bir kamyon ile sefer düzenledi. Fakat kamyonun şoför mahallinde giderken yolda makinist Osman Efendi Cencin'e suyun bulunduğu yer arasındaki tepeyi kast ederek;

"Efendi Hazretleri! Tepenin kuzey doğusundan geçerek ziyatımız fazla olur" dedi. Buna göre diğer taraftan geçirilmesinin daha yerinde olacağını belirten sözlerini yanlış anlayan kamyon şoförü Hakkı yolcularını Cencin'e bıraktıktan sonra Zara kazası Jandarmasına gidip;

"Bir şeyh ihvanları ile beraber Cencin'e geldi. Konuşmalarından hükümeti yıkmak için bir plan yaptıklarını ve teşebbüse"

geçmek üzere olduklarını anladım”

Dedi. Bu nedenle aynı kamyonla bir Jandarma müfrezesi Cencin’e gelerek civardan gelen köylülerle çay içmekte olan İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendiyi ve yanında bulunan otuz sekiz kişiyi tevkif ettiler. Gece orada kalındıktan sonra aynı kamyonla Sivas’a getirilip hapse atılırlar.

İlgili savcı da hükümeti yıkmaya teşebbüsten *idam talebiyle* mahkemeye sevk eder. Otuz sekiz günlük bir sorgulama sonucunda beraat kararı verilir.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu hapis yatışı, baskıların artmasından dolayı gönül kırgınlığı artınca Ramazan ayının başlarında Şam’a hicret niyetiyle İstanbul’a gitmeye karar verdiğinde eşi Zeynep Hanım’a,

“Fazla eşyalarınızı satın, dağıtın biz İstanbul’a nakil edip, dede vatanımıza gideceğiz” diyerek yol hazırlığı yapıldı.

O zamanki vasıtalarla on beş günde Samsun’a varıldıktan sonra vapurla İstanbul’a giderek İmmihan Hatun Hanımdan dolayı bacanağı olan Eczacı Bekir Efendi’de misafir kalındı.

Misafir kalınan evde²¹ *gece manada kundak içinde bir çocuk verildi.*

“Bu kimdir?” Diye sordu;

“Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemdir. Rum’da O’nu büyüteceksin.” Denildi. Bunun üzerine 15 gün sonra İstanbul’dan Sivas’a geri döndüler.

Hakkında birçok zanlar ile anlaşılamayan ve çok şeyleri yapmak isteyip yapamayan Mustafa Kemal Atatürk 10 Kasım 1938 dünyasını değiştirdi. Halk onun için ağlıyordu. Çünkü onun gidişi daha büyük sıkıntıların geleceğinin habercisi idi.

Bir defasında da İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin oğlu Kemal Beye bir borcundan dolayı haciz gelmiş, o sırada da Hulusi Efendi, Sivas’ta bulunuyordu. İhramcızâde İsmail Hakkı

Efendi, Hulusi Efendiye;

“Oğlum Hulusi, bizim Kemal'in hesabından dolayı bir haciz geldi, çarşıya gidelim de bir miktar borç para bulabilirsek hesabı kapatalım” dedi. Beraberce çarşıya indiler. Genellikle Kuyumcu Bekir bu konularda yardımcı olurdu. İsmail Hakkı Efendi onunla birkaç dükkâna beraber girdi, fakat oralardan olumlu bir cevap alamadı. Daha sonra yolda ilerlerken Hulusi Efendi;

“Efendim, filan terzi size bir elbise yapmak istiyordu. İsterse-niz ben ona gidip durumu anlatayım. Kabul ederse elbise yerine, parasını alayım mı?” dedi. İsmail Hakkı Efendide,

“Peki, oğul, bir bak bakalım” şeklinde cevap verdi. Bunun üzerine Hulusi Efendi, bahsettiği yere gider, durumu terziye anlatır ve şöyle der,

“Mümkünse elbise yerine, parasını verebilir misiniz?” bunun üzerine de terzi çıkarak 45 lira verdi, ödenecek borç 50 lira olduğu için, Hulusi Efendi de cebinden 5 lira ilave ederek, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye,

“Buyurun Efendim” deyip ve parayı takdim etti. Birlikte gidip, alacaklıya olan borcu ödediler.

Zaman olur güneş aya bakarmış, bazanda ay güneşe. Ancak bu türlü yakınlıklardan dolayı fitneciler sayesinde İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ile Hulusi Efendi arasında bir dargınlık zuhur etti. Duruma bakılırsa bir zaman sürecekti. Hulusi Efendi Sivas’a gelemeyiz oldu.

1939’da Erzincan’da deprem olmuştu.²² Erzincanlı birisi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye misafir oldu. Fakat arada bir ağlıyordu. O,

“Gardaşım! Neyin var” dedi.

“Depremde çocuklarımı kaybettim”

“Gardaşım! Sabret” dedi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin o an gönlüne geldi ki;

“Ey İsmail, bu iş senin başına geldi mi ki, sen ona sabrettin.”

bu sözü ona yük oldu. Başından geçmeyen bir hadise için nasihat etmenin yanlış olduğunu çok iyi bildiği için üzüldü.

Devlethâne, Örtülüpınar Mahallesi'nde Taşlı Sokakla Hasanlı Sokağı'nı kavuşturan bir parselin orta yerinde iki katlı, kocaman bir eve taşındı. Bahçesinde elma ağaçları leylâk ağacı vardı.

İkinci katta "büyük oda" da, bazı geceler ihvanlar orada toplanır, tek kelime etmeden, çıt çıkarmadan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin etrafında oturur sükuti zikir ederlerdi.

Büyük odanın duvarında bir eski zaman ressamının elinden yapılmış "Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere" resmi vardı. Kapının hemen sağında büyük camekânlı bir kitaplık vardı.

11.08.1938 yılında İmmihan Hanımdan oğlu Halis Turgut Bey Zehra Hanım ile evlendi

Polis baskınları artıp ihvan hakkında soruşturma yapılırca İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi "*Ticaret için geliyorlar*" buyurunca, "*peki dükkânın nerede?*" diye soruldu. Bu nedenle irşat faaliyetlerini yürütmek için 1940 yılında Çitilin Hanı'nda bir komisyoncu dükkânı açtı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin üzerine kayıtlı komisyon dükkânına gelip alışveriş yapan ihvandan başkası da olmadığı gibi manevî ticaretin zahirî dükkânı açıldı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin Sahra sohbeti gerçekte tekkesi olan dünyanın zahiri hakikatinde olduğu için ihvanı bu feyizden noksan bırakmamak için fırsat buldukça eda ederdi.

Genellikle İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Kepeneğin Gözü'ne sahraya gittiğinde ikindi namazından sonra Kemal Bey gelip kamyonu ile ihvanı götürürdü. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ise Seyran Tepesinden yaya olarak şehre dönerdi. Yolda

yüksek sesle Evrad-Bahaiyye'yi okurdu. Bazı yerlerinde durur, sağına ve soluna,

"Ha mim, Ha mim" dedikçe sanki etraftaki dağlar onunla zikre gelirdi.

Büyüklerin kaderi midir, kendi memleketlisinin yardım etmemesi. O'nada yardım etmek şöyle dursun sürekli yağ küpü bal küpü üstünde oturuyor derler, hergün yara üstüne yara açarlardı. Bu nedenle İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi

"Bütün dünya bizi tanıdı da Sivas tanımadı." Derdi.

Bir gün ihvanları ile caddede Bıçakçı İlyas'ın dükkânının önünden geçerken, Bıçakçı İlyas onlara laf attı.

Bıçakçı İlyas gece rüyasında bir sünnet merasiminde kendisinin sünnet olduğunu gördü. Ertesi gün yine onun dükkânı önünden geçerken, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi

"Gardaşım! Geçmiş olsun" " Biz cevher olanı biliriz. Bırakmayız. Biz insan hırsızıyız." dedi. Bu olay üzerine hatasını düzeltti.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sohbetinde ihvanlara dedi ki;

"Gardaşlarım! Her işte, melâike de şeytan da müessirdir. Adamına göre bazı kimse, melâikeden ilham ve bazı şahıs şeytandan vesvese alır. Biz ise, muvazene ile yola gideriz. Her kim melâikeye mukârin olursa, işlerinde ilham, şeytana yaklaşırsa vesveseden istilzam alır."

"Yok olunur, var olunur."

"Yok olun. Yok olursanız, Allah Teâlâ var olur."

"Gardaşlarım! Nâci denilen fırka sizlersiniz. Bakarsınız bazı kişiler tarîkate giriyorlar. Çok geçmeden acayıpten garaipten bahsetmeye kalkışıyorlar. Kendilerinin bir adam olduklarını zannediyorlar. Fakat büyük kim, küçük kim, o sonra belli olur. Bizim tarikatımıza gelen kimse uzun yıllar çalışır. Ancak kendi küçüklüğünü (yokluğunu) fark eder. Yetmez mi bu fark. Çünkü

keramet (varlık) kulu Allah Teâlâ'dan uzaklaştırmaya yarar. İnsan, Ahlak-ı Muhammedi ile ahlaklanmalı kuldan istenen budur. İnsan ile ebedi âleme gidecek kazanç da budur.

"Gardaşlarım! Her şeyin bir tüccarı vardır. Bizde dert tüccarıyız. Hem de öyle bir dert tüccarı ki, bütün dermanın fevkindedir."

"Gardaşlarım! Ananız, babanız mı üstün yoksa biz mi? Elbette biz üstünüz. Onlar sizi ulvi âlemden süfli âleme getirdiler. Biz ise, o ulvi âleme götürmeye memuruz."

"Gardaşlarım! Acaba ve şüpheyi kaldır. Hatanı bileceksin. Hava giren yerini yama. Gemi cevher yüklü, su almış batmış. İnsanoğlu cevher yüklü, sakın batırma. Sahibine teslim et. Arabanın gıcirtısı bile muhabbeti bozar."

Eskiden tarîkata intisap için gelenlere, şeyhler ilkönce şunu telkin ederlerdi.

"Gardaşım, yüz sene önce sen var mı idin? Yüz sene sonra var mı olacaksın?"

Sorulara hayır cevabını veren ihvana;

"Gardaşım, iki yokluğun arasında olan da ne varlık olursa sen O'sun. Buna göre hareket et."

Yokluk tevhit mertebesinin başlangıcı ve sonudur. Tarîkat yok'tan, var'a giden bir yolculuktur.

"Sohbetin dört şeyine dikkat etmelidir. Terk et dünyayı, bul ukbayı. Terk et ukbayı, bul Mevla'yı. Terki terk eyle. Sen seni terk ettikten sonra kendin çalışarak ara. Tam beş yüz senelik yoldur. Bir perde vardır. Bu perde ise, kalbde gözle görülmeyecek kadar ufaktır. Bir nokta kadardır."

"Sohbet ihvanın tesiri altında değil, ihvan sohbetin tesiri altındadır."

"Gardaşlarım! Allah Teâlâ ruhları ezelde topladı, herkese istediği sanat gösterildi. Biz de dervişliği aldık, sizinle de ezelde tanıştık. Her insana ömrü, rızkı ve nasibi ruhu ile beraber verildi.

Bu âlemde tedbir alıp takdire saygılı olduğumuz kadar amelî edebimizle daha kim yakîn olur diye âleme imtihan için gönderildik. Burada biliştik mahşerde buluşacağız.” İkinci durağımız berzah âleminde toplanacağız. Üçüncü durağımız mahşerde toplanacağız, buluşacağız. Allah Teâlâ buyurdu ki;

‘O gün mahşerde hiç kimseye soyu şöhreti sorulmaz. Ameli, edebi ve yakınlığı ile mükâfatlandırırız’.

Gardaşlarım! Kâinat bize bağlı, bizdeki cana bağlı, canda canana bağlı. Bu can bizden gitti, başka can geldi. Allah Teâlâ kula nimet verir başkası bin çalışsa o lutfı erişemez. Gardaşlarım! Eden eyleyen Allah, Lâ Havle velâ kuvvete illâ billâh”

“Gardaşlarım! Her insan için ezeli bir hüküm var. Her nebinin mekânı zamanı ve ashâbı ezelde bilindi. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem ve halifelerinin de mekânı, zamanı ve ashâbı ezelde bilindi. Bizimde zamanımız bu, Sivas mekânımız imiş. Allah Teâlâ bizi sevdi, biz de Allah Teâlâ’yı seviyoruz. Her şeyi, yerdeki karıncayı Allah Teâlâ için seviyoruz. Siz de emri ilâhiye iman ve amelî edebi ile bizi sevmiş olursunuz. Bizi sevmekle Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve selleme, oradan Allah Teâlâ’ya yakın olursunuz. Amelî edebinizle, Murakabe-i Hayr ile çok zikirle yakınlığınıza sa’yü gayret edeceğiz.”

“Gardaşlarım! Kim bizi severse, bizle yaşarsa, bizim sevgimizle ölürse, mahşerde beraber oluruz.”

“Biz gidenlerle gider, gelenlerle geliriz.”

“Her canlı ölür. Bir Allah Teâlâ ve muhabbet bâkî kalır.”

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir gün devlethanede uzun müddet hasbîhâl ettiği yaşlı bir misafire abdest tazelettirmek için oğlu Kemal Bey’e işaret etti. Kemal Bey hizmetini yaparken bir ara dedi ki:

“Efendi Hazretleri sizin gösterdiğiniz ilgiye layık biri değilmiş.”

“Bizi Şeyhimize ilk götüren Tokat Mal Müdürü’ne saygımıza gölge düşürmek eğri olur. Mahşerde eğrinin gölgesi de eğridir. Eğrilik mahşerde ise mahcupluktur.”

“Geçmiş zaman olur ki, hayali, cihan değer. İşte bizde geçmiş o zamanı düşünüp geçmiş zamanın hayalinin cihana değiştiğini anlıyoruz.”

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin yaşı altmış birdi. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem dünya ömrüne gelmişti. Her velide olduğu gibi O da dünyayı terk etmek istedi.       Muhammed  meşrep olanların yaşları dahi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem yaşını dahi tecavüz etmezdi. Onlarda kâmil bir uygunluk vardı. Onlar ilim ve zevklerine istid tları gücü kadar varis oldukları gibi, ömürleri bile uygunluk gösterirdi. Bu nedenle sünnet ehl-i olan kişiler bu yaşı geçmeyi arzulamazlardı.

Ahmet Yesev  kaddese’l h  sırrahu’l-aziz Hazretleri 61 yaşından sonra yeryüzünde bulunmayıp yer altındaki  ile h nesinde ömrünü tamamlaması bu sevginin işareti gibi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi de evladını Allah Teâlâ’ya ikram kıldı.

 mmihan Hanımdan olan oğlu Sabit Kemal 1941 yılında Kemal Toprak tren kazası geçirdi ve vefat etti. Bu kaza haberi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye getirilince, durumu nasıl olduğunu kimse bilmez iken,  mmihan Hanımına

“sakla dediğim şeker çuvalını getir” dedi.

Kemal Bey tren kazasında paramparça olmuştu. İlk anda çuvala bir mana verememişti. Fakat olay yerine geldiklerinde parça parça olmuş cesedi toplamışlar. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendide bir damla gözyaşı yoktu.

“Gardaşım şehit babası da olduk.”

“Oğlumun vefatında Allah Teâlâ, bana bu sabrı verdiği için şükrediyorum.”

“Bundan önceki iptila geçtiydi, bu da geçer diye sabrederiz.”
Dedi.

Bir kış günü vekâleye bir kişi bir torba içinde Sâid-i Nursî'nin kitaplarını getirip, okursunuz diyerek bıraktı. Hemen çıkıp gitti. Ardından İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Şen Mehmed adlı ihvana;

“Gardaşım! Hemen sobaya doldurun yakın bu kitapları” dedi. Az sonra polis vekâleyi basmış bulmak istedikleri kitapları arıyorlardı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Sâid-i Nursî için maneviyatta tümgenaraldir der ve itibar ederdi. Lakin onun gidişi ile kendi yolu farklı mecralarda olduğu için birbirleri ile ancak manevi âlemde münasebetten başka bir görüşmeleri de olamadı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi şeyhlik sevdası olana dedi ki;

“Gardaşım! Bu muhtar mührü değil ki, hemen verelim. Biz de bir şey yok, Allah Teâlâ bize, biz de size vereceğiz.”

Bir gün eşi İmmihan Hanım *“Efendi Hazretleri herkese himmet ediyorsun. Bizim Halis'e de bir himmet etsen”* demiş.

“Peki, sabah abdest suyumuzu döksün” dedi.

Sabah namazı vakti bir türlü Halis Bey'i İmmihan Hanım kaldıramadı. Devlethânenin abdest yeri avluda olduğundan o saat bir köpek Efendi Hazretlerine öyle baka baka kaldı. Köpeğin hali değişti. Halis Bey'in terakkisi bir başka bahara kaldı. Vakti gelince o da sırlara kavuştu.

26.02.1942 yılında kardeşi Ömer Sıtkı Hakk'a yürüdü. Kardeşi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin stresli hayatına pek tahammül edemediği için cemaatten hep uzak durdu.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Gardaşlarım! Vefat eden gardaşımız için, Kelime-i Tevhid Hatmi okuyalım. Cehennemde olanı dahi çıkarır.” Bu nedenle bütün ihvan yetmişbin kelime-i tevhid hatmi konusunda dikkatli olmuşlardır. Cenazeler için bu usûl hiçbir zaman terk edilmedi.

Varlıklı bir ihvan, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi yemeğe davet etti. Bir kısım ihvanla beraber bu davete giderken her nasılsa yolda durakladı,

“Gardaşlarım bu yakınlarda bir ihvan bacımız olacaktı. Onun evi hangisi acaba” diye sordu, ihvanlar o yaşlı kadının evini gösterirler. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kadının evine vardığında bir abdest tazelemek gerektiğini bildirerek su ister. Ev sahibi kadında hemen leğen ve ibrik getirir ve

“Efendi abdest suyunu ben dökmek istiyorum” der. Efendi yaşlı kadının isteğini uygun bulur ve abdest suyunu dökmekten önce şu mısraları söyler.

Evine git evine seni göre sevine

Seni görüp sevinmeyen ne işin var evinde

Davet edilen yere neden gidilmediği anlaşıldı. Bu arada İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin oraya misafir olduğunu duyan herkes evinde ne yiyecek varsa oraya taşındı.

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Tenekeci Rahmi Usta ile beraber hamama gittiler. Tenekeci Rahmi Usta hamamda yıkanır ve erkenden elbisesini giyinir ve Efendisini beklemeye başladı. Fakat İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin çıkışı gecikince dışarı çıkıp dolaşmaya çıktı. Bir müddet sonra döner ve Efendisinin çıktığını ve dinlendiğini gördü. Yanına gelince İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi buyurur ki;

“Gardaşım Rahmi, bize karpuz almaya mı gittin?” diye sorunca Tenekeci Rahmi Usta halden hale girdi.

Bu olay Tenekeci rahmi ustanın içine bir ateş düşürdü. Ama nafile bir şey yapacak halide yoktu. Senelerce Tenekeci Rahmi Ustanın ciğerini kavuracak ve yakacaktı. Bazı zamanlar o kadar sıkılırdı ki kendini sahralara atar sevdiği efendisinin gönlünü yapacağı bir işi yapamamanın üzüntüsü ile ölür, bir daha ölürdü. Fırsatı elinden kaçırmak diye buna denirdi. Fırsat gözleyip bu işi telafi edebilecek mi idi.

Bu olay onun tarikat dersi olmuştu. Efendisinin gönlünü yapmak. Ama ne zaman?

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ilçeleri ziyaret için gittiğinden sıkıntılarını gidermek isterdi. Cencin Köyü'nde Kızılır-mak'tan geçmek için köprü yapımına vesile oldu.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi cuma namazından sonra Mehmet Kazım Efendi ile eve gittiler. Evdekiler de hamama gitmişlerdi. Babası,

“Kazım! Semaveri yak ta, bir çay içelim” dedi. Bunun üzerine Kazım Bey, bir kova (20 litre) su alan semaveri doldurup yaktı. Çayı demlendi. Kömürün mor alevi geçtikten sonra semaveri büyük odada babasının minderine yakın bir yere koydu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dolaptan bir kitap işaret etti, Kazım Bey kitabı da getirip rahlesine koydu. Bu kitap Hafız Divanı idi. Babası kitaptan okuyup anlatıyor oda boşalan bardağımızı dolduruyordu.

Zaman aktı, gönül doymadı. Ancak semaverden çaydanlığa su almak için musluğunu çevirdiğinde koca semaverden bir iki damla su aktı ve sonra kesildi. Kazım bey musluğun önüne kireç geldiğini zannetti. Semaverin üst kapağını açtı ve su kalmadığını gördü. Bu hali gören İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi cebinden saati çıkarıp bakarak,

“Kazım! Kerahet vakti gelmiş. Biz ikindi namazını da kılamadık, hemen eda edelim” dedikten sonra;

“Gardaşım! Namazın kazası olur, lakin sohbetin kazası olmaz.”

Efendi Hazretleri, Gürün’e teşriflerinde oranın halifesi olan Hüsnü dayının evinde misafir oldular. Orada beraber kalan misafirler ve ev sahibi sabah namazına kalkamadılar. İşrak vakti uyanan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ve cemaat pürneşe abdest alıyorlar ve buyuruyorlar ki;

“Gardaşlarım! Elhamdülillah, Cenâb-ı Hakk bize bugün bir sünneti daha nasip etti. Çünkü Rasûlullah bir sefer dönüşünde Bilâl-ı Habeşi’ye emir buyuruyorlar ki, bütün sahabe yorgun, biz de yorgunuz. Sen uyuma bizi namaza kaldır. Gayri ihtiyari Bilâl-ı Habeşi de uyuyor ve o gün Rasûlullah ve ashabı sabah namazını işrak vaktinde kılıyorlar”

Osmaniyeli Hüseyin, hareketlerinde biraz ölçsüz olduğundan etraftan ona *“Deli Hüseyin”* de denilmekteydi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir gün Cencin köyüne gitmişti. Köyün biraz ilerisinde bir tepenin arkasında bulunan gölün kenarında sahra sohbeti yapmakta iken, Efendisini ziyaret için Sivas’a gelen Deli Hüseyin, Efendisini bulamadı. Sorduğunda, Cencin’e gittiğini öğrenince vasıta bulunmadığından yaya olarak yola düştü. Hüseyin köye vardığında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sahrada bulunduğu yerin tepenin arkasında olduğunu söylemeleri üzerine tepeye tırmanmaya başladı. Hüseyin tepeye çıktığında karartısını gören Efendi Hazretleri,

“Canım, bizi Sivas’ta bulamayan Deli Hüseyin buraya geliyor” diye tepeyi gösterdi. Cemaatin yanına geldiğinde onun hâkikaten Deli Hüseyin olduğu görüldü.

Aşk varsa mesafeler nasıl yokulur. Kısa zamanda uzun bir günde gelinecek yolu aşan aşkın işareti ihvana açıklanmış oldu.

Tozanlı Köprüsü,1943’te yeniden yaptırılıp, halkın hizmeti-

ne açıldı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi İkinci Dünya Savaşı yıllarında (1939–1945) ihvanına ailesinden miras kalan mülklerin hepsini satarak destek oldu. Bu sıra kendisi de büyük bir maddi sıkıntı içine de girdi.

1945'te çok partili döneme geçişle dinin yaşatılması için faaliyetler yeniden canlanma gösterdi. Atatürk'e derdini anlatan millet kendini dinleyeceği devlet adamı arıyordu. Fakat ne gezer, halk ve devlet yönetimi birbirinden kopmuştu. II. Dünya Savaşı yeni bitmiş. Halk bitkin halde idi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye gelip durumu sorarlardı. Refahın gelmesi için dua edelim, Allah Teâlâ bir kapı açacaktır, diye sabrı tasiye ederdi.

İhvanın içinde sürekli kazan kaynatanlar vardı. Sürekli İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi hakkında uydurma rivayetler yayılırdı. Bunları anlamak ve anlatmak dahi mümkün değildi. Sanki Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem zamanında ki dırar mescidindeki münafık faaliyetlerini sürdürüyorlardı. Bu nedenle ikide bir adliyeden kovuşturma açılırdı. İfade vermek için sürekli günlük ziyaret edilirdi. İkinci adresi adliye idi, denilse yalan olmayacaktı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Gardaşlarım! insan beşer, hata eder üçer beşer. Hata işlemeyen kul olmaz, hükümete gelince olmayan hükümetten, olanın en kötüsü yine iyidir. Memleketimize sahip olun. Dünya’da Türkiye, Türkiye’de Sivas, kıymetini bilin”

“Gardaşlarım! Sizler ne niyetle oy verirsiniz verin. Oylar sandıkta Allah Teâlâ’nın melekleri tarafından layık olduğunuz yönetimin gelmesi için değiştirilir.”

“Gardaşım! Sülûk görmeyen ihvan listesine kayıt olmaz. Her

amelin edebi var. Tarikatın edebi de sülûkünü tek mil etmektir.”

28.03 1949 tarihinde Hastaoğulları'ndan *Hatun Hanım* diye anılan eşi İmmihan TOPRAK Hakk'a yürüdü.

Yine bu yıl Börkçü Ömer Oğulları'ndan *Hacı Hanım* diye anılan Zeynep TOPRAK'tan resmi boşanma oldu.

28.10.1949 tarihinde Yılankırkanlar'dan *Hafız Hanım* adıyla anılan Zeliha TOPRAK ile evlenildi.

1947'lere kadar Türkiye'den hacca resmen izin çıkmadı. 1948'de döviz yokluğu bahanesiyle hac yine yasaklandı, ancak 1949'da serbestçe hac izni çıktı. O yasaklı yıllarda Rusya dahi hacılarına yasak koymamıştı. Hacı sayısı 1949'da 7.000 idi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 1949 yılında ziyaretine gelen Darendeli Hacı Hasan Efendiye,

“Gardaşım! Hacca gideceğiz.” dedi O da;

“Efendi Hazretleri param yok” dedi.

“Gardaşım! Bizimde paramız yok, İnşâ-allah gideceğiz.” diyerek davet edildiklerini hazırlık yapmalarını istedi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 1949 yılında 40 kişi Sivas'tan, 32 kişi Malatya ve Kastamonu tarafından olmak üzere 72 kişi ile hacca gittiler.

Dönüşte Cidde'de uçak beklerken İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

“Anadan doğmuşa döndünüz, kul hakkı hariç” dedi. Uçakta 72 kişiye imam oldu. Nurcu cemaatinin başı Kastamonulu Fevzi Efendi de vardı, dedi ki;

“Efendi ne mutlu. Hiç kimseye nasip olmayan size nasip oldu” dedi;

“Gardaşım Fevzi Efendi! Sözünüzden taviz vermeyin, imanınızda sadık olun. Mahşerde 72 fırka, 73 cü olan Nâci fırkasının öncüsü tayin olunduk”

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Gardaşlarım! Üç türlü hacı vardır, birini Allah Teâlâ çağırır o orada kalır ve geri dönmez. Birini Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem çağırır oradan döner geldiğinde kâmil bir hayat yaşar ve hacı olarak dünyasını değiştirir. Bir hacıda vardır ki; şeytan çağırır döndüğünde eskisinden daha şerli ve eşet (şiddetli) olur. Gardaşlarım! Allah Teâlâ bizi bu üçüncüsünden eylemesin.”

14 Mayıs 1950’de Demokrat Parti’nin iktidara gelmesi ile dinî hayatta sükûnetin oluşmasını sağlandı. Bu arada birçok türbeler yeniden faaliyete açılmış, Türkçe ezanın yanında Arapça okunmasına izin çıktı.

1950 yılında Sivas Merkezinde bulunan Yeni Camii yanında Çorapçı Hanı’nın²³ üst katında kiraladığı, iki odayı “vekâle”²⁴ olarak kullanılmaya başlandı.

Vekale denilen mekân artık teveccühün yapıldığı, boyutlar arası yolculuk yapanların yükseliş rampası olmuştu. Derd ve neşe burada kazan kazan kaynar, bazen semaverden dökülen bir bardak çay olurdu ki, içenlerin selsesebil şarabından nuş ettiğine yemin getirmesine gerek kalmazdı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve selleme olan kemal derecesindeki muhabbet ve aşkın ifâdesine olarak vekâlenin duvarındaki nadide tablodaki HU ism-i şerifinin göz çeşmelerinden inci taneleri gibi dökülen yaşlar şahitti. Belki de sevgilisi Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selleme kalben akıttığı yaşların maddi âlemdeki aksi timsali olmuştu. O’nun nemli gözleri, vekâlenin duvarları, eşyaları ve gelen giden misafirleri çok defa Leylâ Hanım’ın şu mısraları ile dile gelmiştir.

“Ah min el- aşkı ve hâlatihi

*Ahraka kalbî bi hararatihî
Ma-nazara aynî ilâ gayrikum
Uskimu billahî ve ayatihî”*

*Vücudum mübtelâyı derdi hicran oldu ser-tâ-pâ
Bana ağlayın ki, yarin asistanından cüdâyım ben
Acep mi gelse çeşmimden sirişkim böyle mahzundur
Ciğerde onulmaz bir derde mübtelâyım ben.*

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin dilinden Leyla Hanımın
bu mısraları çoğu zaman dökülür;
“Bir kadın kadar da olamadık” derdi.

25 Temmuz 1950 Kore’ye Türk askeri gönderildi.

Devlet 1940 yılında vakfa ait Ulu Camii’nin tamir edilebilmesine kâfi miktarda tahsisat bulunmadığı için haline terk edilmiş, daha sonra 1948 yılında Devlet Müzesi yapılması kaydıyla, Milli Eğitim Bakanlığı’na tahsisi için karar verilmişti. Bu nedenle Ulu Cami 1950 yılına kadar harabe halindedir, ibadete kapatılmıştı. Bu nedenle Sivas Ulu Camii öyle bakımsız hale gelmişti ki, bütün tavan toprağı caminin içine çökmüş ibadet yapılacak bir halde değildi. Kayseri’den bir vaiz geldi. vaaz’da,

“Ey Sivas Halkı!

Ulu camii gibi mabet ceddinizden kalmış, bu hale gelmiş, hiç düşünmüyor musunuz bir müslüman olarak nasıl sabahlara kadar uyku uyuyabiliyorsunuz.”

Bu ağır ithamlar Sivas Halkının uyanmasına sebep oldu. Ulu Camii’nin onarımı için bir dernek kuruldu. Halkın çoğunluğu İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendiyi başkanlığa getirelim diye fikir üzerindeyken Filik Rıfat,

“O şeyhliğini yapsın ne gereği var” diye halkı caydırdı.

Dernek kuruldu. Fakat bir türlü faaliyet başlayamadı. Sonunda dernek üyeleri

“Bu işin üstünden ancak İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ge-

lir, onun yardımına başvuralım,” diyerek huzuruna geldiler.

“Efendim bu işin başında siz bulunun, bizler bu işi ancak sizinle yapabiliriz” dediler. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi

“Gardaşlarım! Bizde bu işin üstesinden gelemeyiz, lakin layık görmüşsünüz, bir teşebbüse geçelim, Rıfat Bey’de heyete dâhil olsun, bu hayırlı olur” dediler.

Uzun bir bekleme olmuş tamirat başlamamıştı. Devletin bile bulunduğu yeri yeşil alan yapmak istediği camii uzun bir beklemeden sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Bursa Ulu Camii’ni tamir eden bir heyet ile görüşerek tamirat başladı.

Derneğe aylık 1 lira olarak üye kaydı yapıldı. Caminin içine dolmuş olan toprak boşaltıldı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi tamirat ile ilgili olarak ihvanlara derdi ki;

“Gardaşlarım! Büyük bir işe girdik, paramız da yoktu. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem’den emir geldi.

“İsmail Efendi Oğlum! Ulu Camiyi tamir edelim”

“Bizde nasıl yapacağız” diye düşündük.

“Fakat Allah Teâlâ’ya tevekkül ederek bu işe başladık. Ulu Camii’nin ortasına gömleğin kavlinden bir çadır kurduk. İçine kazma ile kürek koyduk. İşin sonunu bekledik. Paramız yoktu, paraya gark olduk o sene kıtlık olmuş halk mağdurdur. Bir emir verdik, kanımlarla dağ gibi taş yığıldı, Allah Teâlâ’nın yardımıyla Ulu Camiyi tamir ettirdik.”

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi “gömleğin kavlinden” sözüyle kendinin dünyaya gelişi gibi Ulu Camininde yapılışını eşleştiriyordu. Çünkü her ikisinin varlık sebebi Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemdi. Ulu Cami demek İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi demekle eşdeğerdi. Sivaslı ne zaman birini ansa muhakkak eşini mecbur hatırlardı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Dünya üzerinde altı mescit vardır.

Beytullah, 2- Ravza-i Mutahhara 3- Kudüs-ü Şerif 4- Şam'da Camii Emeviyye'de Mescidi Yahya, 5- Halep'te Mescidi Zekeriyya, 6- Sivas Ulu Camii. Bu bir Hâkikâttir, biz böyle kabul ettik."

Ali Eriş hacca gitmesi için Efendisine para göndermişti. Fakat İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ona bir kart gönderdi. Üzerinde *"Biz bu parayı, Hoca İmam Camii minaresine harcadık"* notu vardı.

1953 yılında caminin minaresini, o yıl kendine gönderilen hac parasıyla yaptırdı. Bu eser bitmişti. Karşısında durdu şöyle dedi ki;

"Annemiz, bize cami hademesi ol dedi, fakat biz memur olduk. Fakat hademe olamadık ama camilerin tamiratını Allah Teâlâ nasip etti."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Hoca İmam Camii civarında bir ihvanın evinde sohbet, bir köşede otururken, Kumyurtlu Hoca denilen bir zat da makatta oturuyordu. Daha önce caminin fevganesini yapmak için Hayrı Hafız Efendi'ye emir buyurmuşlardı. Bu sebeple,

"Hayri Hafız nerede?" diye seslendi.

"Efendim buradayım" cevabını alınca,

"Fevganeyi yaptınız mı?" diye sordular. Hayrı Hafız da;

"Yaptım Efendim" diye cevap verdiler. Kumyurtlu Hoca;

"Yapıldı Efendim, çok sevap kazandı" diye övgüde bulunmaları üzerine İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Hafız Efendi sevap almak için mi yaptın?" sualine Hayri Hafız'da,

"Hayır, Efendim" diye cevap verdiler. Bunun üzerine dedi ki;

"Allah Teâlâ'ya çok şükür. Allah Teâlâ bizi âşık etmiş. Biz hizmeti Allah Teâlâ aşkı ile yaparız ve karşılık beklemeyiz."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Gardaşlarım! Kalem her insanın kaderini yazdı. Geri gelmez tekrar yazmaz fakat kazayı mübrem var. Kul tedbir eder Hakk takdir eder. Kulda nasibini arzu eder. Tedbir almak takdire saygılı olmak kullukta asıl edeptir. Kur'an-ı Kerim'in bütün ayetleri de edepten ibarettir. Bu kapıda kıtmir olalı bu hakir her şeyi ezelden bildim takdir-i Kadir.

Allah Teâlâ bütün ruhları ezelde asker topluluğu gibi sıraladı. Rabbiniz değil miyim? Secde edin, buyruldu. Her kişi secdesi ile nasibi bilindi. Enbiyanın zamanları mekânları ashabı da ezelde bilindi.

Ashab-ı Kiram Mekke'de Medine'de doğdular en talihli kul oldular. Mekke'de Medine doğacak yaşayacakları da ezelde bilindi ki Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz Hazretleri ile bir mekânda bir zamanda yaşadılar. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem ümmeti ve hem de ashabı oldular.

Gardaşlarım! Sizde talihlisiniz, ashabımız oldunuz. Kıymetinizi bilin, kulluğunuza ameli edebinize gölge düşürmeyin. Allah Teâlâ buyurdu ki:

“Meleklerim yeryüzüne Âdem yaratacağım. Melekler fitne çıkar, dediler Allah Teâlâ buyurdu Enbiya ve halifeler yaratacağım, buyurdu. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem de buyurdu ki:

“Bizimle nübüvvet sona erer, vahiy kesilir, ilham devam eder. Allah Teâlâ'nın yeryüzünde halifeleri olur ilhamla doğruyu haber ederler ferasetle gizliyi keşfederler.”

“Gardaşlarım! Ervahı ezelde bütün sanatlar gösterildi. Herkes sanatını aldı bize de dervişlik kaldı sizinle de ezelde tanışmışız burada biliştik. Bu âlemde bizimde mekânımız zamanımız ezelde bilindi. Sivas'ta doğduk. Zamanımız bilindi. Mekânımızda Sivas'tır.

Gardaşlarım! Namazda Kâbe'yi şerifi ve sevgisini, salavât-ı şerife de Ravza-ı Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemi sevgisini hatırlayın ve tefekkür edin. Başka zamanda Mekke'de Medi-

ne'de bizi hatırlayın. Bizi de Sivas'ta bulursunuz.”
“Elhamdülillâh! Kâinat bize bağlı bizdeki cana bağlı canda canana bağlı bize başkan geldi Hakk'ta Hakk olduk.

1953 yılı mayıs ayında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi Mustafa Eren Efendi ziyarete geldi. Bu ziyaretin akabinde

“Gardaşlarım! Bu gelen genç bizde ne var yok hepsini aldı.”
Dedi. Anlaşıyordu ki Mustafa Eren Efendi de bu yolda rehnümâ olacaktı.

“Gardaşlarım! İnsana tarîkatı âliye-de kalbden bir ders verirler. Çeke, çeke kalb ıslah olur. Kalb ıslah olunca da bütün vücud dağılır. Vücut ıslah olunca, bütün kâinat ve mükevvenat ıslah olur”

“Gardaşlarım! Kuşlar, balıklar zikirden düşünce av olurlar. Başınızda şemsiyeyim, eğer her halinizi bilmez isek, Allah Teâlâ şeyhliği elimizden alsın. Her nefes ve alışverişinizden haberdarım. Biz şimdi bir kestirme yol bulduk, gönülden gidiyoruz. Bu vücut, bir gemidir. Bu gemiyi deryada yüzdürmek lazım. Kul beşerdir. İnsan namazına ve dersine devam etmeli, yatarken, kalkarken ve yerken daima abdestli olmalıdır. Yemede ve içmede bir şey yoktur, nefsi körletmek içindir. Asıl mesele ruha gıda vermektir. Nefs, daima ruhun peşinden getirmelidir. İnsan, zikre başladığı zaman zikre girmeli, kendisi yok olmalı, top atılsa duymamalıdır. Zikirden kendisini almamalıdır.”

“Cenab-ı Allah Teâlâ'ya karşı kulluk vazifemizi yapamıyoruz. Allah Teâlâ, Kur'an göndermiş, rasül göndermiş. Kitap, sünnet icma-i ümmet; utanıyoruz. Allah Teâlâ derse, ben Allah Teâlâ'ya ne cevap vereyim. Söylesek olmaz, söylemesek olmaz. Ben daima şeyhimle beraberdim. Siz de, daima şeyhinizle beraber olun. Gardaşlarım! Hepinizi Allah Teâlâ'ya emanet ettik. İnsan yok olmalı, bu da laf ile değil, halle olacak. İnsan dört şeyden mürekkeptir. Hava, su, toprak ve ateş. İnsanda bir et

parçası var o da kalptir. En mukaddes şey.

Gardaşlarım! Soyadımızı Toprak koymuşlar ama toprağa bakıyorum da utanıyorum. Dirimizi, ölümüzü ve gıdamızı hep o muhafaza ediyor. Biz toprak gibi tevazulu olamıyoruz.”

1953 yılı Ağustos ayında İmam-Hatip Lisesi ²⁵ Yaptırma ve Yaşatma Derneği Ali Söylemezoğlu, Atıf Okutan, İhsan Karayaprak, Sabri Özden ve Mustafa Deveci tarafından kuruldu.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bütün partilere karşı aynı uzaklıkta kalmış herhangi bir siyasi parti hakkında yakınlık belirten bir söz söylememiştir. Hatta 1954 seçimlerinde gelen misafirlerden birisinin,

“Efendi yakında seçim var. Biz reyimizi hangi partiye vereceğiz” demesi Efendi Hazretlerinin canının sıkılmasına sebep oldu ve dedi ki,

“Gardaşlarım! Allah Teâlâ herkese göz vermiş görmek için; kulak vermiş duymak için” işaret parmağıyla başını göstererek,

“Allah Teâlâ bir de akıl vermiş, gözünüzle görüp kulağınızla işitip aklınıza danışacaksınız, aklınız ne diyorsa onu yapacaksınız”

“Biz, siyasetle asla uğraşmayacağımızı söyledik, siyasetle uğraşmayacağımıza dair, Duyunu Umumiye Memurluğumuzda imza verdik. Bizim o taahhütnamemiz halen câridir.

Gardaşlarım! Zahirde senet verdik, ervâh-ı ezelde de söz verdik. Bizim siyasetle alâkamız yoktur. Benim bir reyim var. Kime veririm vereyim, başkasını ilgilendirmez. Her kim ki, ‘Efendi oyunu filan partiye veriyor’ diye konuşursa bizim semtimize uğramasın, onunla bizim alâkamız kesilmiştir.”

Ulu camiinin tamiratı tam olarak 1954’te başladı.

Suriye'den kaçak eşya getirip bu suretle ticaret yapmakta olan birisi tarîkate intisabından sonra bu işi bırakmış ise, de çoluk çocuğunun rızkının temininde zorluk çektiği için yine bu işe başlamaya karar verip, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye gelerek yaptığı ticaretten bahsederek izin istemiş ve izin almıştı.

Suriye'ye varıp gerekli malları alarak atlara yükleyip Türkiye'ye müteveccihen yola çıkmış. Sınıra geldiğinde karşıdan devriyelerin geldiğini görmüş ama kaçacak zamanda bulamamıştı. Bu sırada çok süslü bir tilki ortaya çıkmış. Bunu gören devriyeler, tilkiyi tutmak için onun peşine düşmüşler. Oradan bir hayli ayrılmışlar. Bunu fırsat bilen adam atlarını alıp hududu rahatça geçmiş. Mallarını sattıktan bir zaman sonra yine gitmeyi düşünerek izin almak için, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye geldiğinde, dedi ki;

"Yok, gardaşım! Bir daha tilki olmaya niyetimiz yok"

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Gürün'den buğday satmak için Sivas'a gelen biri buğdayı sattıktan sonra ziyaretine gelen kişiye şu soruyu sordu.

"Gardaşım, buraya ne için geldiniz?"

"Ziyaretinize geldim Efendim." Tekrar sordu:

"Allah'ını seversen doğru söyle kardeşim, Sivas'a ne için geldiniz?" O kişi buğday satmak için geldiğini bu arada kendisini de ziyaret ettiğini söyleyince dedi ki;

"Gardaşım, herkes yolculuğunun niyetince sevap alır."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin kızı Hayriye Gündüzoğlu, teheccüd namazını kaçırmış ve onun için ağlarken, yanına geldi;

"Kızım neyin var, niye ağlıyorsun?"

"Baba teheccüd namazını kaçırdım." Dedi ki;

"Kızım Allah Teâlâ'ya yalvarınız, bunun için af dileriz üzü-

me.” “Aslanın dışısına de aslan derler. Bizim öyle kadın ihvanlarımız vardır.”

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendinin yaş yetmişbeş oldu. Dedi ki;

“Gardaşlarım! 1955 senesinde Seyyid Abdülkâdir Geylânî kuddise sırruhu’l-azîz Hazretleri vazifesini bi-zâtihî temessül ederek beşeri âlemde bize teslim etti.”²⁶

Oğlu Kazım Beye Ulu Camii’den çıkınca geriye bakmış dedi ki:

“Kazım, Ulu Camii’de Gavs-ul âzam mescidi oldu”

1955 senesi Ulu Camii’nin de ibadete açılma senesidir. Gavs’ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese’llâhü sırrahu’l-aziz ihvanları ile Ulu Camii civarındaki yolda giderken dedi ki;

“Gardaşlarım! Yeryüzünde, bu minareden daha yüksek minare yoktur.” Sohbetlerinde ise;

“Gardaşlarım! Gavslik Kadirî’lerden Nakşî’lere verildi”

“Gardaşlarım, bütün dünya bu kapıdan suyunu içiyor.”

“Zaten ezelde tanışmamış olsa idik burada buluşmamız mümkün olmazdı. Şeyhimin hakka yürümesinden sonra bu mukaddes vazife bize verildi. 12 tarikatı bize teslim ettiler. Biz bakıyoruz.”

Koyun Hüseyin devamlı Efendim bana Hızır’ı gösterse ne olur diye düşünürdü. Bir gün Ulu Camide namazdan sonra Hızır Direği (Bu direk caminin sol tarafında baştan son sıranın ikinci direği) yanında Gavs’ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese’llâhü sırrahu’l-aziz bir adamla kucaklaşmıştı. O da onları gördüğü halde yanına gitmeyip edeben geri kalmıştı. Sonra o adam kaybolmuş. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Koyun Hüseyin yanına gelip dedi ki;

“Koyun Hüseyin! Hızır, Hızır diyordun ya, işte o adam Hızır’dı, niye yanımıza gelip görüşmedin.”

Başka bir kola mensub bir kişinin oğlu akıl hastası olmuş, çok çarelere başvurmuş, çare bulamamış. Ona;

“Sivas’ta bir zat var, çarene o derman olur, bir de ona git” demişlerdi. Bu adam çaresizliğin verdiği acı ile Sivas’a geldi. Sivas’a gelince *“Efendi Hazretleri nerede?”* diye sordu. Ulu Camii’nin adresini alıp, camiye geldi. Abdesthanede abdest alırken İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi onun yabancı olduğunu fark edip yanına varmış.

“Sen misafire benziyorsun, hoş geldin” dedikten sonra

“Bu arkadaşını alıp vekaleye götürün” diye ihvanlarına emir buyurdu. Vekâlede adam İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye derdini anlattı. O ise bir süre murakabeye daldı. Başını kaldırıp;

“Gardaşım! İki rahmetten biri” diyor adam ise, cevap vermedi. Bu durum üç kez tekrarlandı. Sonunda adam dayanamayıp;

“Peki, Efendim iki rahmetten bir tanesi” dediğinde Efendi Hazretlerinin gözü yaşlı bir halde;

“Gardaşım! Haydi, memleketine dön.” Adam memleketine dönünce oğlunun öldüğü haberi ile karşılaşmıştır.

Gavs’ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese’llâhü sırrahu’l-aziz kendi odasına ait pencerenin önündeki selvi kavaklarının kestirilmesi için emir buyurdu. Fakat ertesi sabah ağaçları kesmek için gelenlere,

“Gardaşlarım! Kesmeyin” der ve sebebini şöyle açıklar,

“Ağaçlar sabaha kadar Efendi bizi zikirden ayırma diye bize niyaz ettiler”

“Gardaşlarım! Bu dünya ahiretin bir bahçesidir. Bu dünyada ne ekerseniz ahirette onu biçeceksiniz.”

“Çiçekler vardır, gül başkadır.

Arkadaş vardır, dost başkadır.”

“Gardaşlarım! Amellerin efdâli zikirdir. Fakat çalışmıyoruz. Kul daima Allah Teâlâ ile olmalıdır. Vefatında bile. Gardaşlarım! Piyasada tonlarca kâğıt var. Bunların belirli bir kıymeti var. Ama kâğıda imza atılıp mühür vurulduğu zaman para oluyor. Kâğıdı para yapan Mühür ile imzadır. İnsanı insan eder zikirdir. Allah Teâlâ’yı zikir edin. İnsan, namazını ve dersini hiç bırakmamalıdır. Her şeyin cılası ve gıdası vardır. Kalbin ki, ise, zikirdir. Bunun kıymeti sonra anlaşılır.”

Cevher var iken pul neye yarar,

Aczini bilmeyen kul neye yarar.

Herkes bir yol tutturmuş gider

Mevla’ya gitmeyen yol neye yarar.

“Validemiz, cami hademesi ol dedi biz olamadık, fakat bugün hiç olmazsa da tamiratları ile meşgul oluyoruz”

“Gardaşlarım! Hacca gitmek isteyipte gidemeyenler üzülmesinler. Gidenler yanımızda, gidemeyenler canımızda. Gidemeyenler Ulu Camii’yi ziyaret etsin. Burayı O’ra, O’rayı bura yaptık.

“Haccın şartı 3’tür. Helâl paran olacak, sıhhatin yerinde olacak, iyi bir arkadaşın olacak, beraber gideceksiniz.

Herkes Mekke ve Medine’ye gitmek ister. Bizde diliyoruz. Ama sizleri bırakıp gidemiyoruz. Biz Mekke ve Medine’yi burası yaptık.”

Mahkeme çarşısında Ulu Cami’den gelen yolun karşısında Mutfakgaz Bayiliği alan Celal İnce, Efendi Hazretlerine olan hürmetinden dolayı vekaleye bir tüp ve ocak hediye etmeyi düşündü. Bir ocak ile bir tüpü vekalenin bulunduğu Çorapçı Hanı’na götürdü. Namaz vakti olması nedeni ile vekalede kimse

bulunmadığından ocağı ve tüpü hanın temizlik işine bakan Aznif adındaki kadına teslim ederek;

“Benim getirdiğimi kimseye söyleme” diye tembih eder. Öğle namazını Ulu Cami’de kılan Efendi Hazretleri, camiden çıkıp karşı kaldırıma geçtiğinde dükkândaki Celal Bey’e dedi ki,

“Celal Bey gardaşım, vekaleye gönderdiğin tüp ve ocak çok makbule geçti” Celal Bey tembih ettiği halde, Efendi Hazretlerine söylediğini zannettiği kadına çıkışmak için Çorapçı Hanı’na gelerek,

“Aznif sana sıkı sıkı tembih ettiğim halde niçin söyledin” demesi üzerine, Aznif Hanım, Celal Bey’e derki;

“Celal bey! Celal Bey! Sen Efendi Hazretlerini tanımamışsın, ben ona âşık oldum o yüzden dinimi de değiştirdim”

Tarîkata intisap etmiş birisi bir zaman sonra Efendi Hazretlerine gelip;

“Efendi Hazretleri bu dersini geri al. Ben yapamıyorum” demesi üzerine dedi ki;

“Gardaşım! Bugün misafirimiz ol yarın düşünürüz” Bunun üzerine adam o Çorapçı Hanı’nda kalmış ve o gece bir rüya görmüştür. Rüyasında kıyamet kopmuş. Sırat köprüsü kurulmuştur. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kolunda bir sepet ile Sırat Köprüsünü geçip öbür tarafa vardıklarında sepeti ters çevirip içindekileri dökmüş. Adam bakmış ki, sepetten dökülenler hep ihvan arkadaşlarıdır. Ertesi gün özür dilemek için Efendi Hazretlerinin yanına geldiğinde, dedi ki;

“Ne o Gardaş, sen de mi, sepete girmeye geldin” Adam Efendi Hazretlerinin elini öperek özür dilemiştir.

Bir gün Efendi Hazretlerinin huzurlarında sohbet esnasında, orada hazır bulunanlardan bir kaçı:

“Efendim, Size gelen herkese, tefrik etmeden ders veriyorsunuz, bunun hikmeti nedir?” diye soruyorlar. Efendi dedi ki;

“Gardaşlarım! Eskiden medrese, tekke gibi ilim irfan yerleri vardı. Camiler aslî mekânlardır, tali mekânlar kalmadı. Tarîkâta girme hevesiyle gelenleri biz boş çeviremeyiz, fakat bizim bir gönül dairemiz vardır ki, bizce malumdur.”

“Bir kimse bostanına karpuz eker. Karpuzları büyüdükten sonra, en iyilerini satıp para kazanır. Ondan ehvenini eşine dostuna ve aile efradına yetirir. Geriye kalanını da hayvanlarına yedirir. O bostan ekenin bunda bir zararı var mı?

Gardaşlarım! O ders verdiğimiz kimse hiç bir şey yapmayıp ta kötü ahlaklarından vazgeçse, bu da bir kâr değil midir? Gardaşım en azından beş vakit namazını bırakmaz. ”

1957 yılında İmmihan Hanımdan olan kızı Hayriye Gündüzoğlu Hakk’a yürüdü.

Gavs’ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese’llâhü sırrahu’l-aziz Konya’ya bir iş için gitmişti. Orada ihvanı da yoktu. Konya’da hiç tanıdığı olmadığı için otelde kaldı. Buraya gelmiş iken önce Şems-i Tebrizî’yi sonra Mevlana’yı ziyaret etmek istedi. Ziyaretinde Mevlana’nın ruhaniyeti ile görüşemediği için canı çok sıkıldı. Kendi kendine;

“İsmail bu hata sendedir. Mevlana mürşid-i kâmilidir. O’nu dünya âlem bilir” diye düşündü. Bu hal ile otele vardı. Çok geçmeden temessülen Mevlana Celâleddin Rumî kaddese’llâhü sırrahu’l azîz teşrif buyurdu. Üzerinde deve yününden abası ve elinde asası vardı. Selam verdi.

“İsmail Efendi! Bizim ayağımıza kadar geldiğin için karşına çıkmaya hayâ ettik. Bizim sizi Konya sınırında karşılamamız icap ettiğinden bu hal zuhur etti.” Dedi.

İki saat onunla sohbet ettiler. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye

“Şu an, bizim kolumuzun maneviyatına bakacak kimse kalmadı. Onu size emanet ediyorum.” Dedi.

Sohbetden sonra ayrıldı. Fakat İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu hadiseden dolayı Hz. Mevlana kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Cenâb-ı Hakk'a niyaz eder, bizi Konya'da bıraktırır diye hemen ayrıldı. Yoksa Konya'da iki, üç gün kalacaktı.

İmam hatip lisesi yapma ve yaşatma derneğine 1957 yılında Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizde katıldı. Bu katılım ile dernek faaliyetine başladı.

Okul yapımı için tespit edilen yer Ceneviz- Ermeni azınlığının bir zamanlar okul olarak kullandığı yerdı. Zamanla hazineye kalmış, bir dönem de Sivas Ortaokulu olarak kullanılmış atıl bîr alandı. Efendi Hazretlerinin isteğiyle Milli Eğitim Bakanlığına, bir dilekçe yazıldı. Kısa bir süre sonra Devlet hazinesine 2.000 TL nakit para ödenerek burası satın alındı. Devlet yardımı olarak ta 60.000 TL ödenek geldi.

1957'de başlanan inşaat halkın yardımlarıyla başladı.

1958'de İmam Hatip Okulu tamamlandı. Okulun ilk kurucu müdürü rahmetli Numan Kurukafa'dır

3 Mayıs 1960 yılında yaptıkları bir sohbette İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Gardaşlarım! Bu mevsimde hava ne kadar soğuk olursa olsun insana dokunmaz. Çünkü her şeye hayat veren, şifalı havadır. Güz mevsiminde ise, hava az soğuk olsa da dokunur. Çünkü otları ve her şeyi yakan havadır."

Bu kelam olacak ihtilalin habercisi idi. Devlet ve millet tekrar yeniden bir imtihandan geçti. Ancak görüldü ki, hala olgunlaşmak için bir şeylerin eksikti. İnsanlar refah ile imtihan edilince muhakkak kaybederlerdi. Kaybettiler de.

27 Mayıs 1960 ihtilâli oldu. üçyüz kadar şeyh tutuklanıp Er-

zurum'da tevkif edildi. Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azize devlet doku-
namadı.

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî
kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz dedi ki;

*Çiğnemeyin, çiğnetmeyin, yeşerin meyve verin
Solmayın, sararmayın olgunlaşın ham kalmayın
Fakat kökten ayrılmayın
Buna say ettikçe siz, başınızda biz gölgeyiz.*

1 Ağustos 1960 tarihinde Ali Haydar kuddise sirruhu'l-aziz
Efendi Hakk'a yürüdü. Mahmut Efendi şeyhlik görevi üstlen-
mek istedi. Çok şeyh aradı, sonunda Sivas'a Gavs'ül-âzam
İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü
sırrahu'l-azize geldi.

Misafirliğin usûlü bir gün gidiş, bir gün kalış ve bir gün dö-
nüştür. Mahmut Efendinin Sivas'taki misafirliği üç günü geçince
durumunu İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sordu, O da;

*"Efendi Hazretleri benim şeyhim Hakk'a yürüdü. Çok ihvanı
var, sizden icâzet almaya geldim."* Efendi Hazretleri ise;

"Gardaşım! Senin şeyhin doğdu mu, doğurdu mu?" dedi.

"Bilemem Efendim" manasında hareket edince, Efendi Haz-
retleri;

"Gardaşım! Neyi biliyorsun?" dedi.

"Efendi Hazretleri sizi biliyorum" diye cevap verince
İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi uzun bir müddet rabıtada kal-
dı. Öyle bir uzun müddet sürdü ki, iki defa önüne içmesi için
konulan çay soğudu. Üçüncü defa konulan çaydan sonra Efendi
Hazretleri;

"Gardaşım! Size şeriât verildi. Seyr-i Sülûk tarikattadır." De-
di.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kendisine başkasını şikâyeteye geleni, *"Gardaşım! O zat Allah Teâlâ'nın kulluğundan da mı çıktı?"* diye cevap verirdi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Ulu Camii kapısında her zamanki gibi dizilmiş dilenciler için dedi ki;
"Bunlara hiç para vereceğim gelmiyor, vermeden de geçemiyorum."

"Gardaşlarım! Sâdi derki, Bir gün hamamda bir sevimli insan bana bir parça güzel kokulu kil verdi. O kile:

"Misk misin, yoksa amber misin, senin güzel kokundan mest oldum." dedim. Kil cevap olarak bana şöyle dedi:

"Ben adî bir kil idim, fakat bir zaman gül ile arkadaş oldum, onun güzel kokusu bana sindi, yoksa ben bildiğin toprak parçasıyım."

17 Eylül 1961 Menderes idam edildi. Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz haberi duyunca dedi ki;

*Cihana padişah olmak kuru bir kavga imiş
Bir mürşide bend olmak cümleden evla imiş..²⁷*

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz yaz günlerinde gelen misafirleri mesire yerlerinden olan Kepeneğin Gözü, Kurtderesi, Tekkeönü ve Yılankırkan çiftliğinde sohbet ortamları oluşturularak irşad faaliyetlerine devam ederdi. Ayrıca Soğuk Çermik denilen kaplıcaya da giderdi. Maddi ve manevi şifa merkezi olan bu çermiğe ihvanların gitmesini tavsiye ederdi.

Sivas'ın üç kaplıcasından birisi olan Soğuk Çermik, iki dağın

arasıdır. Sivaslıların vazgeçilmez yaylasıdır denilebilir. Bir kalyonu andıran dik, duvar gibi yükselen dağın hâkim tepesinde Ahmet Turan Gazi Hazretlerinin kabri bulunmaktadır. Kaplıcanın her noktasından görülebilen gösterişsiz sade bir mezarı var Ahmet Turan Gazinin. 10. yüzyılda Anadolu'nun Türkleşmesi hareketinde bölgenin fethini komuta etmiş. Etrafta başka bir mezarda yoktur.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu kaplıcaı tercih etmesindeki en önemli sebep Ahmet Turan Gazinin ruhaniyetidir. Bu evliyaı vesile kılıp Sivas'ta çocuk sahibi olan çok insan vardır. Onun dünyaya gelişide dualar gölgesinde olduğu için annesi Hacı Aişe Hanım burayı çok ziyaret kılmişti. Soğuk Çermik onun için hatıraların ve duaların sesleri ile dopdolu idi.

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizin sohbetin başında bu ilahiyi terennüm ettirirdi.

*Emânet etmişsin geldi selâmın
Şevketli sultânım aleyküm selâm
Aldı ta'zim ile bu ben gulâmın
Ey şâh-ı hûbânım aleyküm selâm*

*Müyesser olur mu rûyunu görmek
Acep olur mu ki, vaslına ermek
Gâhi gâhi böyle selâm göndermek
Keremdir Efendim aleyküm selâm*

*Lutf edip hatırım ele almışsın
Hasretinle yandığımı bilmişsin
Duydum ki, mürüvvet kâni imişsin
Dertlerimin dermânı aleyküm selâm*

Umarım Efendim mürüvvet senden
Uğruna geçmişim can ile tenden
Demişsin gedâma selâm et benden
Berhudâr ol canım aleyküm selâm

Geçirdin boynuma aşkın kemendin
İyi ki, anmışsın bu derd-i mendi
Kuluna selâm etmişsin Efendim kendin
Derdime dermanım aleyküm selâm

Bilmezim bu dil-i biçâre netsün
Hicr-i firakınla ya kande gitsün
Selâm eylemişsin Hak selâm etsün
Sana ey cananım aleyküm selâm

Hasta idim beni getirdin cana
İhtiyaç kalmadı gayri Lokman'a
Selamın şifa verdi bu hasta cana
Gönlümün sultanı aleyküm selâm

Azîz iltifatın râyegân ettin
Âteş-i sinemi gülistan ettin
Mahzun Gevheri'yi şâdüman ettin
Ey gonca dehânım aleyküm selâm

Sofu Yusuf ve Hayır Severler Camii inşaatı başladı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye sordular.

“Efendi Hazretleri sizi nerede buluruz?

“Eğer bu dilberi ararsanız Sivas Ulu Camii'nde. Orada bulamazsanız Şam-ı Şerif'te Ümeyye Camii'nde. Orada bulamazsanız, Mekke'de Kâbe'de. Orada bulamazsanız, Medine'de Ravza'da. Orada bulamazsanız, Sivas'a bir sefer eyleyin Ulu

Camii’nde bulursunuz.”

“Amelleriniz tartılmadan önce, kendinizi hesaba çekiniz. Hâkikat ve hidayet yolundan ayrılmayınız. Cenâb-ı Hakk’a ihlâs ile ibadet etmenizi tavsiye ederim. Allah Teâlâ, dünyada hayrı da şerri de insanların tercihine bırakmıştır. Sakın ha kendinizi gafletten koruyunuz. Size hoş görünse de fenalıktan, günahlardan sakınınız. Allah Teâlâ’nın emirlerini yerine getiriniz, çünkü emirlerin yapılmaması bir felâkettir. Ölüm yolunu kolaylaştıracak yegâne şey, sizin amellerinizdir.

Size tebliğ edilen emirlere ittibâ ediniz. Taharet üzere yaşayınız. Takva üzere olunuz. Her teşebbüsünüzde Cenab-ı Hakk’ın size yardım etmesini ve geçmiş günahlarınızı affetmesini niyaz ediniz. Tevazu ve sabır, takva ve sıdk şiarınız olsun. Hesaba çekilmeden kendilerini hesaba çekenler büyük mükâfatlara nail, bunu ihmal edenler ise, büyük zararlara duçar olurlar.

Her türlü musibet ve belâlar, kişinin tekâmül sebeplerindendir. Bunlar da nefs-i emmâreden raziye ve marziyeye kadar gider. Çoğu zaman nefs-i levvâmeye uğrarlar. O zaman kul kendi günah ve hatalarıyla uğraşır. İnsanın kendi hatasını görmesi kadar güzel irfan olmaz. Bunların hepsini unutup kulluk vazifesinde bulunmak, yani cismindeki canı gibi, dostu canında bulmak

Bu dünya fânidir, âdemdir, misafirhanedir, âhiretin tarlasıdır. Âhirete hayırlı ameller götürmek lazımdır. Sen, seni sevdiğinle bil. Bir hadis-i şerifte; “ Kişi, sevdiği ile beraber haşr olmaktadır.”

“Gardaşlarım insan dünyada bir yolcu gibi veya bir misafir gibi, yâda bir kiracı gibi olmalı. Yolcu veya misafirin nesi olur ki, Konar, geçer o kadar.”

Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün,
Yüzün suyu değer cihani bütün

Verirlerse dünyayı sen alma satın
Yüz aklığı iki cihana değer

Hak kul elinden intikamını kul eli ile alır
İlm-i Hakk-ı bilmeyenler anı kul yaptı sanır.

Cümle eşya haktır kul eli ile işlenir
Emr-i Bâri olmayınca sanma bir çöp deprenir.

Kazara bir sapan taşı bir altın kâseye değse
Ne taş kıymet kazanır, nede kâse kıymetten düşer

“Gardaşlarım! Naci denilen fırka sizlersiniz. Bakarsınız bazı kişiler tarîkata giriyorlar. Çok geçmeden acaibten garâibten bahsetmeye kalkışıyorlar. Kendilerini büyük adam olduklarını zannediyorlar. Fakat büyük kim, küçük kim, o sonra belli olur. Bizim tarikatımıza gelen kimse uzun yıllar çalışır. Ancak kendi küçüklüğünü fark eder. Yetmez mi bu fark. Çünkü keramet kulu Allah Teâlâ’dan uzaklaştırmaya yarar. İnsan Ahlak-ı Muhammedi ile ahlaklanmalı, kuldan istenen budur. İnsan ile ebedi âleme gidecek kazançta budur.

“Kaza namazı olanın nafîle ve sünnet namazları kabul olmaz diyorlar. Siz ne buyuruyorsunuz?” dediklerinde;

“Gardaşlarım! Yarın ruz-i mahşerde ilk sual namazdan olacaktır. Namazın hesabında hesaba ilk defa farz namazları alınacak, ondan sonra noksan kalan kısımları kaza namazları ile tamamlanacak. Ondan noksan kalan kısımları da derecelerine göre sünnetlerle, ondan noksan kalan kısımları da nafîle namazlarla tamamlanacaktır.

Gardaşlarım! namazlarınızı ihmal etmeyin. Vaktiniz oldukça borcunuz varsa kaza namazı ve Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemden intikal yâni gelmiş olup, sizlere bildirdiğimiz sünnet namazlarını kılınız.”

Gardaşlarım! Akşam namazından sonra ikişer rekâtta altı rekât evvâbin namazı kılanın geçmiş on yıllık günahı af olunur. Ondan sonraki evvâbin namazları için de her birine bir umre sevabı verilir. Teheccüd namazını kılın, iki rekât işrâk ve dört rekâtta duhâ namazı kılın

Hafız Hakkı Ürgüp kuddise sırruhu'l-azîz bir gün sabah namazı vakti girmeden hamama gitmek ihtiyacı duymuş. Hamama gitmişti. Bakmış hamam kalabalık hayret etmiş ve *"Bu saatte, bu kadar adam"* dedi.

Yıkanırken yanındaki yıkananlar;

"Bu adama ilişelim mi?" Diğeri;

"Ne yapıyorsun onun şeyhi uyanık, canımıza okur" dedi. Bu sözleri duyan Hakkı Hafız Efendi hamamdan alelacele çıkmış. Sabah vekâleye gelince İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Gardaşım, biz de uyanık olmasa idik, halin ne olurdu. Erken saatlerde hamama gitmeyin"

İhvanın biri, arkadaşının evine misafir olmuştu. O gece yatılı misafir kalmıştı. Fakat ihtilam olmuştu. Sabah kalkınca evin erkeği bir an dışarıya bir ihtiyaç için çıkmıştı. Bu arada evin hanımından yıkanmak için su istemişti. Yıkandıktan sonra evin erkeği gelip durumdan huylanmış, tüfeğini kaptığı gibi ihvanın üzerine yürüyüp öldürmek istemişti. İşin sonu kötüye varacağını anlayan ihvan;

"Şeyhim yetiş" diye bağıra bağıra kaçtı.

"niye böyle oldu ki, Efendi Hazretleri benim bu halime yetişmeli değil miydi, ben yanlış bir iş yapmadım ki," dedi.

Durum daha sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye anlatılınca;

"Gardaşlarım! Bizim yolumuzda şeriat önce gelir. Eğer biri şer-i şerifi aşmaya çalışırsa onun tarîkatı yoktur. Önce şeriat, sonra tarîkat, sonra şeriat. Şeriatın olmadığı yerde bizim tasar-

rufumuz da yoktur.”

Gavs’ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese’llâhü sırrahu’l-aziz Ankara ihvanına bir mektubunda tavsiyeleri şu şekilde idi.

“Gardaşlarım!

Birbirinizle bir araya geldiğiniz zaman, gönüllerinizi dünya taallukatından âri kılarak hep bir ruh gibi olmaya gayret ile celb-i himmet ve ruhaniyyet eylemeniz iktiza eder.

Bunun hilafındaki hareketler, maddî ve mânevî işlerinizin bozulmasına ve gönüllerinizin perişanlığına sebep olacağından, şu Ramazan-ı mağfiret nişanından birbirinizle hubben lillâh helâlleşerek, gayet samimi ve ciddi olarak muhabbet eylemenizi eltâf-ı ilâhiyyeden niyaz ederim.”

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir sohbetinde sevmek hakkında Musa aleyhisselâmın kıssasını anlattı.

“Allah Teâlâ, Tur-i Sina’da, Musa aleyhisselâma buyurmuşlar ki,

“Ya Musa benim için sen ne yaptın” Hz. Musa aleyhisselâm,

“Ya Rabbi namaz kıldım, oruç tuttum, zekât verdim” Buyurunca, Allah Teâlâ buyurur ki;

“Onlar senin için Ya Musa, karşılığını elbette vereceğim, benim için sen ne yaptın” sualine Hz. Musa aleyhisselâm,

“Yarabbi sen bilirsin” demesi üzerine Allah Teâlâ,

“Ya Musa, benim için bir kul sevdin mi? buyurmuşlardır.

“Onun için kul, Allah Teâlâ’yı sevmeli, her şeyi de Allah için sevmelidir. Gardaşlarım biz hepinizi Allah için seviyoruz,” yerde giden karıncayı göstererek,

“Şu karıncayı da, Allah için seviyoruz”

“Siz birbirinizi Allah Teâlâ için severseniz, gayret’u-llah zuhur eder. Allah Teâlâ hepinizi sever. Muhabbeti olan hata gör-

mez, görse de göz yumar. Her işte beraberlikten Allah Teâlâ razı olur. İdare ilmini öğrenin, insan kızınca şeytanın malı olur.

İdare müdâra ve dubâra.

Nefis çok mübarektir. Ruha âşık olmuştur. Aşkın kıymeti çok büyüktür. Âşık olmayan insan, insan değildir. Asıl mesele nefsi, ruha tâbi kılmaktır. Nefsin dediğine gitmemektir. Ne ararsan insanda mevcuttur. Bir şeyh (Şeyh Sena) Rum papazının kızına âşık olmuş. Ruh şeyhtir, Nefiste Rum papazının kızıdır. Hepinizi Allah Teâlâ'ya emanet ettik. Biz de zaten Allah Teâlâ'ya emane-tiz. Cenâb-ı Allah Teâlâ, hepinize mazhar-ı tevfik buyursun. Tarîkatta bir şey varsa, o da insanın gözü ayağının ucuna bak-masıdır.”

“Akıl nefsin yuları, başına takılırsa her türlü fenalıktan emin olur.”

“Gardaşlarım! Sohbetlerinizde edebinizi, muhabbetinize sa-hip olun. Her sohbette vuslat vardır. Hiç vuslatsız sohbet olmaz. Hiç bir şöhrat afatsız olmaz, öyleyse şöhretten kaçının.”

“Allah Teâlâ buyurdu: ‘kunû sadıkîn’ sadıklardan olun”

“Allah Teâlâ yine buyurdu: ‘kûnû maa’s-sadıkîn’ sadıklarla ile beraber olun”

“Gardaşlarım! Her insan sadık olamaz sadık olacak olan salih olacak olan ezelde bilindi. Siz bizimle olun. Biz sizinleyiz, siz aldığınız vazifelerinizi farz vacib edebi amellerinizi emri nehy-i nevafile ilahiyi zikr-i kesir ile murakaba-ı hayr ile bize yakınlığını-zı temine çalışınız. Sahabe ahlaklı olun abdestsiz yemeyin ve gezmeyin. Sahabe haram yemediler. Helâlin içinde şüpheliyi araştırdılar da Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemi sevdiler de yakın sahabe oldular. Siz de bizi sevin bize yakın olun. Bizi sev-diğiniz kadar Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve selleme oradan Allah Teâlâ'ya yakın olun.”

“Gardaşlarım! Ni’m-e’l Mevla ve ni’m-e’n-nasîr. Allah Teâlâ ne güzel dosttur ne güzel yoldaştır. O yüce Allah buyurdu “dua edin her şeyi Hakk’tan isteyin bizi de Hakk’tan isteyin. Dua ve

ilham Hakk'tandır. Fakat biz Allah Teâlâ'ya layık kul olmadık, lütfuna sığındık acizliğimizi bildikte kulluğa layık görüldük. Kul acizliğini bilmeli."

"Gardaşlarım! Kendinize acıyın, biz ihvanımıza acıyoruz. Her canlıya yerdeki karıncaya da acırız. Siz de acıyın dersinizi tesbihinizi ihvanımızın noksanını bize tamam ettiren bir güç var olduğuna hak ile iman edin. Biz dua etmemeye Hakk'tan hayâ ediyoruz"

"Kişi kabri başında ziyaretçisini idâre (mum) gibi, lüks lamba ışığı gibi, güneş gibi görür."

"Gardaşlarım! Kişi sevdiğini anarken sevgiye saygılı olmalı. Kimi andığını bilmeli tevhitte salâvat-ı şerifede edebine dikkat etmeli. Kişi yanındaki ile tevhitte salâvatı şerifede Allah ve Resûlünü sevgisini tefekkür edimiz hesap günü gelmeden kendini mizana çekeceğiz ölümü, kabri, kalkışı ve mahşeri tefekkür edeceğiz. Tarikatın edebi ikidir görüldüğün gibi olmak olduğun gibi görünmektir. İhvan abdestli olur emrolunduğu gibi amel eder. Nefsin bir silahı kalmıştır ameline edebine şöhretine gurur ettirmektir."

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizi bir ihvan ziyarete gelince,

"Vazifelerini yap." gelen kişi;

"Yapıyorum, vazife alalı teheccüd namazını bile terk etmedim" İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki:

"Git buradan varlık koktu" dedi.

"Allah Teâlâ buyurdu ki: mahşerde hiç kimseye soyu şöhreti sorulmaz. Kulu ameli edebi ile yakınlığı ile mükâfatlandırırız" Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Ashabım benden sonrada şirke düşmezsiniz, mahcup olursunuz. Fakat cedelleşeceğinizden mahşerde mahcup olacağınızdan endişem var."

"Ancak zamanın sonunda ümmetim yetim çocuklar gibi olur.

Fakat Allah Teâlâ'nın veli kulları olur. Eteğini tutan, sülûk gören azab görmez, fakat mahcupluk vardır."

"Her beldede sülûk gösteren sülûk görmüş icazetli halifele-rimiz ihvanımız var." Dedi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi her zaman faytona bindiği için Gaziantep'te ihvanlar yeni çıkmış arabalardan birini şoförü ile beraber Sivas'a getirmişlerdi. İhvanların niyetleri, yaşı ilerlemiş olan Efendi Hazretlerini rahat ettirmek idi. Ancak, Efendi Hazretleri;

"Gardaşlarım! Bunu götürün ihtiyacımız yoktur" dedi.

Yine aynı şekilde, Çorapçı Hanı'ndaki vekâlenin eski bir yer olduğu daha güzel bir yer yapılması için teklif yapılmıştı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yer değişikliğine razı olmamış-tır.

*"Cümle âlem zat imiş
Deryayı hikmet imiş
Hak ile vuslat imiş
Allah Teâlâ'dan gayri yok imiş"*

Gardaşlarım! Bunu altın harfler ile yazmak lazım."

"Gardaşım kim kime yaklaşırsa onun kokusunu alır. Bizimde gayemiz sizlere bir şey vermektir. Üç gün intisap etmiş ihvanı-mıza dahi hal veriz. Hiçbir ihvanımızı boş bırakmayız. Üç gün dahi ihvan olduysa Hal verdiğimiz hali ona haberdar etmeyiz."

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi evladı ile beraber yolda giderken, kalbinden geçti ki;

"Babacığım herkese himmet ediyorsun benim bazı kötü hal-lerim var bırakamıyorum."

Efendi aniden durdu ve aniden ona döndü.

"Oğlum harçlığın var mı?" o cevap veremedi. O ise ceke-tinden para çıkardı ve

“Al bunu oğlum, her şeyin bir zamanı var” dedi.

“Gardaşlarım! Ölmek varlığı bırakıp yokluğa ermektir. Yok, olacaksın ki, var olasın. Nefsini bilen Allah Teâlâ’yı bilir. Nefsini bilmeyen Allah Teâlâ’yı da bilemez. İnsan fani olursa Cenabı Allah o insanın konuşan dili, gören gözü, işiten kulağı olur.”

“Gardaşlarım! Şeyhim Mustafa Hâki Hazretleri ile ilk karşılaştığımda baktım ellerim onu eli (o zaman sakalım yoktu) sakalım onun sakalı olduğunu hissettim. Her halim şeyhim oldu. Şeyhinde fani olan Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemde fani olur, Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemde fani olan Allah Teâlâ da fani olur.

Efendi Hazretlerine ihvanları dediler ki;

“Başka şeyhlerin ihvanları uçuyor kaçıyorlar, niye bizde böyle bir hal yok”

“Gardaşlarım! Sinekte uçuyor. Siz uçmayı kaçmayı bırakın. Allah Teâlâ’ya kul olmaya bakın. Uçmak bir şey değil. Sizin Allah Teâlâ yanında sinek kadarda mı, kıymetiniz yok. Yoksa daha ne çalışıyorsunuz. Sizleri bir damla sudan bu hale getiren Allah Teâlâ değil mi? Onun için uçmaya kaçmaya bakmayın. Allah azîmü’ş şân bize kulum desin yeterde artar.”

Gavs’ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese’llâhü sırrahu’l-azizin ziyaretine gelen alevi kardeşlere;

“Gardaşım! Alevi misin?” dediklerinde,

“Evet, Efendim” demeleri üzerine,

“Gardaşım! Alevi olabiliyor musun?” diye sordu. Sonra dedi ki;

“Gel canım, bu işin Alevisi Sünnîsi diye bir şey olmaz. Hepimiz Allah Teâlâ’nın kuluyuz”

“Gardaşlarım! İşte hulasa sizler Allah Teâlâ’nın ehlisiniz. Al-

lah diyene “Ehl’u-İlah” derler, ne yazık ki, çalışmıyorsunuz. “Temûtune kemâ te’îşûne ve tub’asûne kemâ te’îşûne” dedi.

Dünyada hangi sıfatta ve ne amel üzerine iseniz o halde vefat edersiniz

Hangi sıfat üzere vefat ederseniz, o sıfat üzere haşr olursunuz. Müminin kalbinin daima Allah Teâlâ ile olması lâzımdır. Vefatımız zamanında dahi Allah Teâlâ ile olalım.”

“Ey Hâlık-ı kâinat! İlticâgâhım ancak sensin. Üzüntü ve sürûr zamanımda da sana yalvarırım. Günahlarım büyüktür, fakat senin affın ondan daha büyük değil midir? Münâcatımı işitiyorsun. Gönlümde muhabbetini eksik etme. Beni bin yıl ateşinde yaksan yine senden ümidimi kesmem. Rehberim sen olursan, hiçbir vakitte gümrah (yolunu kaybetmiş, sapıtmış, azmış) olmam. Sen bana yol göstermezsen ilelebet dalâletten kurtulmam.”

“Yâ İlâhi! En büyük korkum, beni kapından tard edecek olursan ne yapacağım. Senin yükselttiğini kimse alçaltamaz. Senin alçalttığını kimse yükseltemez. Hâlık sensin, hakîm ve âlim olan sensin, ilmin her şeyi kaplamıştır, rahmetin her şeye şamildir. Felâketzedelere yardım eden, musîbetzedelerin imdadına yetişen, kalbleri kırılanlara teselli veren Sensin. Kullarına yardım için daima hazırsın. Bütün esrar ve efkârı bilen Sensin. Bütün nimetleri bahşedensin. Fakirlerin dostu sensin. Sadıkların, tahirlerin yardımcısı sensin. Yardımını isteyenlerin hepsine yardım edersin”

“Ya Rab! Biz aciz, fakir, nakıs, zayıf ve fânî kullarınız. Ebedî ve ezeli olan, zengin ve kudretli olan, rahîm ve alîm olan sensin. Senin marifet ve muhabbet nurunu arıyoruz. Muhabbet ve marifetini ihsan eyle. Günahlarımızı affeyle.”

“Gardaşlarım! Bedenimiz helal rızıkla gıdalanıp, temiz kılıf olursa ruhumuz memnun olursa bu âlemde bedenimizi toprakta korur. Hem de ebedî âlemde tez bulur. Berzâh âleminde bede-

nimiz ruhumuzla beraber bekleyecek. Ebedî âlemde tekrar dirileceğimiz zaman ruhumuz bizi bulacaktır.”

Birisi İhramcızâde Efendiye gelerek mezarlık yerindeki arsayı kar amaçlı alıp satmayı sordu.

“Gardaşım, üzeri süpürge ile sürecekt kalınlıkta altın ile kaplı olsa, bunun hepsi kar olsa ölü arazisinden ve vakıf malından uzak dur.”

Ankara’dan gelen bir müfettiş gizli olarak bir süre takibat yaptı, gideceği zaman İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye gelerek kendini tanıtmış;

“Efendi Hazretleri siz müstesna bir insansınız, bu kadar insan, nefsinin düşünüp dünya menfaati için etrafınızda yuvalanmışlar ve nemâlanıyorlar.” dediğinde, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Gardaşım, biz bunların hepsini ve durumlarını da biliyoruz.”

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ihvanlar ile sahrada sohbet ederlerken o mevziden çingeneler geçiyordu. O ise onlara ikram edilmesini emir buyurmuştu. Orada bulunan birisi;

“Efendi Hazretleri onlardan cenabetlik çıkmaz, niye veriyor-sun” dediğinde, dedi ki;

“Senin burada kaç kuruşun var, mal kimin, mülk kimin, verin şunları, Gardaşlarım” diye ikaz etti.

Yemek yedirme konusunda ihtimam gösterirdi. Çünkü İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir yere misafir olmuş. Orada aç iken çay ikram etmişler. Bu durum ona sıkıntı verdiği için;

“Gardaşlarım! Bize çayı içirdiler de içirdiler. Mübarek, Canım! Karnımız aç diyemedik. Onun için gelen misafirlerimize karnınız aç mı? diye soruyoruz.”

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye birileri gelip hallerinden şikayetçi oldular. O da

“Allah Teâlâ, isteyene her şeyi verir. Allah Teâlâ’dan kendini (cemâlini) de isteyin. Gardaşlarım! Allah Teâlâ, kendini de verir.”

“Her isteğimiz yerine geliyor, onun için Allah Teâlâ’dan bir şey istemeye hicap ediyoruz.” “Gardaşım! Allah Teâlâ’nın rızasını al gönlünü yap, işini O’na gördür.”

“Gardaşlarım!

Bir kimse, ben öldükten sonra benim malımı dünyanın en cahil adamına verin derse; o adanıp malını Kur’an-ı Kerim hafızı olup ta manasını bilmeyene vermeli imiş yine bir kimse benim malımı âlim kimseye verin derse, o kimsenin malını velev ki, Kur’an-ı Kerim’i yüzünden okumasını bilmesin, Kur’an’ın hükümünce amel edene vermeli imiş.”

İhvanlardan biri, Efendi Hazretlerinin huzurunda sohbette iken gönlünden geçirir ki,

“Efendi’nin de hiç kerameti yok” o anda İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ona döner ve

“Gardaşım siz ders almadan önce Teheccüd namazına kalkar mıydınız?” o da, *“Kalkmazdım Efendim”* diye cevap verir.

“Peki, şimdi kalkar mısınız?” diye sorunca;

“Evet Efendim. Hem de hiç kaçırmam” diye söyleyince, Efendi Hazretleri;

“Gardaşım bundan daha büyük keramet olur mu?”

*En faziletli ilim ilm-i hal
En faziletli hal huzur-u hal
Kul rah-ı hakta buluna
Rahimdir Allah Teâlâ kuluna*

Bu âleme gelen küfrü ile gelir. Neyi seversen onunla kalırsın, ne ile meşgul isen sen O'sun. Şeriatı gözetin, şeriatı gözetmeyenin tarikatı olmaz. Ama sol el ile yemek mekruhtur, fakat onu görmek haramdır"

Samsunlu belediye zabıtası Rasim Efendi bir gün İhramcızâde Efendiye ziyarete geldi. Onu severdi. Onu yanına oturttu. Hoşbeşten sonra

"Efendim eskiden Samsun'a gelip gidiyordunuz. Şimdi gelmiyorsunuz."

"Canım Rasim Efendi, büyükler bir yol öğretti. bir gizli yol öğretiler. O gizli yoldan gidip geliyoruz, siz görmüyorsunuz."

"Gardaşlarım nerede olursanız olun biz sizi görürüz."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi (Samsun) Terme İlçesi'nde sahrada ihvanlarla oturur iken, eşraftan bir zât, dünya gözü ile sohbete birinin uçarak katıldığını ve oturduğunu görmüştü. Dikkatlice onu takip etti. Sohbet bitince o uçarak gelen zât ile görüşmek istese de görüşememiş onu gözden kaybetmişti. Uzunca bir zaman geçtikten sonra bu durumu gören kişi, Sivas'a İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye ziyarete geldi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi her zaman olduğu gibi Çorapçı Hanı'nda bulunan vekâledeki sohbetine katılmıştı. O kişi sohbet esnasında hafif bir uyku ile uyanıklık arasında kendisini başka bir âlemde gördü.

Çok güzel bir yer ve nurânî bir zât yürüyordu. Peşine takıldı. Onun mânevi durumundan istifâde ederim düşüncesiyle gayret edip yetişmek arzusunu içinde duydu. Fakat bir türlü yetişmek mümkün olmadı. Nihayetinde o nurlu zât, uzakta görünen eve girince, o kişide o tarafa yönelip kapıdan içeri girdi. Nurânî zâtı evde yatan hastanın başında dururken gördü. O nurânî zât ise, bu zâtı görünce diğer kapıdan telaşla kaçıp gitti. O kişi yatanın ağır hasta olduğunu anlayınca içinden gelen bir niyetle birazda

dinlenirim diye, Yasin-i Şerif-i okumaya başladı. Okuma bitince, hasta olan kişi son nefesini vererek Hakk'a yürüdü. Bu arada, bu olayı mânada müşahede eden kişi kendine geldi ki, Efendisinin karşısında çay içiyor. Biraz sakinleştikten sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Gardaşım! O hasta olan kişiyi tanıdın mı?" Bu kişi hatırlayamadığını belirtince;

"Hani, görmüştün ya. Terme'de sahrada iken sohbetimize uçarak biri gelip oturmuştu. O Kâdiri şeyhlerindendi. Hasta idi. Şeytan Hakk'a yürüyeceğini anlayınca nurlu zât kılığına girerek imanını çalmak için onun yanına gidiyordu. Allah Teâlâ bu durumu bize bildirdi."

"Gardaşım! Bizde o zâtın, iman ile ruhunu teslim etmesi için senin ruhunu şeytanın peşine taktık. Onu yalnız bırakmadığın için şeytan kendisini kurtarmak için hastayı terk edip gitti. Sende o uçan şeyhin imanla göçmesine sebep oldun."

"Gardaşlarım! Kıymetinizi bilin."

"Gelen gelsin saadetle, giden gitsin selametle."

"Gardaşlarım! Şu görmüş olduğunuz yıldızlar, sizin aklınızın alamayacağı şekilde dünyadan çok büyük, Allah Teâlâ'nın yarattığı varlıklardır. Bunların üzerinde de Allah Teâlâ'ya itaat eden mahlûkatlar vardır. Onlar da Allah Teâlâ'yı zikrederler, kulluk ederler. Yalnız onların şekilleri bize benzemez. Bu ayrı bir meseledir"

Hayırseverler camii de 1962 yılında hizmete açıldı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, hasta olan oğlu Halis Turgut Efendi'nin ağrılarının arttığı günlerde onu görmeye gitti. Oğlu;

"Efendi Babam, ızdırabım çok arttı. Emanetinizi teslim alın"

niyazında bulundu. sükûtle karşıladı. Fakat en son niyazında,
“Efendi Babam, isyan etmekten korkuyorum, emanetinizi
alın” ricasına, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;
“Peki, Gardeşim! Allah Teâlâ’dan ricacı oluruz” eve geldik-
ten biraz sonra vefat haberini getirenlere,
“Biliyoruz gardeşim, biliyoruz” dedi. 10.12.1963 tarihinde
Halis Bey Hakk’a yürüdü.

7 Nisan 1964 Şamdan teyyare ile ve hac yolculuğu yapıldı.
11 Nisan 1964 Mekke’de Halis Beye, Kemal Beye, Hayriye
Hanıma, Mevlude Hanıma vekil hacı tedarik edildi.

Hafik İlçesi merkezinde bulunan Yeni Camii (1964) nin ya-
pımı için gerekli malzeme, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi tara-
findan tedarik edildi. O zaman Hafik Müftüsü Mevlüd Sarıoğlu
Efendi’nin başkanlığında yapım işi yürütülmüştü. Caminin ya-
pımına Karadeniz bölgesinden bir vatandaş dahi kum göndere-
rek bu hayrattan nasiplendi. Onun için kapı girişinde şu dörtlük
yazılıdır.

*Hakk’ın hazinesi boldur.
Ümidini sen O’ndan um
Bu camii yapılırken
Karadeniz’den geldi kum*

Bir gün ihvanlar hal bozukluğu içinde;
“Efendi biz olmasak hatmini kime okutacak, biz olmasak o
ne yapacak” diye söylenmişlerdi. Bu hale vakıf olan
İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sohbet esnasında ihvanlara
dedi ki;
“Biz, Ermeni Kirkor’a (sohbete o gün gelmiş olan) bile oku-
turuz. Oda olmazsa küplere bile okuturuz, bir ihvan şeyhsiz,
şeyh de ihvansız olmaz.” Vekaledeki küpler tıngırdamaya başla-

dı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin çerkez olan bir ihvanına, yine çerkez olan bir hoca;

“Canım, siz bu İsmail Efendi de ne buldunuz? Aslında O, cahilin birisi” demiş, o ihvanda;

“Yok, canım, benim şeyhim çok büyük ilim sahibidir” şeklinde müdafaa da bulundu. Hoca da;

“Gel beraber gidelim. O senin şeyhini bir imtihan edeyim de ihvanlar arasında nasıl rezil olduğunu gözlerinle gör” dedi ve vekaleye geldiler.

Hoca, Kur’an-ı Kerim’in tefsiri zor olan bir ayetini sormayı kararlaştırmış. Vekaleye girip oturduklarında, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi orada bulunan bir hafıza;

“Kur’an-ı Kerim’in falan suresinin, falan ayetini” oku dedi. Hafız da hocanın sormayı düşündüğü ayet olan bu ayeti okudu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu ayetin tefsirini yaptı ve dedi ki,

“Bu ayetin daha geniş bir tefsiri daha yapılabilir”

Daha geniş bir tefsir yaptıktan sonra,

“Canım, bu ayetin tefsiri için bundan daha genişi yapılabilir” dedi çok geniş ve anlamlı bir tefsire başladı.

İmtihan için oraya gelen hoca ihvana çerkezce,

“Bana bir hal oldu. Herhalde hastalanıyorum” demesi üzerine İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, çerkezce dedi ki;

“Hoca, iyi olursun inşâallah”

Hoca, beraber geldiği ihvanla vekaleden çıktıklarında dedi ki,

“Canım, sizin bu şeyhiniz çok bilgili bir zatmış. Baksanıza bizim lisanımızı dahi biliyor.”

İmtihan için gelip kendi imtihan oldu.

Bu türlü kişilerin bu enaniyetleri hep yolda kalmalarını sebep olmuştur.

“Gardaşlarım! Allah Teâlâ’dan başka bir şey yoktur. Zaten bizde yokuz. Bizi yok bileceksiniz. Bizde sizinle düşüp kalkıyoruz. Konup göçüyoruz. Ama biz, biz de yokuz.”

Beni bende demen bende değilim

Tenim boş gezer dondan içeri

“Mecnun ve Leylâ vardı. Mecnun âşık idi. Leylâ bir gün yanına gelip, “ben Leylâ’yım” diyince Mecnun, “ya bende ki Leylâ kim” demiş. Meğer Leylâ olmuş.

Gardaşlarım! Allah Teâlâ’yı isteyin. Allah kendini verir. Bu hal ile olun Gardaşlarım! Bu âlem bir hayaldir.

“Gardaşım, Allah’dan hayâ ediyoruz. Bakıyoruz, gönlümüze ne geliyorsa o oluyor. Allah’dan utanıyoruz.”

Allah için birbirinizi sevin, biz sizi Allah için seviyoruz. Karıncayı da Allah için seviyoruz ne görüyorsak Allah’ı görüyoruz. Sizi de gördük Allah’ı gördük. Biz Allah’a sarılmışız ki, siz bize sarılıyorsunuz.”

“Vaktinizin kıymetini bilin. Dünya beni aldattı. Üstü bal tadı, altı beni aldadı.”

“Gardaşlarım! Hepimiz misafiriz. Misafir aç olmayacak, ev sahibine güç olmayacak misafirliğimizi bilmeliyiz. İnsan bar (yük) olmamalı, yar olmalı, yani hizmet ehli olmalıdır.”

Şarkışlalı İsmail, mide kanseri olmuş ve doktorlar ameliyat önermişlerdi. O da sıkıntısından İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi’yi ziyarete gelmişti. Bu zaman içinde Gaziantep’li ihvanlar gelmişler sahra sohbetine gidilmişti. İhvanlar çiğ köfte yerlerken Şarkışlalı İsmail yemiyerek ortada dolaşıyordu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

“Gel Gardaşım! Gel” diye işaret ederek “Bizim köftemiz şifâdır” iki tane çiğ köfte verdi. O da yedi. Bir ay sonra doktora giden Şarkışlalı İsmail’e tekrar yapılan tetkikler karşısında doktorlar şaşırarak “ne zaman ameliyat oldun hiçbir hastalık kal-

mamış” diye söylediler.

Varlıktan Allah Teâlâ’ya sığınırız. Biz hiç kimseyi hor görmeyiz. En günahkâr insan tövbe eder. Allah Teâlâ’nın sevdiği kulu olur. İbadetine güvenen insana varlık gelir ve mahvolur.”

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ihvanları ile hamama gitmek âdeti idi. Bu sefer yine Tenekeci Rahmi Usta ile gittiler. Tenekeci Rahmi Usta için bu bir fırsattı. Çünkü senelerdir içini kemiren bir kurdu vardı. Efendisine hamam sonunda bir karpuz yedirebilmek. Yirmi sene belki bekledi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yıkanırken o hemen fırsatını bulup dışarı çıkar. Karpuz arar. Fakat mevsim kış ve karpuz yoktur. Çaresizlik içinde çok düşünen Tenekeci Rahmi Usta birkaç kilo nar alır ve hamama döner. Efendi Hazretleri çıkmış dinlenmektedir.

“Gardaşım Rahmi, nereye gittin?” Tenekeci Rahmi Usta;

“Efendim seneler önce, yine böyle hamamdan çıkıp dışarı çıkmıştık. Bana karpuz mu almaya gittin diye sormuştunuz. Ben ise, böyle bir niyetle gitmemiştim. Fakat o gün bugün bu dert beni meşgul yiyip bitirdi. Ne olur bu narları o karpuzun yerine kabul edin.” Dedi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu durumdan çok duygulandı. O hafta sohbetlerinde bu konu üzerinde çokça durdu ve

“Gardaşlarım! Biz Tenekeci Rahmi Usta’ya seneler önce bir şey söylemişiz. O ise, bunu bunca sene unutmamış. İşte ihvan böyle olmalı, bir derdi olmalı ve unutmamalıdır.” Dedi.

Hacı Hasan Akyol Efendi, hanımı ile 45 sene evliliğinde bir huzur bulamamış artık şikâyet için Efendisine gelmişti.

“Efendim 45 senedir ben sağa gitti isem, o sola gitti bir huzurum yok” demiş. Efendi Hazretleri;

“Gardaşım! Bizde senelerdir aynı haldeyiz.” Dediğinde Hacı

Hasan Akyol şikâyetinden vazgeçti.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir sohbetlerinde anlattı.

“Cibril-i Emin hazretleri Cenâb’ı Hakk’a iltica ediyor,

“Yarabbi müsaade et de, Senin şu âlemlerini ben bir dolaşayım” diyor. Cenâb’ı Hakk;

“Ettim, Ya Cibril-i Emin” diye buyurması üzerine Cibril-i Emin epeyce bir zaman dolaştıktan sonra;

“Aman Yarabbi ben hata etmişim. Senin âlemlerin dolaşmakla bitmezmiş” diyor. Allah’ü Zül-celal Hazretleri;

“Ya Cibril-i Emin, filan yerde piri fani bir kulum var. Ona git, şu anda Cibril-i Emin nerede diye sor” diyor. Cibril-i Emin denilen yere varıyor. O zatı muhteremi buluyor,

“Senden bir şey soracağım” diyor. O zatta;

“Sor bakalım. Ne soracaksın” dediğinde;

“Cibril-i Emin nerededir?” diyor. Mübarek Zat’ı muhterem şöyle bir rabita ediyor, bir an kadar durduktan sonra başını kaldırıyor;

“Bütün âlemleri dolaştım, hiçbir yerde yoktu. Cibril-i Emin sen olsan gerektir” diyor. Bu sefer Cibril-i Emin Cenâb’ı Hakka dönüyor,

“Aman Yarabbi bundaki hikmet ne? Nasıl oldu bu iş” Allah Teâlâ;

“Ya Cibril-i Emin onu da ondan sor” diyor. Bu sefer dönüp;

“Evet, Cibril-i Emin benim, her şey sana malûm. O zaman nasıl oldu bu iş” demesi üzerine, o zatta dedi ki;

“Ya Cibril-i Emin! Sen Allah’ü Azim’üşşana Âlemlerini dolaşayım dedin. Kendi arzu ve isteğinle dolaştın. Muvaffak olamadın”

“Biz ise, hin-i sebâvetimden beri kendi arzumla hiç hareket etmedim. Biz işi oraya havale ettik. Bilen de O’dur, bildiren de O’dur. Hepsi O’dur. Ya Cibril-i Emin”

“Bunu bilen bir kul imiş. O’da biz imişiz. Gardeşlerim”

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bir gün Kazım Bey ile ikindi namazından sonra faytona binip eve geldiler. Faytoncuya ücret ödemek için ceplerini arayıp para olmadığını görünce;

“Gardaşım! Şu faytoncunun parasını ver” diye emretmeleri üzerine, Efendi babası faytoncuya her zaman beş lira verdiğinden o da cebinde var olan beş lirayı faytoncuya verdi. Devlethâneye girip yukarı büyük odaya çıktılar. Akşam vakti yaklaşınca kadar beraber oturdular. Kazım Efendi akşam yaklaşınca gitmek için izin istedi, sırtını çevirmeden kapıya doğru giderken İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki,

“Gardaşım! Senin harçlığında yok. Dur sana bir harçlık vereyim”

Elini koyun cebine atıp çıkardığı yüz lirayı harçlık olarak verdi.

Sivas Müftüsü, Müftü İbrahim Efendi sağlığı sırasında devamlı İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin aleyhinde bulunmuştu ve bir gün hastalanıp yatağa düşmüştü. Yanından devamlı bulunanlardan hiç kimse, ziyaretine gitmemişti.

Bir cuma günü cuma namazından sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi oğluna,

“Oğlum Kâzım, Müftü İbrahim Efendi hasta imiş, onun ziyaretine gidelim. Şuradan bana bir zarf bul” dedi. Zarfa beş yüz lira koyup kapadı. (Tabi bu o zamanın beş yüz lirası.) Ayrıca meyve alındı ve evine gittiler.

Edeben hastanın ziyaretinde bulunacak kadar kaldıktan sonra çıkarken, o para konulan zarfı, İbrahim Efendi’nin yastığının altına koydular.

Ziyaretine gelen emekli müftü Mevlüt Sarıoğlu’na,

“Canım, biz Efendi Hazretlerini yanlış tanımışız. Efendi Hazretleri çok büyük insan imiş de biz bilememişiz” dedi.

*Dil-gamı ha-hed cüda-i zi-tu amma çu-kunem
Derd-i eyyam bir faide-i dil hahest
Hayali Yar ile her-dem benim rüyalarım vardır
Kemend-i buy-i zülfünden uzun sevdalarım vardır.
Gardaşlarım!*

Dâhil ve hariçten bunca hücumlara rağmen mücahede yolunda bulunmak, meyus olmamak icap eder.²⁸ Kabz ve bast ikisi birer kanat olduğu ve sâlikin onlarla ikmal-i hal ve makam eylediği birçok zevatın zahir ve batın birçok iptilalara göğüs gerdikleri meşhurdur. Siz de muhabbet ve muhalasat yolunda devamla her biriniz büyük azim ve ihtimam edesiniz.²⁹ Vukuat-ı âlemden mükedder olmamak lazım.³⁰ Çünkü bu cihan muvakkat bir zıl-dan ibarettir.³¹ Âlemi-ukba ise, ebediyettir.³²

Dünyanın fani olduğunu yakinen bilenler nîk-u bednine aldanmazlar.³³ Zenginlik ve fakirlikte böyle olmak lazımdır.³⁴ Talib-e zat-ı ahadiyet gerektir ki, değil bu faninin iyş-u nuş-u izz-ü cah-ı hatta bir cümle müşahadat ve tecelliyattan geçip “Lâ” (yok) tahtında idhal eyle ki, anın kâffesi zılâlen müstesnadır.³⁵ Yani esma ve sıfat arifin melhuzu olmaya ancak zikr-i kesir ve murakabe-i dil ve hayr ile meşgul ola, her kesin halini hoş görüp, insan kendi yakınlığını temine çalışmayı adet etmelidir.³⁶ Vesselam-ü ala men-i’ttebea’l Hüdâ

İsmail Hakkı Toprak

Gavs’ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese’llâhü sırrahu’l-aziz sohbetlerde Âşık veysel’in bu tür-küsünü okuturdu.

*Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sâdık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sâdık yârim kara topraktır*

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sâdık yârim kara topraktır

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
Kazma ile döğmeyince kıt verdi
Benim sâdık yârim kara topraktır

Âdemden bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyve yedirdi
Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sâdık yârim kara topraktır

Karnın yardım kazmayman belinen
Yüzün yırttım tırnağınan elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sâdık yârim kara topraktır

İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sâdık yârim kara topraktır

Bütün kusurumu toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sâdık yârim kara topraktır

Her kim ki, olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser

*Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sâdık yârim kara topraktır*

"Dünya'da Türkiye, Türkiye'de Sivas'ın kıymetini bilin."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemin *"Maşerde ümmetimi çokluğu ile öğüneceğim."* buyurduğunu ifade etti ve

"Gardaşlarım! Her asrın halifesi gibi, bizde ihvanımızın çokluğu ile öğrenürüz" dedi. Daha sonra evinin önünde havuz yapan ihvanları eve çağırdı ve onlarla çay içer iken, uzun bir müddet rabitadan sonra dedi ki;

"Gardaşlarım! Siz görevinizi bugün burada çalışarak ve yorumlararak edâ ettiniz. Allah Teâlâ her kula bir görev verdi. Bize de bugün bir görev verildi. Allah Teâlâ meleklerle bu yıl kıtlık olacak buyurdu. Melekler razı oldular. Bize de bu ahval ilham olunca razı olmayıp, Ya Rabbi kullarına kıtlık iptilasını verme, dedik. Duamız kabul olundu."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir gün Sivas'ta Tekkeönü'ne sahraya giderken bir araba geldi. Şoförün yanında hanımı vardı. Elini uzattı. Arabaya, şoför yanına alacaktı. Kadının yanına oturmayacağını belirterek eli ile reddetti. Sahrada dedi ki:

"Herkesi acırız himmetimiz olsun isteriz. Fakat şeriatı çöpe atmıyoruz."

"Gardaşlarım! Hiç kimsenin hatasını da görmeyiz."

"Gardaşlarım! Gayrının hatası dağ kadar olsa, kendi hatanız mercimek tanesi olsa, gözünüzün bebeğine hatanızı tutun, gayrının dağ gibi çok olan hatasını görmezsiniz. Şeriat böyle değil."

"Hata ne kadar küçükte olsa tarikat yoluna set olur. Nefis yemekten şöhretten hoşlanır. Ruh zikirden yokluktan hoşlanır. Ruhumuz ezelden bize misafir geldi. Onu incitme memnun et."

Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“Müminin ruhu daldan dala atlayan kuş gibidir cennetteki yerini görür.”

“Gardaşlarım! Fen ilerledi Almanya da bir arabayı 7 günde, Amerika da bir uçak 37 günde yapılıyor. Fakat fen daha da ilerleyecek kişi eynine giydiği elbisenin düğmesine basacak kendini istediği yerde bulacak. Fakat maneviyat üstünlüğü devam edecek. Allah Teâlâ nebilerin velilerin sesini veli kullara duyuracak.”

Gayet açık saçık giyinen bir mühendis hanım ziyarete geldi. Eşi Hafız Hanım’ında bulunduğu odaya gelip, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiden tarîkate intisap etmek istediğini belirtti. Bir suskunluk oldu.

“Efendim, bana ders tarif etmediğin sürece bu odadan dışarı bir adım atmam” diye ısrar eder. Bunu üzerine

“Peki, kızım seni de derviş yapalım” deyip ders tarif ettiler. Ders tarifini alan bayanın gitmesinden sonra, Hafız Hanımefendi,

“Canım sende her önüne gelene ders veriyorsun. Böylelerine ders tarif edilir mi?” demesi üzerine, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Canım, bir de böyle ihvanımız olsun”

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, şikâyeteye gelen kişiye

“Allah Teâlâ’ya bu kulu yaratmasını bilmemişsin mi diyelim”
“kuldur hata işler, üçer, beşer” dedi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi son eşi olan Hafız Hanım’ın gözleri görmediğinden ve Sivas’ta tedavisi mümkün olmadığından tedavi ettirmek üzere Ankara’ya götürmüştü. Göz doktorlarının yaptığı araştırma sonucu Hafız Hanım’ın gözlerinin açılmasının mümkün olmadığı anlaşıldı. Fakat göz doktoru;

“Efendi sizin gözlerinizin de tedaviye ihtiyacı var” diyerek yaptığı muayenede her iki gözünün de katarakt hastalığından tamamen kapanmış olduğunu görerek, hayretle;

“Efendi siz bu gözlerle nasıl yola gidiyorsunuz?” dedi. Derhal gerekli işlemler yapılarak ameliyat yapıldı.

O zaman yapılan katarakt ameliyatından sonra yirmi dört saat sırtüstü ve yastıksız hiçbir tarafa dönmeden yatmak gerekiyordu. Sivas’a dönüşlerinde dedi ki;

“Gardaşlarım! Biz dervişliği yirmi dört saat sırtüstü hareket-siz yattığımızda öğrendik. Çünkü o da dervişlik gibi sabrı gerektiren bir iştir”

“Gardaşlarım! Mecnun ve Leylâ vardı, Mecnun âşık idi.

Leylâ bir gün yanına gelip, ben Leylâ’yım demiş, meğer Leylâ olmuş. Mecnun ellerini açarak ya bendeki Leylâ kim demiş.

“Bu vücudum mülkü elden çıkmadan
Çarh-ı devran bu binayı yıkmadan
Suretle mana bir arada iken
İki âlemde fırsat elde iken
Gel Hubb-u dünyayı gönlünden gider
Alasın can âleminden bir haber.”

Mecnûn’a sordular Leylâ nice oldu
Leylâ gitti adı dillerde kaldı
Benim gönlüm şimdi bir Leylâ buldu
Yürü Leylâ ki, ben Mevlâ’yı buldum
Leylâ Leylâ derken Allah’ı buldum

Bu hal ile olun, Gardaşlarım! Bu âlem bir hayaldir. Allah Teâlâ için birbirinizi sevin. Biz sizi Allah Teâlâ için seviyoruz. Karıncayı da Allah Teâlâ için seviyoruz. Dışarı çıkıyorum, bakıyorum, ne görüyorsak Allah Teâlâ’yı görüyoruz. Sizi de gördük Allah

Teâlâ'yı gördük. Biz Allah Teâlâ'ya sarılmışız ki, Siz bize sarılıyorsunuz."

"Biz, Allah Teâlâ'ya sarılmışız ki, bize sarılıyorsunuz"

04.03.1966 tarihinde Efendi Hazretlerinin Kazım Efendi Pakize Hanımla evlendi.

1966 yılı hac dönüşünde vekâlede, Hacı Bekir Efendi yüksek sesiyle,

*Cânân ilinin güllerinin bağı göründü
Dost ikliminin lâlesinin dağı göründü
Envâr-ı Muhammed doğubên tuttu cihanı
Şakku'l kamerin mu'cize parmağı göründü
Kaygu gecesi gitti kamu kalmadı korku
Eyyûb'a dahi sıhhatinin çağı göründü
Dil hastasının derdine dermanı erişti
Şemsî'ye bu gün dostunun otağı göründü*

Söylüyor ve ağlıyordu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sonra dedi ki;

"Gardaşlarım! Mahşerde böylece toplanacağız. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellemin Havz-ı Kevseri'nin başında bütün tevhit ehli ehlullah cem olacağız cemâle tevhid sesleriyle gideceğiz. Tevhit ehli Ehlu'llâh'a, Nâci Fırkası'na yakınlığa vesile tayin olunduk.

"Gardaşlarım! Tevhîd ehliniz. Nâci Fırkası sıratı görmeyecek. Hesapta sorulmayacak. Mahşere gidiş yokuştur." dedi elinde tesbihi dik tuttu 33 sübhâna'llâh'ı tarif etti.

"Sırat düzdür." dedi 33 elhamdüli'llâh'ı düz tutarak tarif etti.

"Cenneti cemâle gidişimiz iniştir" dedi 33 Allah-u Ekber'ı aşağı tutarak tesbihini tarif etti.

"Her namazın sonunda tefekkürle okuruz" dedi. Biraz sükût-

tan sonra başını kaldırdı, buyurdu ki;

“Gardaşlarım! Ölümü, berzâhı mahşeri tefekkür edin. Namaz kılarken Beytu’llâhı, salavât-ı şerife okurken de Ravza-ı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi tefekkür edin ve hatırlayın. Gayri zamanda bizi hatırlayın. Yolunuz düşerse Mekke’ye Medine’ye gidin. Fakat bizi unutmayın. Bizi Sivas’ta bulursunuz.

Gardaşlarım! İhvanımız bizi unutmaz. Bizde ihvanımızı almadan cennete gidersek, cennet bize haram olsun” deyince ihvan gözyaşıyla ayağa kalktı Şeyhimizde ayağa kalktı elini öpen her ihvana “Fî-emânî’llâh”³⁷

1966 yılında Sivas vekâlesinde İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi gelmeden Damadı Hayyat Mehmed Efendi ihvanlara anlattı ki;

“Bir seher vakti uyandığımda ablanız (Efendi Hazretlerinin kızı Hayriye Hanım) yatağında oturmuş ağlıyordu. Bende “Ne oldu” dedim. Ablanız dedi ki;

“Biz diğer ihvane hanımlarla beraber Yukarıtekke’de medfun sahâbî Abdülvahhab Gazi Hazretlerini ziyarete gittik. Türbeyi ziyaret edip bir fatiha üç ihlâs ve üç salavât-ı şerife okuyup, “Ya Rabbi bu ziyaretimizi salihlerin ziyareti gibi kabul ve makbul et,” dedim. “O anda aklıma düştü ki, Ya Rabbî Habîbinin yüzünü görmeyen, sözünü duymayan bizlere ashâbını ziyaret etmeyi lütfettin. Şükrünü edâ edenlerden bizi ayırma” diye dua ettim. Gece Abdülvahhab Gazi Hazretlerini rüyamda gördüm. Bana;

“Evladım bizi ziyaret ettin, güzel ettin. Fakat senin öyle bir baban var ki, Allah Teâlâ onun gözünden bu âleme nazar ediyor. Fuyuzâtı ilâhi onun izni ile âleme dağılıyor. Başkasından medet ummak taştan medet ummaya benzer.” dedi, onun için ağlıyorum.” Hayyat Mehmet Efendi sözlerine şu şekilde devam etti.

“Gardaşım! Ablanız genç yaşta Hakk’a yürüdü. Öyle icap et-

ti. Bende evlenmedim. Şeyhimin sevgisi üstüne sevgi tutmadım.”

“Bu âlem âdemden doğar. Âdem olmasa cihan olmaz. Eğer bu âlem olmasa, bu âleme âdem olarak gelemes. Ancak bu âleme gelen, küfrü ile gelir.”

“Gardaşlarım, Allah Teâlâ’nın kulunu sevmek o kulda kusur görmemekle olur. Başkasında kusur gören kendinde varlık görür. Allah Teâlâ’ya sonsuz hamd olsun ki, bulduğum bu Allah Teâlâ sevgisiyle Allah Teâlâ’nın kullarına hizmet etmek ve onlara faydalı olmak en büyük dileğimdir.”

“Gardaşlarım! Eğer biz kendimize düşen vazifemizi yapamıyorsak, bu vazife bizden alınsın; sizler bir şey alamıyorsanız bizler ne yapalım.”

“Söylenen sözler Allah Teâlâ ve Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem söylenmiş sözlerdir. Ancak yol bizden geçtiği için bize söylenmiştir. Fenâfî’l-ihvân olduysanız, bu sözler ihvana, Fenâfî’ş-şeyh olduysanız bu sözler şeyhe, fenâfî’r-resûl olduysanız bu sözler Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem, bekâbî’llâh olduysanız bu sözler Allah Teâlâ’ya söylenmiştir”

“Gardaşım sevmeli sevilmesi. Her insanın sevgisi Allah Teâlâ ve Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem ulaşmaz. Siz bizi sevin, bizde şeyhimizi seviyoruz. Bu sevgi, silsileyi meşâyih yolu ile Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem, oradan Allah Teâlâ’ya ulaşır.”

Seyyid Osman Hulusi Efendi Mekke’de bize bir sohbetinde dedi ki:

“Efendimle dört defa Kudüs yoluyla Hacca geldik. İlk üç haccımızda Kudüs’teki Mescid-i Aksa’daki âlimlerden hiçbir kimse şeyhimin önüne geçip namaz kıldırmadı. Şeyhimizin ilim sahibi olduğunu görmüşler. 1967’de dördüncü haccımızda yine Mescidi Aksa’ya uğradık. Şeyhimize bu sefer itibar etmediler. Bunun

üzerine Şeyhim,

“Oğlum Hulusi! Başlarına bir musibet gelecek.” dedi. O sene İsrail Kudüs’e girdi.

Şeyhimle Mekke’ye geldik. Arafat’tan döndükten sonra Mina’da Mescid-i Hayf da kimse önüne geçmedi, şeyhim imamlık yaptı. Oradaki âlimlerden birisinin bu hal acayibine gitmiş ve dikkatini çekmiş. Bu kadar çok âlim varken bu kişiye niçin imamlık yaptırıyorlar, diye. Bu düşünceler içindeyken Efendi Hazretleri cemaate yüzünü dönmüş ve manevi bir el cemaatin üzerinden geçerek şeyhime öptürdüğünü görmüş. O zat hatasını anlamış ve ayağa kalktı:

“Gardaşlarım ben bir hataya düştüm. Benim üzerime basmadan kim bu kapıdan geçerse Allah Teâlâ haccını kabul etmesin.” Cemaat üzerinden zarar vermeyerek geçtiler. Daha sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yerinden kalkarak geldi ve

“Kalk Gardaşım! Kalk, kabul (bağışlattık) ettirdik seni.” Şeyhimin elini öptü ve oradan ayrıldı. Bu olaydan sonra İslam âlimleri daha çok Sivas’a geldiler.”

Gavs’ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese’llâhü sırrahu’l-aziz 1967 yılındaki bu haclarında Medine-i Münevvere’de Mescid-i Nebevi’nin “Sıddık Kapısı” karşısında Hamamcı Şaban Aydın ve Gemerekli Abdussamed’inde bulunduğu bir sırada, Seyyid Osman Hulusi Efendi ye dönerek;

“Gardaşım Hulusi! Senin ecdadın bizim ser-tâcımızdır. Üzerinize büyük bir vazife intikal ediyor. İhvan’a sahip çıkıp, hizmet edersiniz” dedi. O da cevaben “estağfirullah Efendim” dedi.

Sivas Devlet Hastanesine yeni tayin edilmiş olan bir Dâhiliye Doktoru Ahmet Kemal Köksal İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi evine davet etti. Sırrı Su, Avni Bey ve Öğretmen Ahmet Bey’i de yanına alarak ziyarete gittiler. Dr. Ahmet Bey’in hanımı gayet açık giyinmiş olarak hiç çekinmeden karşılına çıktı.

“Efendim ben hayatımda oruç tutmadım, Namaz kılmadım ne yapmam lazım?” dedi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Keffâret belki zor gelir. Oruç tutmadığınız günleri hesaplar, bugünkü rayiç bedelden fıtır sadakası verirsiniz. Hiç ara vermeden 60 günde oruç tutarsınız ve namaza da başlarsınız, tövbe istiğfar edersiniz. Allah’ı Azim’üşşanın rahmeti çoktur. Tövbe edeni Allah Teâlâ sever ve af eder”

Saime Hanım söylenileni yaptı ve kapandı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin teslimiyetli ve en iyi talebesi oldu. Öyle ki, Ahmet Bey’in Cidde’de vazife gördüğü zaman içerisinde hacca gelmiş bulunan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi için öğle ve akşam yemeklerini Cidde’de ³⁸ pişirip sıcaklığı ile Mekke’ye yetiştirirdi. Bu hal o hac sırasında her gün vuku buldu.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Medine’de çay içmek için bardağını alıp yudumlamak isterken

“İçinizde namazı kim tehir etti?” diye sual buyurdu. Kimse cevap vermedi. Bir müddet sonra tekrar

“Gardaşım! Sizlere soruyorum, duymadınız mı?” “Namazı tehir eden var mı?” diye tekrarlayınca Şen Mehmed Efendi,

“Efendi Hazretleri ben semaver ile ve meşgul oldum da biraz vaktini fevt ettim” dedi. Bunun üzerine

“Şeriatı gözetmeyenin tarikatı olmaz.”

“Bu yolun evveli şeriat, ortası tarikat, sonu yine şeriat.”

“Gardaşlarım! Bizim tarikatımız ne kadar büyürse büyüsün, ne kadar incelirse incelsin, şeriattan kıl kadar ayrılmasına imkân yoktur”

“Şeriatla kıl kadar noksanı olanın, havada uçtuğunu görürseniz, vurup kanadını kırın. İstidraçtan ³⁹ başka bir şey değildir.”

Medine-i Münevverde Anteplilerle beraber sohbette otururken İhramcızâde İsmail Efendi;

“Gardaşlarım size müsaade” dedi. Fakat hiç kimse yerinden kalkmadı.

İhramcızâde Hazretleri birden kendinden geçti. Murakabe halini aldı. Biraz durduktan sonra, birden gözünü açtı.

“Peki ya Rasûlallâh”, dedi. Sonra

“Gardaşlarım, vesaitimiz hazır mı?” dedi. İhvanlar sevindiler.

“Gardaşlarım, burada kalmak istedik ama Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve selem buyurdular ki,

“İsmail senin birçok ihvanın var, seni burada gelip ziyaret edemezler. Sen Sivas’ta kal.”

“Bu emir üzere vesaitimizi hazır edin, dedik.” Mekke-i Mükەرreme’ye sonra Cidde’ye yol alındı.

Hacdan sonra Sivas’ta bir sebeple Saime hanımdan bahsedince İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Canım Saime Hanım da, Saime Hanım”

“Gardaşlarım! Ders alan birinin oruç ve namazdan önce gözü kör, kulağı sağır, dili peltek ve eli ayağı kötürüm olmalıdır. Gardaşlarım! İhvan olmak kolay, insan olmak zor. Gidersin bir mürşide ders alırsın eve ihvan dönersin. Ama insan olmak öyle değil. Şeyhimden ders aldıktan sonra, Şeyhimin boyasına boyanmışım. İşte bu sizin gelmeniz, Şeyhimin himmetidir. Himmet verilmez alınır. Himmeti vermeli, almalı. Biz verebiliyor muyuz siz de alabiliyor musunuz?

Biz Allah Teâlâ’nın hiçbir işine karışmadık. Naz makamında dahi olmadık.” “İhvan vaktin oğlu olmalıdır” “İhvan ihvanlığı ile avama karşı gururlanmamalı ve riyaya gitmemelidir. Yolumuzun dört esası vardır. Devamı sohbet, devamı sünnet, devamı zikir ve seyr-i sülûk. İhvanda huşu ve huzur birleşmezse zevk alamaz.

İhvan iki kısımdır. Birinin her gün yediği baldır, balı bilmez. Diğeri de şekli ve şemailini bilmez. Bal baldır, tadından ayrıl-

maz.

İhvan özürsüz üç hatmi terk ederse ihvanlıktan terk edilir. İhvan Allah Teâlâ için bakarsa Allah Teâlâ ona ölmez bir göz verir. Dinlerse, ölmez bir kulak verir. Hâsıl insan bütün azasını Allah Teâlâ'ya verirse, Allah Teâlâ ona ölmez bir vücut verir ve ruh olur. Edeb, ihlâs ve muhabbet bir ihvanda bulunmaz ise, ilerleyemez."

Tenekeci Rahmi Usta, Meydan Camii karşısında yeni dükkânına taşınmış ve önünde Şemsi Sivasî kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinin türbesine karşı ayak ayaküstüne atıp, elinde sigara ve radyosunun nameleri ile tüttürürerek keyf alıyordu.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dükkâna geldi. Rahmi Usta o anda bulunduğu halin utancıyla açtığı radyoyu kapadı ve elindeki sigarayı yere attı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Gardaşım Rahmi, nasılsın?" Diyerek iskemleye oturdu ve dedi ki;

"Sana bir hikâye anlatayım da dinle. Bir gün sahipleri tarafından deve ile merkep zayıfladıklarından dolayı sahraya terk edildiler. Bu iki hayvan azatlığın verdiği fırsatla semirdiler. Fakat merkep devamlı surette zevkten anırmak istiyordu. Deve de mani olmaya çalışıyordu. Deve;

"Yapma ne olur, eski hayatımıza döneriz" demişse de merkep anırmıştır.

Oradan geçenler bunları tutup yeniden yüke vurmuşlar. Sonunda merkep vurulan yükün ağırlığı ve hamlığı ile bir uçuruma yuvarlanmıştır."

Hikâyeden sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi iskemleden kalkıp, gitti ve bir şeyde demedi. Fakat Rahmi Usta eşeğin kim olduğunu anladı. Anlamasına anladı ama efendisinin önünde mahçup olmaktan kurtulamadı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Tekkeönü'nde öğle nama-

zını kıldıktan, sonra iki kişi gelerek;

“Efendi Hazretleri, biz Hızır aleyhisselâmı görmek istiyoruz. Onu bize gösterir misiniz?” diye sordular. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sükût etti. Yerine oturduktan sonra,

“Efendim Hızır aleyhisselâmı gösterecektiniz” diye ısrar ettiler.

“Peki, Gardeşim” diye buyurdular ve gözlerini yumdular. Üç-beş dakika sonra yoldan bir kişi geldi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin karşısına dikildi. Selamlaştılar, hal ve hatır sorduktan sonra;

“Gardeşim, öğle namazını nerede kıldınız?” O da,

“Efendim Mekke-i Mükerreme’de kıldım” diye cevap verdi.

O da;

“Allah kabul etsin” dedi. O,

“Âmin” dedikten sonra, zat müsaade istedi.

“Güle güle git gardeşim” dedi. Aradan bir zaman geçtikten sonra tekrar iki kişi;

“Efendim Hızır aleyhisselâmı gösterecektiniz” deyince, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi iki elini dizlerinin üzerine koyarak, bir ah çekti ve dedi ki;

“Gardeşlarım! Biz öğle namazını kılalı yarım saat oldu. Bir adam öğlen namazını Mekke-i Mükerreme’de kılar da, yarım saat sonra burada olursa, bu Hızır aleyhisselam olmaz da kim olur”

Hastanın halinden ne bilsin sağılar

Kıymetimizi bilenler bizim için ağlar

Bunun gibi ağalar, kaba kaba sözlerle bağlar

İhvanın arasında bir fitne yayılmış İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin yerine gönül edip oturmak için bekleyenler çoğalmıştı. Bu nedenle bir kırgınlık hali sürüp gidiyordu.

1967'de iki komşu kent; Kayserispor ile Sivasspor 1. Futbol Ligi'ne çıkma mücadelesi veriyordu. 17 Eylül'de iki takım Kayseri'de karşı karşıya geldi. Bir olay çıkmasından korkuluyor çünkü Sivas Havagücü ile Kayseri Sümerspor'un maçlarında daha önce çok kavga çıkmıştı. Takım stattan kaçırıldı. Statta 3 bin kadar Sivassporlu, 15 bin Kayserisporlu taraftar.. Maçın ikinci yarısında zemin futbol oynamaya müsait ama "hava" iyi değildi.

Tribünlerde insanlar birbirine girmişti, korkunçtu. Ve Sivasspor kafilesi stadyumdan kaçırıldı. Bütün hastaneler yaralılarla doluydu; insanlar üst üste vaziyetteydi. Korkunç bir olaydı. En çok ölüm sebebi boğulmaydı. İnsanlar izdihamdan boğulmuştu.

"Ölü taraftarlar"ın tabutları Sivas'a ulaştığında binlerce kişi Meydan Camii'nde toplandı.

Tabutlardan hâlâ kan akıyordu. Harpten çıkılmış gibiydi.

Kentin acısı birden öfkeye; başta Kayserililer olmak üzere, "ötekiler" in dükkânlarının yağmasına dönüştü. Antepli, Kayserili, Tokatlı, Erzincanlı.. Hepsinin dükkânları yağmalandı.

43 kişi sadece "maç yüzünden" mi ölmüştü. Hayır. Şehirden. Malatyalı, Tokatlı, Kayserililer ile Sivas'taki bazı aileler küsüp gitti. Neticede Sivas'a garip memleket olmak kalmış ve nasıl başlayıp bittiği belli olmayan bir olay olup bitmişti.

Ankara Müftüsü (Avni Doğan) Efendi Hazretlerinin ziyaretine gelerek; *"Efendim, tarîkatınız hakkında beni tenvir eder misiniz?"* dedi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi de;

"Gardaşım, şu topluluk size bir mana ifade etmiyor mu?" dedi. Müftü Efendi;

"Efendim ben daha sarîh (açık) cevap istiyorum" dediğinde,

"Gardaşım! Bizim yolumuz ne kadar büyürse büyüsün, ne kadar incelirse incelsin, şeriattan kıl kadar ayrılmasına imkân yoktur"

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizin son bu gazel okudu.

*Sanmam ki, bizi şîre-i engür ile mestiz
Biz ehli harabattanız kim mest-ü elestiz.
Ol demde kim ikrar eyledi bizleri ey dost
Şimdi dirilüb çevremiz gördü ki, mestiz.
Bu zevke erer ehl-i hırat kim bula bir yol
Akıl ana tuzak olmuş iken, mümkün mü gide yol
Aşkın eleme her kimi zar etti o makbul
Safi demesin kim bu yolda biz dahi mestiz.*

.....

*Bezm-i ezele vakıf olan ehl-i harabat.
Terk eylemez bizleri olsak ta pür-afat
İşte o zaman bilir ki, biz ezeli mestiz.
Bu dedikodular olacak hep cümle güzel
Çün başa getirmiş o takdiri ezel
Bildim ki, bu âlem hareketi sun-i lem-yezel
Toprak olup ayaklar altına yüz koydum elbette ki, mestiz.*

"Piş-i meni, der-Yemeni. Der -Yemeni, piş-i meni."

*"Bizi sevenler Yemen'de olsa dizimizin dibindedir. Sevme-
yen ise, dizimizin dibinde olsa bile Yemen'dedir. Biz kimseye
vurmayız, kendi kendine vurursa, kendi bilir. Biz dünya ve
âhirette, maddî ve manevî işlerinizde beraberiz."*

*"Gardaşım! Biz hatim okut diye bir vazife veriyoruz. Meğer
öyle demiyormuşuz. Sen git oraya şeyh dur. Yok, gardaşım,
yok".*

*"İki âlemde tasarruf ehlidir ruhu veli
Deme kim bu mürdedir, bunda nice derman ola
Ruh şimşiri Hudâ'dır ten gılaflı olmuş ana
Dâhi âlâ kâr eder bir tığ kim üryan ola"*

*“Biz bize teslim olan, ihvan-ı Allah Teâlâ’ya teslim ederiz.
Yarın kıyamet günü Ondan isteyeceğiz”.*

“Her bir ihvanı, pir hükmünde görüyorum”.

*“Gardaşlarım “anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul
zurna az”*

“Gardaşlarım! “Bir gönlüm var, onu dostuma verdim.”

*“Bakıyoruz bazı kimseler kendiliğinden şeyhlik ediyorlar.
Tevbekâr olmadan ölen fahişe kadınlar gibi ellerinde bıçaklar ile
kendilerini doğrayacaklar. Kendiliğinden şeyhlik edenlerin hali,
mahşer yerinde onlardan beter olacak.”*

*Her mürşide dil verme kim yolunu sarpa uğradır
Mürşidi kâmil olanın gayet yolu asan imiş*

*“Gardaşlarım! Bu vazife bizimle tamam. Bizden sonra şeyh
yoktur” deyip bir miktar rabita halinde kaldıktan sonra,*

“Ahir zaman alâmeti, bizden sonra her köşede bir şeyh çıkacak” yine bir miktar rabita halinden sonra,

“Canım onların gittiği yola şeytan dahi gitmeyecek”

İhramcızâde Efendi son günlerinde yatağında yatarken üzerine oturdu. Ulusoyların Sahibi Hacı Efendi geldi. Halini hatırlı sordu. Nasılsınız iyi misinizden sonra peşinden

“Gardaşım Hacı Efendi” dedi

“Bu ihvan ki, bizim ruhaniyetimizden ayrılmadıkça ve birbirlerini aynı bu minval üzere sevdikleri müddetçe söz veriyorum bunları almadan cennete girmeyeceğim.”

Gavs’ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî

kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz 1 Ağustos 1969 cuma günü Sivas'ın dışından gelen bütün ziyaretçilerine,

"Gardaşlarım! Biz iyiyiz, hepinize izin veriyoruz. Herkes memleketine dönsün" diyerek hepsini gönderdi.

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz Hazretleri miladî 90, hicri 92 yaşında ⁴⁰ dârı bekâya yürüdü.

Dünyevî seferi ve 48 senelik mürşitlik hayatı Temmuz ayının ikinci haftasında başlayan bir hastalık sebebi ile 2 Ağustos 1969 Cumartesi günü saat 9. 30 da noktalandı.

Dünya kelamı ile sonsözü *"NAMAZINIZI KILIN"* olmuştu.

Bu arada İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretleri tarafından yaptırılan Hayırseverler Camii avlusunda yer hazırlanmış ise de, Kayınbiraderinin oğlu Hilmi Hastaoğlu, CHP'li Belediye Başkanı Rahmi Günay'a giderek,

"Rahmi Bey Eniştemin Ulu Cami'ye çok emeği geçti. Belediye müsaade buyurursanız Ulu Cami Kabristanına defnedelim" demesi üzerine, Rahmi Beyde,

"Hilmi Bey, cenazeyi yarına bırakmayın. İsterseniz size hükümetin önünde yer vereyim" dedi. Ulu Camii'nin önündeki mezarlıkta bir kabir yeri kazılmak istendiğinde o yerden büyükçe bir kapak taşı çıktı. Kapak taşı kaldırıldığında ne zaman yapıldığı bilinmeyen, Horasan'dan yapılı bir boş mezar bulundu.

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretlerinin nâ'sı burada sırlandı.

Hakk'a yürüdüğü gün Sivas mahşer yerini andırmıştı. Cenaze namazı Sivas Paşa Camii'nde damadı Hafız Mehmet ALTUNTAŞ tarafından kılındı. Cenazesine iştirak edenler cadde ve sokaklara sığmamıştı.

Efendi kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinin Hakk'a yürümesini müteakiben, bir defa daha görmek için Endenozya'dan biri bin kişiyi temsilen on kişilik bir grup ihvan geldi. Bu ziyaret ihvanda İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretlerinin ne kadar büyük biri olduğunu anlamasına yetmişti. Fakat fırsat elden gitmişti. O'nun devamlı olarak söylediği "*Fırsat elde iken sarmalı yârî*" ne için söylendiği aşikâr olmuştu.

Seyyid Osman Hulusi Efendi, müşşidinin sırlandığı kabir ve hazirenin sonradan yapılan giriş kapısına da bir kitabe yazmıştır. Kabrinin baş taşında;

*Tariki Nakşibend-i Piri Ebcel⁴¹ Mürşid-i Kâmil
Garibu'llah-i Hakkî Gavsü'l-âzam Şeyh İsmail Hakkî İhrâmî
Engin gönlünde yüce murad-ı hâsıl oldu
TOPRAK, toprağa verildi Hakk-a vasil oldu.*

02.08.1969

Geride bıraktığı ahşap bir ev ve cebinden çıkan 49 lira idi.

Efendi Hazretlerinin Hakk'a yürümesinden sonra son eşi *Hafızanne* evin hizmetine bakmakta olan Şen Mehmet Veli ile Hacı Hasan Akyol Efendi'ye,

"Gelsin ihvana sahip olsun, hatm-i hâceyi de okutsun" diye haber gönderdi. Bunun üzerine Hacı Hasan Akyol Efendi dedi ki,
"Efendi canım! Bizim değil Efendi'nin oturduğu yere oturmak, onun ayağını bastığı yere ayağımızı basmaya hicap ederiz"

Bu bir vefa ve şeyhinin sıddığı dediği Hacı Hasan Efendiye yakışan bir haldi.

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî
kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz derdi ki;

*“Bizim sulbümüzden gelen değil, bizim yolumuzdan giden
evladımızdır.”*

* * *
* *
*

AÇIKLAMALAR

¹ Hacı Aîşe Hanım (doğum 1844; vefat: 1913)

² Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı), Osmanlı ordusunda yüzbaşı ile binbaşı arasındaki rütbe.

³ İhramcızâde Mehmet Efendinin Sarışeyh Mahallesinde (Nalbantlarbaşı) 12 numaralı hanede oturdukları talebe-i ilmiyeden oldukları anlaşılmaktadır. Şahsına ait nüfus kaydında ise, Örtülüpınar mahallesi yazılıdır.

Ailesinin 1831 yılında ‘metruk tımar’ sahibleri olduğu h. 06 Receb 1276 (m: 29 Ocak 1860) tarihinde vilayete İhramcızâde Mehmet Efendinin yazdığı dilekçeden anlaşılmaktadır. Ayrıca Kars muharebesinde kolağası olarak yararlılıklar gösterdiği için vilayette veya kazada müdüriyet isteği olmuştur. 15 Ağustos 1296 (27 ağustos 1880) irade-i seniye'nin telgrafına verilen cevap Sivas eşrafı hakkındaki belgede İhramcızâde Mehmet Efendinin Meclisi Bidayet Livâ azasından olduğu anlaşılmaktadır.

⁴ İhramcıoğulları bir rivayette Mısır’dan geldikleri, Kâbe’nin elbise işleri ile iştigal ettikleri, Sivas’a hicret ettikleri söylenilmektedir. Kâbe görevleri Kureyş kabilesi arasında taksim edilmesi üzerine Efendi Hazretlerinin sülâlesinin **İhramcızâde** olarak isimlendirilmesi bu ailenin kökeni hakkında kuvvetli kanaatler oluşturmaktadır.

Aîşe Hanımın **Nilli Hatun** diye anılması bu nedenledir.

Çünkü Devlet-i Aliyye tarafından yenilenmesi gelenek halinde bulunan Kâbe-i Muazzama’nın perdesi her sene Mısır-ı Kahire’de doku-nup hazırlanarak ve Mısır hüccâcıyla gönderilmekte ise, de, 1213 (1798) senesinde Kahire Fransızların elinde bulunduğundan, bu sene içinde yenilenmesi lâzım gelen Kâbe örtüsü Dersaadet’te ve Sultanahmed Câmiinin şadırvan avlusunda imâl ettirilmiş ve 1213 senesi Recebinin on birinci günü hususî merasimle saray-ı hümayûna nakledilip ertesi gün surre-i hümayûn ile geçirilmiş olduğundan, kisve-i şerifeye mahsus olan merasim Dersaadet’te icra olundu. Şimdi önceden olduğu gibi Kahire’de icra olunmaktadır.

Kâbe görevleri Kureyş kabilesi arasında taksim edilmesi üzerine

Efendi Hazretlerinin sülâlesinin **İhramcızâde** olarak isimlendirilmesi bu ailenin kökeni hakkında kuvvetli kanaatler oluşturmaktadır.

⁵ İhramcızâde Hacı Hüseyin (doğumu 1854; vefat: 1912)

⁶ **Daha önceki yazdığımız kitapta Hac ziyaretini Abdulkadir Efendi ile yazdığımız rivayeti hatalı olduğu anlaşıldı. Çünkü nüfus Kayıtlarında Hacılık payesi Hüseyin efendiye verilmiştir. Bu hata bu kitapta düzeltilmiştir.**

⁷ İsmail Hakkı Toprak (Doğum: 1880; hyt: 02.08.1969)

⁸ Ömer Sıtkı Toprak (Doğum: 1884; vefat: 26.02.1969)

⁹ Sıbyan - İptidaî (İlkokul) Okullar

¹⁰ Abdurrahman Efendi, Halil Efendi ve Abdullah Efendi gibi müderrislerden ders almıştır. (Fatsa, Mehmet, Tasavvufta Mekkî Kolu, İst, 2000, s. 127)

¹¹ Bazı rivayetlerde Çifte Minareli medresede medrese eğitimi görüldüğünden bahsedilir. Yanlış olma ihtimali vardır. Çünkü “Çifte Minarenin Osmanlı kaynaklarında, 16. asırdan itibaren harap olduğu ve eğitimin yapılmadığı yazılıdır. (Demirel, Ömer, Osmanlı Dönemi Sivas Şehri, Sivas 2006, s.56)

¹² Duyûn-u Umûmiye’nin Kurulması (1881) (Genel Borçlar İdaresi)
Osmanlı Devleti, Kırım savaşı sürerken, 1853 yılında ilk dış borçlanmayı yapmıştı. (İngiltere ve Fransa’dan) bundan sonrada borçlanmaya devam etti. Bu şekilde devlet, altından kalkamayacağı ağır bir yükün altına girdi. Osmanlı Devleti, 1875 yılında borçlarını beş yıl süre ile yarıya indirdiğini açıklaması, maliyesinin iflas ettiğini göstermiş oldu. Berlin antlaşması ile Rusya’ya ağır bir savaş tazminatının ödenmesi, maliyeyi daha da kötü bir duruma soktu. II. Abdulhamid, borçların ödenmesini belli bir düzene sokmak için 1881 yılında Duyûn-u Umûmiye’yi kurdu. Duyûn-u Umumiye idare meclisi; Osmanlı devletinin dış borçlarını doğrudan doğruya kendisi toplamak ve borç karşılığı gösterilen gelirleri yönetmek, vergi gelirlerine direkt el koymak üzere kurulmuştu. Bu meclis, alacaklıların oluşturduğu temsilciler kanalıyla faaliyet gösterir ve meclis, ihtiyaç duyduğu yerde büro açabilirdi. Zamanla meclis, iyice güçlenerek, başka alanlarda da yatırımlara girişmeye, devlete borç vermeye, ikinci bir devlet (maliye) gibi faaliyet göstermeye başladı.

1928 de Duyûn-u Umûmiye'nin hukuki varlığına son verildi.

¹³ Sivas Kongresi delegelerinin yemekleri ilk günlerde Sivas Belediyesi tarafından karşılandı. Belediye Başkanı Abdulhak Bey sadece yemekle değil, bütün sorunlarla yakından ilgilendi. Daha sonra masrafları kıstmak amacıyla, yemekler Kongre binasının alt katındaki mutfakta çıkarıldı. Yemek giderleri belli ölçüde Sivas'ın varlıklı aileleri tarafından karşılandı.

Şehrin ileri gelenleri ve yöneticileri sık sık kongre binasına giderek, Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekileri ziyaret ettiler, gece sohbetlerine katıldılar.

¹⁴ (d. r. 1272/ h.y.t: r.15 Teşrisânî 1336)

¹⁵ 13 Ekim 1922 tarihini de verenler var.

¹⁶ (r.18 Ağustos Salı 1341)

¹⁷ (Başa giyilen başlık)

¹⁸ (Garîb'u-İlâh: Allah Teâlâ'nın Yakını)

¹⁹ Hz. Pir Ümmî Sinân-ı Halveti

²⁰ (h.y.t. h. 1316, m. 1899)

²¹ Bir rivayette; İstanbul-Fatih İlçesindeki Reşadiye Otel.

²² Anadolu topraklarında yaşanan depremler arasında, 1939'daki Erzincan felaketinin özel bir yeri vardır. O yıl, 26 Aralık'ı 27 Aralık'a bağlayan gece yerle bir olan Erzincan'da, ölü sayısı 33 bine ulaşmıştı. Richter ölçeğine göre 8 şiddetindeki deprem, gecenin saat 2.00'sinde, Erzincan'ı 52 saniye boyunca sallamıştı. " 20. yüzyılın depremleri" sıralamasında 15. olan 1939 depremi, halk arasında "**Büyük Erzincan Depremi**" diye anılmaya başlanmıştı.

Erzincan'ı tümüyle haritadan silen deprem, Amasya, Tokat, Sivas, Kırşehir, Ankara, Çankırı, Kayseri, Samsun, Ordu illerinde ve çevresinde de etkili olmuş, toplam 116 bin 720 bina yıkılmıştı. Deprem geces, hava sıcaklığı sıfırın altında 30 dereceyi gösteriyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın başlarında Türkiye'nin üzerine çöken bu doğal afette, kış ve soğuk, ölü sayısının daha da artmasına yol açtı. Erzincan depremi basına, "Erzincan Zelzelesi Bütün Tahmin Hudutlarını Aşan Bir Felaket Oldu," "Feci Bilânço" gibi başlıklarla yansıdı.

Deprem sırasında, kentin demiryolu köprüsü de yıkılmış, telgraf hatları kopmuş, Erzincan'ın çevreyle bütün ilişkisi tamamen kesilmişti.

Bu yüzden deprem haberi saatler sonra öğrenilebildi. Yardım ekipleri, yıkılan köprülerin onarılmasından sonra, ancak 28 Aralık günü kente girebildiler.

²³ Çorapçı Hanı: Ahşap ve iki kattan oluşan alt katında kuru gıda ve hayvansal ürünler satılan, üst katı ise, otel olarak kullanılan bir mekândır.

²⁴ İhramcızâde kuddise sırruhu'l-azîz Hacca gittiklerinde gördükleri bir mekânın ne olduğunu sorduklarında, vekâle olduğunu söylemişler. Dönüşlerinde cumhuriyetin kurulduğu zamanlarda Tekkelerin kapatılması, dinî toplantılarının kanunlarla yasaklanan faaliyetler içinde yer almasından dolayı Çorapçı Han'da yazıhane sıfatı ile **"vekâle"** yi açmıştır.

²⁵ İmam-Hatip Lisesi ve Ortaokulu,

Türkiye'de dinsel nitelikte eğitim kurumu, imamlık, hatiplik, Kuran kursu öğreticiliği gibi din görevlilerini yetiştirmek amacıyla Milli eğitim bakanlığı din eğitimi müdürlüğü'ne bağlı olarak açıldı (1951).

3 Mart 1924'te yürürlüğe giren Tevhid-i tedrisat kanunu'nun (öğretim birliği yasası) din öğretimi ile ilgili hükmüne dayanılarak üniversiteye bağlı bir ilahiyat fakültesi kuruldu ve o tarihte sayıları 29 olan imam-hatip okulları ortaokula bağlı sınıflar halinde faaliyetini sürdürdü. Ancak, bu okulların sayısı zamanla azaldı; 1925'te 26'ya, 1926'da 20'ye 1928-1929 öğrenim yılında 2'ye düştü; 1931-1932 ders yılında kapandı. Demokrat parti'nin iktidara gelmesinden hemen sonra, 1951-1952 ders yılında yeniden açıldı. Bu dönem okul sayısı 7 dir, 1970'li yıllardan başlayarak imam-hatip okullarının ve öğrencilerinin sayısında büyük artışlar oldu. 1972'de 72, 1975'de 130, 1980'de 372, 1982'de 398, 1991'de 385, 1993 de 467 Okul açıldı.

1990-1991 öğretim yılında İmam-Hatip okullarının öğrenci sayısı 310 215 idi. Her yıl mezunlarından 4000 Kişi DİB (Diyanet İşleri Bakanlığı) kadrolarına alınmıştır 1994 de son sınıfta 50.000 öğrenci okuyordu. 1992 de SBF (Siyasal Bilimler Fakültesi) oranları % 60'dı. Çeşitli fakültelerdeki oranı ise, %40'tı. Sekiz yıllık mecburi eğitimden sonra bu oran çok düşmüştür.

İmam-Hatip ortaokulu, ilkokuldan sonra, dört yıllık bir öğrenim verir, İmam-Hatip lisesinin öğrenim süresi ise, üç yıldır ve okulda hem

mesleğe hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulanırken ülke genelinde 18 Ağustos 1997 tarih ve 23084 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4306 sayılı Kanun gereğince, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim uygulamasına geçilmiştir. Bu mecburi eğitim ile ortaokul kaldırılmış yalnız dört yıllık lise eğitimi devam etmektedir.

²⁶ Anlatılan hadisenin geçtiği yer bugün İhramcızâde Mehmet Kâzım Toprak Efendi Hazretlerinin ailesiyle kaldıkları evdir. Bu olay hakkında görüş almak için müracaat edilebilir.

²⁷ Yavuz Sultan Selim'e atfedilen söz.

²⁸ Gardaşlarım!, içten ve dıştan bunca hücumlara rağmen mücahede yolunda bulunmak, mahzun olmamak icap eder.

²⁹ Siz de muhabbet ve muhalasat yolunda devamla her biriniz büyük azim ve ihtimam edesiniz.

³⁰ Âlemin olaylarından üzülmemek lazım.

³¹ Çünkü bu cihan geçici bir gölgeden ibarettir.

³² Ahiret ise, ebediyettir.

³³ Dünyanın fani olduğunu yakinen bilenler iyiliğine kötülüğüne aldanmazlar.

³⁴ Zenginlik ve fakirlik de böyle olmak lazımdır.

³⁵ Talib-e Zat-ı ahadiyet gerektir ki, değil bu faninin zevk ve sefasına makam ve mertebesine hatta bir cümle gördüklerinden ve olaylardan geçip "Lâ" yok tahtında idhal eyle ki, anın hepsi gölge gibidir- Hâkikat değildir

³⁶ Yâni esma ve sıfat arifin düşünce ve meşguliyeti olmaya ancak çokça zikir ve rabita ve hayr ile meşgul ola, herkesin halini hoş görüp, insan kendi yakınlığını temine çalışmayı adet etmelidir.

³⁷ "Allah Teâlâ'ya emânet olun" manasında yapılan dua.

³⁸ Yaklaşık üç saatlik mesafe.

³⁹ Allah Teâlâ'nın dinsizlerin küfrünü artırmak için verdiği harikulâde işler.

⁴⁰ Muhammed isminin sayısal değeri 92 dir.

⁴¹ Cüssesi büyük olan iri yapılı adam. Buradaki mana Büyük Pir.